

სამეცნიერო ჟურნალი „ხელისუფლება და საზოგადოება“
(ისტორია, თეორია, პრაქტიკა)
Scientific magazine

“AUTHORITY AND SOCIETY

(History, Theory, Practice)”

Научный журнал “ВЛАСТЬ И ОБЩЕСТВО

(История, Теория, Практика)”

№ 1 (21) 2012, ტომი I

ღია დიპლომატიის ასოციაციის
სამეცნიერო ჟურნალი

Scientific magazine of
The Open Diplomacy Association

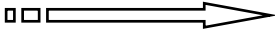
Научный журнал
АССОЦИАЦИИ ОТКРЫТОЙ ДИПЛОМАТИИ

EISSN 1512-4029

ჟურნალი დაარსებულია 2005 წელს საქართველოს ტექნიკური
უნივერსიტეტის სახელმწიფო მართვის კათედრის მიერ

UDC 378(479.22)(051.2)

ხ. 402

სარედაქციო კოლეგია:

შოთა დოღონაძე

მთავარი რედაქტორი

ოთარ ქიქორაძე

მთავარი რედაქტორის
მოადგილე

ოთარ ბალათურია

პასუხისმგებელი მდივანი

ნანა ავალიანი, რუდიგერ ანდრესენი, მეუფე აბრაამი (გარმელია), ევგენი ბარათაშვილი, გიორგი ბალათურია, ოთარ ბალათურია, რასა ბელოკაიტე, ანასტასია განიჩი, იური გორიციკი, ვახტანგ გურული, შოთა დოღონაძე, ელუნ დრაკე, ჰარალდ ვერტცი, გენადი იაშვილი, სერჯო კამიზი, რიჩარდ მასი, როინ მეტრეველი, იოშიკა მიცუი, ბადრი ნაკაშიძე, ლიზავეტა უახანიანა, ბუდი ნურანი რუჩჯანა, რამონ პიეტრო-სუარესი, გერტ სურმიულენი, ქეთი ქოქრაშვილი, ოთარ ქიქორაძე, რუსუდან ქუთათელაძე, მაია ჩხეიძე, ენდრიუ ლენქს ჰარდინგსი

ჟურნალი ხელმძღვანელობს თავისუფალი პრესის პრინციპებით. გამოქვეყნებული მასალების სიზუსტეზე პასუხისმგებელია ავტორი. გამოქვეყნებული მასალები გამოხატავს მხოლოდ ავტორთა პოზიციას და შესაძლოა არ ემთხვეოდეს რედაქციის შეხედულებებს.

რედაქციის მისამართი:

საქართველო, თბილისი, 0175, კოსტავას ქ. 77, VI კორპუსი,

I სართული, ტელ. 2 36-45-14,
77 Kostava st., 0175 Tbilisi, Georgia.

Tel. [+995 32] 2364514

e-mail: office@odageorgia.ge

გარეკანის გაფორმება: დავით ბალათურია

ჟურნალის ელექტრონული ვერსია გამოქვეყნებულია ვებგვერდებზე:

<http://www.odageorgia.ge/page=gamocemebi>

<http://www.gtu.edu.ge/katedrebi/kat124/>

ჟურნალის რეფერირებული მასალა განთავსებულია საერთაშორისო

სამეცნიერო ელექტრონულ ბიბლიოთეკაში:

<http://www.eLIBRARY.ru>

ს ა რ ჩ მ შ 0
თეორია

გიორგი ბაღათურია, მერაბ ტაბატაძე
პროგნოზირების სისტემის დამუშავება საჯარო მმართველობის
ობიექტებისთვის-----4

ინგა წერეთელი
ღირებულება და მისი ობიექტურობის პრობლემა-----21

ისტორია

გიორგი ალადაშვილი
გეოპოლიტიკური ინტერესების ცოდნის ევოლუცია
ქართულ პოლიტიკურ აზროვნებაში-----29

ეკონომიკა

თეა საჩიძე
ეკონომიკური გლობალიზაცია-----37

დავით აბულაძე
შრომის ეთიკის როლი საქართველოს ეკონომიკური
უსაფრთხოების სისტემაში-----46

სამართალი

კონსტანტინე დოხნაძე
გენოციდის სისხლისსამართლებრივი დახასიათება
(ინგლისურად)-----54

საზოგადოება

მარიამ ვარდიაშვილი
როგორ დავწერთ სამეცნიერო ნაშრომის შესავალი-----60

კახაბერ ჩინჩალაძე
კულტურის ფენომენი -----65

ლიანა გედევანიაშვილი
განათლების ტრანსფორმაცია კომპიუტერული თამაშების
საშუალებით-----74

ბადრი ცხადაძე, ეკა ცხადაძე
ინდოევროპული ენების ართრონი (//არტიკლი) და ძველი ქართული
ენის ნაწევარი (ფუნქცია და გამოხატვის საშუალებანი ქართველური
ენების მონაცემების მიხედვით)-----78

თ ე ო რ ი ა

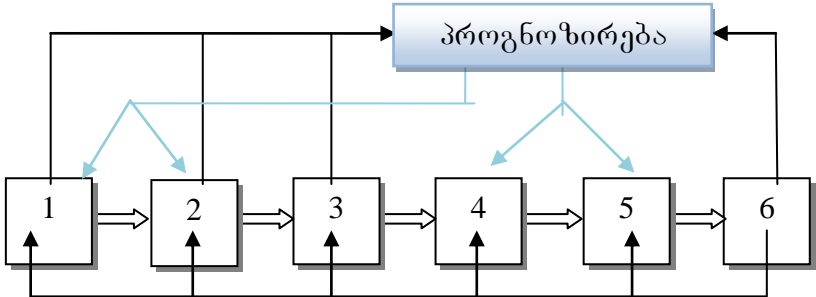
ბიორბი ბალთური მერაბ ტაბატაძე პროგნოზირების სისტემის დამუშავება საჯარო მმართველობის ოპიშტებისთვის

შესავალი

ნებისმიერი ორგანიზაციის წარმატება და განვითარება წარმოდგენილია სტრატეგიული დაგეგმვის გარეშე, რომელიც ნათლად ასახავს კომპანიის მიზნებსა და ამოცანებს, ანალიზებს მის სუსტ და ძლიერ მხარეებს და აფასებს შიდა და გარე შესაძლო საფრთხეებს. დაგეგმვის ეს ფორმა ხანგრძლივი დროის მონაკვეთს მოიცავს და განსაზღვრავს ორგანიზაციის სტრატეგიულ მიმართულებას. თუმცა სტრატეგიულ გეგმა არ უნდა განვიხილოთ, როგორც შაბლონური დოკუმენტი, რომელსაც გააჩნია კომპანიის განვითარების მკაცრად რეგლამენტირებული ჩარჩოები. რადგან ნებისმიერი კომპანიის საქმიანობაზე გავლენას ახდებს **ორგანიზაციული გარემო**, რომელიც თავის თავში მოიცავს **სამუშაო და საერთო გარემოს**, და მათ ზემოქმედების ფაქტორებს საწარმოს ფუნქციონირებაზე. ორგანიზაციულ გარემოზე კი, თავის მხრივ ზემოქმედებს მსოფლიოში მიმდინარე ეკონომიკური გლობალიზაცია. აღნიშნულის გათვალისწინებით პერიოდულად საჭიროა გარკვეული ცვლილებების შეტანა სტრატეგიულ გეგმაში, რათა მან არ დაკარგოს აქტუალობა, კომპანია უფრო მოქნილი გახადოს ორგანიზაციულ გარემოში მიმდინარე პროცესებთან მიმართებაში და ამით “სწრაფად ცვალებად სამყაროში” უზრუნველყოს ორგანიზაციის ადაპტურობის მაღალი ხარისხი გარემო პირობების მიმართ, რაც აუცილებელ წინაპირობას წარმოადგენს ნებისმიერი კომპანიის გადარჩენისა და წარმატებისთვის.

აღნიშნულის გამო პროგნოზირება არის ინსტრუმენტი, რომლის გამოყენებითაც სტრატეგიულ გეგმაში შესაბამისი კორექტივები შეიტანება. იგი წარმოადგენს კომპანიისა და ორგანიზაციულ გარემოში მიმდინარე პროცესების შესწავლის და მოვლენების შესაძლო განვითარების გაანალიზების საფუძველზე საჭირო ცვლილებების განხორციელების საშუალებას. შესაბამისად, პროგნოზირება, როგორც ფუნქცია ძირეულად არის დაკავშირებული სტრატეგიული დაგეგმვის პროცესის შემდეგ ეტაპებთან: მისიისა და მიზნების განსაზღვრა, მიკრო და მაკრო გარემოს ანალიზი, სტრატეგიის შემუშავება, სტრატეგიის განხორციელება და მონიტორინგი. ამიტომ პროგნოზირება უნდა განვიხილოთ, როგორც

სტრატეგიული დაგეგმვის დინამიურ პროცესის განუყოფელი ნაწილი. სქემატურად სტრატეგიული დაგეგმვის ეტაპების თანმიმდევრობა და პროგნოზირების როლი სტრატეგიული დაგეგმვის პროცესისა და შემუშავებული სტრატეგიის რეალიზების დროს შეიძლება წარმოვადგინოთ ნახ. 1-ის სახით.

ნახ. 1. სტრატეგიული დაგეგმვის პროცესის ეტაპები და

პროგნოზირება:

- ეტაპი 1. მოცემული ბიზნესის აღწერა;
- ეტაპი 2. სტრატეგიული ხედვის, მისიისა და მიზნების ჩამოყალიბება;
- ეტაპი 3. მიკრო- და მაკრო-გარემოს ანალიზი, SWOT და PESTEL ანალიზი;
- ეტაპი 4. სტრატეგიის შემუშავება;
- ეტაპი 5. სტრატეგიის განხორციელება;
- ეტაპი 6. მონიტორინგი და კორექტირება.

როგოც ვხედავთ სტრატეგიული დაგეგმვის პირველ ეტაპს წარმოადგენს მოცემული ბიზნესის აღწერა, რომლის საშუალებითაც ხდება კომპანიის დანიშნულების, ფუნქციონირების, ძირითადი აქტივების აღწერა და ორგანიზაციის ადგილისა და როლის განსაზღვრა მთლიან სისტემაში. შემდეგ ეტაპზე ხდება კომპანიის განვითარების სტრატეგიული ხედვის ჩამოყალიბება, მისიისა და მიზნების ფორმალიზება. ანალიზდება კომპანიის ძლიერი და სუსტი მხარეები, ფასდება შესაძლებლობები და მოსალოდნელი საფრთხეები (SWOT ანალიზი). შემდეგ ეტაპს წარმოადგენს მიკრო- და მაკრო-გარემოს ანალიზი, ასევე, PESTEL ანალიზი, რაც გულისხმობს პოლიტიკურ-სამართლებრივი გარემოს და ორგანიზაციის საქმიანობაზე ეკონომიკური, სოციალურ-კულტურული, და ტექნოლოგიური ფაქტორების ზემოქმედების როლისა და ეკოლოგიური მოთხოვნების გაანალიზებას. აღნიშნული

ეტაპების შემდეგ ხდება სტრატეგიების შემუშავება და რეალიზება დასახული მიზნების მიღწევისათვის. სტრატეგიის რეალიზების თანმდევი ეტაპია სტრატეგიის იმპლემენტაციის მონიტორინგი და საჭიროების შემთხვევაში სათანადო კორექტივების შეტანა სტრატეგიული დაგეგმვის პროცესში.

მონიტორინგის პარალელურად, მუდმივად საჭიროა მაკრო-გარემოში და კომპანიაში მიმდინარე პროცესების შესწავლა, მათი შესაძლო განვითარების პროგნოზირება და მათთან მიმართებაში სტრატეგიული გეგმის რეალიზების შესაძლებლობის გაანალიზება. პროგნოზირებისთვის საჭირო ინფორმაცია მიიღება სტრატეგიული დაგეგმვის I, II, III და VI ეტაპებიდან. განსაზღვრული საკვლევი ობიექტის შესახებ ინფორმაციის მოძიებისა და გაანალიზების შემდეგ, პროგნოზირების შესაბამისი მეთოდების გამოყენებით კეთდება მოვლენათა შესაძლო განვითარების პროგნოზი. მაკრო-გარემოში და ორგანიზაციაში მოსალოდნელი ცვლილებებისა და სტრატეგიული გეგმის შესრულების პროგნოზირების შედეგად პირველ რიგში კორექტივები შეიტანება IV და V ეტაპებზე. თუ მოსალოდნელი ცვლილებები უფრო მკვეთრ ზეგავლენას იქონიებს სტრატეგიულ გეგმაზე საჭიროა I, II და III ეტაპების გადახედვაც. შესაბამისად პროგნოზირება სტრატეგიული დაგეგმვის და მართვის ორგანული ნაწილი და აუცილებელი ფუნქციაა.

სტრატეგიული დაგეგმვის პროცესში პროგნოზირების როლი და მისი მნიშვნელობა სტატიაში განხილულია შპს “საქართველოს რკინიგზის” მგზავრთა გადაყვანის მაგალითზე. შპს “საქართველოს რკინიგზა” საკუთრების ფორმიდან გამომდინარე საჯარო მმართველობის ობიექტია. ამასთანავე გაზრდილია მისი პოლიტიკური და ეკონომიკური მნიშვნელობა. რადგან ქვეყნისთვის, რომელსაც თავისი გეოპოლიტიკური მდებარეობიდან გამომდინარე მინიჭებული აქვს სატრანზიტო დერეფნის ფუნქცია სარკინიგზო მაგისტრალს უდიდესი მნიშვნელობა ენიჭება. ასევე, რკინიგზა განიხილება ქვეყნის ტერიტორიული მთლიანობის აღდგენის ერთ-ერთ საშუალებად, რადგან კომუნიკაცია გაერთიანებისა და კონსოლიდაციის ერთ-ერთი წინაპირობაა. ამ მოსაზრებას ადასტურებს დიდი გერმანელი მოაზროვნის იოჰან ვოლფგანგ ფონ გოეთეს სიტყვებიც - “მე არ მეშინია, რომ გერმანია დაქუცმაცებული დარჩება: ჩვენი ჩინებული გზატკეცილები და სამომავლო რკინიგზები, სულერთია თავის საქმეს გააკეთებენ. მთავარია, რომ გერმანელებს ერთმანეთი უყვარდეთ და ერთსულოვანი იყვნენ გარეშე მტერთან ბრძოლაში“ [5, გვ. 370].

1. ბიზნესის აღწერა

საქართველოს რკინიგზის ორგანიზაციულ-სამართლებრივი ფორმაა შეზღუდული პასუხისმგებლობის საზოგადოება (შპს), რომლის კაპიტალის წილის 100%-იანი მფლობელი სახელმწიფოა. კომპანიის ძირითადი დანიშნულებაა *“ორ კონტინენტს შორის კავშირის, ტვირთების ეფექტური გადაზიდვის, მგზავრთა უსაფრთხო და კომფორტული გადაყვანის უზრუნველყოფა და ამით ღირსეული წვლილის შეტანა ქვეყნის განვითარებაში”*. საქართველოს რკინიგზის ერთ-ერთ მნიშვნელოვან მიმართულებას წარმოადგენს სამგზავრო გადაყვანები, რომელიც წარმოდგენილია ფილიალის სახით.

სამგზავრო გადაყვანები კომპანიაში ჩამოყალიბებულ სამ სტრატეგიულ ბიზნეს ერთეულს (სბე) შორის ერთ-ერთია. საქართველოს რკინიგზის სამგზავრო გადაყვანები, სხვა ქვეყნების რკინიგზების სამგზავრო გადაყვანების მსგავსად (იშვიათი გამონაკლისების გარდა), მხოლოდ საკუთარი შემოსავლებით ვერ უზრუნველყოფს დანახარჯების დაფარვასა და მოგების მიღებას, რადგან მისი საქმიანობა ძირეულად არის დაკავშირებული საზოგადოების მოთხოვნების დაკმაყოფილებასა და ქვეყნისთვის უმნიშვნელოვანესი სოციალური ფუნქციის შესრულებასთან. შესაბამისად სბე *“სამგზავრო გადაყვანების”* ხარჯები სატვირთო გადაზიდვებიდან მიღებული მოგებიდან იფარება, ანუ ხდება ჯვარედინი სუბსიდირება.

საქართველოს რკინიგზის განვითარების სტრატეგიას, სახელმწიფო საკუთრების ფორმიდან გამომდინარე, განსაზღვრავს სახელმწიფო პოლიტიკა. რკინიგზა და მასში შემავალი სტრუქტურული ერთეულები კი შემსრულებლები არიან ამ სტრატეგიის. ამიტომ სბე *“სამგზავრო გადაყვანების”* განვითარება ქვეყნის პოლიტიკურ-ეკონომიკური მდგომარეობისა და გეოპოლიტიკური მდებარეობის გათვალისწინებით ხდება.

სბე *“სამგზავრო გადაყვანების”* ძირითადი საშუალებები შეადგენს მთლიანი რკინიგზის 5%-ს, პერსონალი - 12,5%-ს, შემოსავლები - 5%-ს, საექსპლუატაციო ხარჯი (ცვეთის გარეშე) - 9%-ს, ერთ ლარ დანახარჯზე უკუგებამ 2010 წლისათვის სბე-სთვის შეადგინა 68%.

საქართველოს რკინიგზის სბე *“სამგზავრო გადაყვანები”* ახორციელებს სამგზავრო მატარებლებით მგზავრების გადაყვანას ძირითადად საქართველოს ტერიტორიაზე და, ასევე, მის ფარგლებს გარეთ კანონით დადგენილ ნორმებში. იგი პასუხისმგებელია მგზავრთა უსაფრთხოებაზე და მომსახურების ხარისხზე. სბე *“სამგზავრო გადაყვანები”* ფლობს და მართავს კომპანიის

სალოკომოტივო და სამგზავრო სავაგონო პარკს, წარმართავს სამგზავრო გადაყვანების მარკეტინგს, აღგენს მატარებლების მოძრაობის განრიგს და განსაზღვრავს სატარიფო პოლიტიკას.

სბე “სამგზავრო გადაყვანები” ორიენტირებულია ბიზნესის განვითარებაზე, ამ ეტაპზე ბიზნესის “პროგრამა მაქსიმუმი” ითვალისწინებს ნულოვან მოგებაზე გასვლას. შემოსავლების ზრდის მიზნით აუცილებელია საფასო პოლიტიკისა და მატარებელთა მოძრაობის განრიგების ოპტიმიზაცია სოციალური ფაქტორის გათვალისწინებით და საოპერაციო დანახარჯების მაქსიმალურად შემცირება.

ამჟამად სბე ახორციელებს ყოველდღიურად 46 რეისს 22 მიმართულებით: 10 რეისს 5 მაგისტრალური მიმართულებით; 34 რეისს 15 საგარეუბნო მიმართულებით და 2 რეისს 2 საერთაშორისო მიმართულებით;

ზაფხულობით, მომტებული მგზავრთნაკადის დროს დამატებით ინიშნება 3 მაგისტრალური და 2 საერთაშორისო მატარებელი.

ბიზნეს ერთეულის მოძრავი შემადგენლობის პარკი შედგება:

დასახელება	მოძრავი მდგომარეობაში	არა მუშა მდგომარეობაში	სულ
ელმაგალი	18	19	37
საკლასო ვაგონი	107	86	193
ელ.მატარებლის ვაგონები	72	69	141

ელექტრომატარებლის 72 ვაგონი ფორმირებულია 18 მატარებლად.

სბე “სამგზავრო გადაყვანები” ახორციელებს მის მფლობელობაში არსებული შენობა ნაგებობების გაიჯარებას. დღეისათვის მფლობელობაში არსებული 276 ათასი კვ.მ ფართობიდან აქტიური ფართობია 211 ათასი კვ.მ, რომელიც ვაგზლების და დამხმარე შენობა-ნაგებობების სახით არის წარმოდგენილი. აქტიური ფართობიდან გაიჯარებულია 79 ათასი კვ.მ., რომელიც თვეში იძლევა 139 ათასი ლარის ოდენობის საიჯარო შემოსავალს.

2. სტრატეგიული ხედვა, მისია, მიზნები

სბე “სამგზავრო გადაყვანების” მისიაა - მოსახლეობის სატრანსპორტო მომსახურება. მის სტრატეგიულ მიზანს წამოადგენს: ბიზნეს-ერთეულის ნულოვანი მოგების მიღწევა, სოციალური ფუნქციის შენარჩუნების პირობებში. ამის გარდა, ორგანიზაციას განსაზღვრული აქვს შემდეგი მიზნები:

- მოძრავი შემადგენლობისა (სამგზავრო ვაგონები, ელექტრომატარებლები, ლოკომოტივები) და სხვა სამგზავრო ინფრასტრუქტურის რეაბილიტაცია, მოდერნიზება, განახლება;
- მგზავრობის დროის შემცირება;
- მგზავრთა მომსახურების სფეროში ახალი ტიპის სერვისების დანერგვა;
- ხარჯების შემცირება და შემოსავლების ზრდა;
- ბაზრის დივერსიფიკაცია - ახალი პროდუქტების შექმნა და მომხმარებლის მოზიდვა;
- ბიზნეს ერთეულის სოციალური ფუნქციისგან ეტაპობრივად განთავისუფლება.

SWOT - ანალიზი

ძლიერი მხარეები:

- ფილიალი “სამგზავრო გადაყვანები” მონოპოლისტია სარკინიგზო ტრანსპორტით მგზავრთა გადაყვანაში;
- საქართველოში სარკინიგზო ტრანსპორტს დიდი ხნის ისტორია და ტრადიციები აქვს, რაც განაპირობებს მომხმარებლის ნდობის მაღალ ხარისხს;
- უსაფრთხოების და კომფორტის მაღალი დონე;
- თითქმის ქვეყნის მთელს ტერიტორიას მოიცავს სარკინიგზო მაგისტრალი, რომელიც ქვეყნის ძირითად ქალაქებს და პორტებს აკავშირებს ერთმანეთთან;
- მგზავრობის დაბალი ფასი სხვა ტრანსპორტთან შედარებით;
- ენერგომატარებლების (ნავთობის) ფასების ზრდის ტენდენცია მსოფლიოში.
- ეკოლოგიურად სუფთა ტრანსპორტის სახეობა.

სუსტი მხარეები:

- დიდი მასშტაბების გამო, კომპანიისთვის დამახასიათებელია ნაკლებად მოქნილი სტრუქტურა;
- ნაკლებად დივერსიფიცირებული ბიზნესი;

- საბჭოთა რკინიგზისაგან დანატოვარი ქონება, არაპროფილური, ამორტიზირებული შენობა-ნაგებობების, მოძველებული ვაგონებისა და ლოკომოტივების სახით;
- ორგანიზაციის საქმიანობას გააჩნია დიდი სოციალური დატვირთვა, რაც ნეგატიურად აისახება სტრატეგიული მიზნის მიღწევაზე;
- საერთაშორისო სარკინიგზო კავშირი მხოლოდ ორ მოსახლერე ქვეყანასთან (სომხეთი და აზერბაიჯანი).
- მგზავრთნაკადის სეზონურობა, რის გამოც სავაგონო პარკი წელიწადის უმეტეს დროს სრულად ვერ იტვირთება;
- მაღალი საქსპლუატაციო ხარჯები.

საშიშროებები

- ჯვარდინი დაფინანსების შეწყვეტა საქართველოს რკინიგზის გასხვისების შემთხვევაში;
- ავტობანის მშენებლობა, რომელიც სინქარის გაზრდის ხარჯზე განაპირობებს საავტომობილო ტრანსპორტის კონკურენტუნარიანობის ამაღლებას;
- ქვეყნის არასტაბილურ რეგიონში მდებარეობა, ომისა და ტერორიზმის საშიშროება.

შესაძლებლობები:

- მგზავრთა გადაყვანის ბაზარზე სარკინიგზო ტრანსპორტის წილის გაზრდისა და ახალი სეგმენტების ათვისების საშუალება. არსებობს კახეთის მიმართულებით სამგზავრო მოძრაობის აღდგენის პერსპექტივა. ასევე, არის იმის პოტენციალი, რომ გაიზარდოს სარკინიგზო ტრანსპორტის წილი ბაზრის იმ სეგმენტშიც რომელშიც იმყოფება. შპს “საქართველოს რკინიგზის“ ფილიალ “სამგზავრო გადაყვანების“ 2010 წლის კვლევის შედეგების მიხედვით თბილისიდან და თბილისის მიმართულებით მოძრავი სარკინიგზო და საავტომობილო ტრანსპორტით გადაყვანილი მგზავრების რაოდენობის მხოლოდ 22% მოდის სარკინიგზო ტრანსპორტზე, 78% კი საავტომობილოზე;
- მსოფლიოში მიმდინარე ტექნოლოგიების (უნარ-ჩვევები, ცოდნა, ინსტრუმენტები, მანქანა-დანადგარები, კომპიუტერები და სხვ.) სწრაფად განვითარების ტენდენციის შედეგად, სერვისების და მომსახურების გაუმჯობესება;
- ორგანიზაციის კონკურენტუნარიანობის მნიშვნელოვნად გაზრდა მოღერნიზაციის პროექტის – “სწრაფი რკინიგზის” დასრულების შემდეგ; (პროექტის ძირითადი მიზნებია: მგზავრობის

დროის შემცირება, მაქსიმალური უსაფრთხის უზრუნველყოფა და რკინიგზის მაგისტრალის გამტარუნარიანობის გაზრდა)

- ბიზნესის გაფართოება ყარსი-ახალქალაქის სარკინიგზო ხაზის მშენებლობით თურქეთსა და ევროპასთან დაკავშირების საშუალებით;
- ბიზნესის დივერსიფიკაცია: ტურიზმის განვითარება, რეკლამის განთავსება, დამატებითი ალტერნატიული სატრანსპორტო საშუალებები;

წარმატების ფაქტორები:

- თანამედროვე ტექნოლოგიების მქონე სავაგონო პარკი;
- მგზავრობის მინიმალური დრო;
- სრულყოფილი სატარიფო პოლიტიკა;
- ოპტიმალური სამატარებლო განრიგები და მარშრუტები;
- კომფორტული მატარებლები და თანამედროვე სერვისები;
- ოპტიმალური საშტატო განრიგი, დეცენტრალიზაციის მაღალი დონით;
- კვალიფიციური კადრები.

3. მიკრო- და მაკრო-გარემოს ანალიზი, PESTEL ანალიზი

მაკრო-გარემოს ანალიზი - მაკრო-გარემო მნიშვნელოვან ზეგავლენას ახდენს სბე “სამგზავრო გადაყვანების” ბიზნესზე, რადგან კომპანია არ წარმოადგენს ჩაკეტილ ეკონომიკურ სისტემას, შესაბამისად, მაკრო გარემოს გაანალიზებისას გასათვალისწინებელია ეროვნული და გლობალური ეკონომიკის, მრეწველობისა და გარემოს როლი.

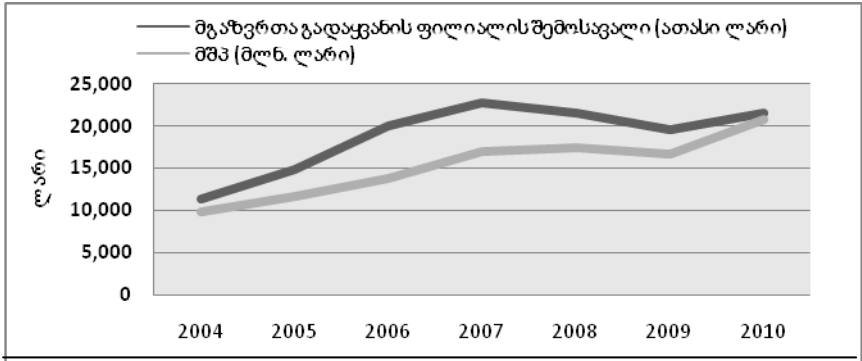
მიკრო-გარემოს ანალიზი - მოიცავს კომპანიის სიტუაციური ანალიზის ჩატარებას, მისი ეკონომიკური, ფინანსური და სხვა რესურსების იდენტიფიცირებას და მათ მობილიზებას განსაზღვრული მიზნების მიღწევით.

PESTEL ანალიზი

პოლიტიკურ-სამართლებრივი - გასულ წლებში ქვეყანაში განვითარებულმა მოვლენებმა ნათლად აჩვენა შიდა პოლიტიკური გარემოს არასტაბილურობის ზეგავლენა. ზემოაღნიშნულის გამო მნიშვნელოვნად შემცირდა მგზავროთა გადაყვანა.

ეკონომიკური ფაქტორი - მნიშვნელოვან გავლენას ახდენს კომპანიის განვითარებაზე, ეკონომიკური კრიზისის გამო, 2009 წელში სამგზავრო გადაყვანებიდან შემოსავლები შემცირდა 9%-ით.

შპს „საქართველოს რკინიგზის“ სბე „სამგზავრო გადაყვანების“ და ქვეყნის ეკონომიკური მდგომარეობის კავშირზე მიუთითებს სამგზავრო გადაყვანებიდან მიღებული შემოსავლებისა და ქვეყნის მთლიანი შიდა პროდუქტის (მშპ) მაჩვენებლების თანაფარდობის გრაფიკი (ნახ.2).

ნახ-2. სამგზავრო გადაყვანებიდან მიღებული შემოსავლებისა და ქვეყნის მთლიანი შიდა პროდუქტის (მშპ) მაჩვენებლების თანაფარდობა, წლების მიხედვით*.

გრაფიკიდან ნათლად ჩანს, რომ ქვეყნის მშპ-სა და კომპანიის სამგზავრო გადაყვანებიდან მიღებულ შემოსავლებს შორის არსებობს დადებითი კორელაციული კავშირი, ანუ ქვეყნის მშპ გარკვეულწილად ზემოქმედებს ფილიალის შემოსავლებზე.

***წყარო** – საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახური, შპს „საქართველოს რკინიგზის“ სამგზავრო გადაყვანების ფილიალი

სოციალურ-კულტურული ფაქტორი - სოციალური ფაქტორი პირდაპირ აისახება სამგზავრო გადაყვანების ბიზნესზე. სწორედ ქვეყანაში არსებული მიმე სოციალური ფაქტორია მგზავროთა გადაყვანის, როგორც ბიზნესის განვითარების ძირითადი შემაფერხებელი, რადგან სახელმწიფო ხელისუფლება ქვეყანაში არსებული მიმე სოციალური ფონის გასანეიტრალელებლად შპს „საქართველოს რკინიგზის“ რესურს ძალზედ ეფექტურად იყენებს.

ტექნოლოგიური ფაქტორი - კომპანია ხშირად დებს ინვესტიციას სამგზავრო შემადგენლობების მოდერნიზებასა და სხვა საჭირო ინფრასტრუქტურის განახლებაში. ბოლოს განხორციელდა პროექტი ქართულ-ჩინური მატარებელი, რომელიც გამოირჩევა დღევანდელი მაგისტრალისთვის მაქსიმალური სიჩქარით (120 კმ/სთ) და

თანამედროვე მართვის და უსაფრთხოების სისტემებით. უახლოეს მომავალში კვლავ იგეგმება საქართველოს სარკინიგზო ხაზის მაგისტრალურ მიმართულებებზე მოძრავი საკლასოვაგონიანი მატარებლების ჩანაცვლება ჩინური წარმოების, მოდერნიზებული ელექტრომატარებლებით. თანამედროვე ტექნოლოგიების გამოყენებით ხორციელდება აგრეთვე ბილეთების გაყიდვა (ინტერნეტი, ფიზიკური).

ეკოლოგიური ფაქტორი - სარკინიგზო ტრანსპორტით მგზავრების გადაყვანაზე კლიმატის ცვლილება, კერძოდ ამინდის გაუარესება (დიდთოვლობა, ტემპერატურის მკვეთრად დაწევა...) დადებითად მოქმედებს, რადგან სარკინიგზო ტრანსპორტი, საავტომობილოსთან შედარებით გამოირჩევა მოძრაობის უსაფრთხოების მაღალი ხარისხით.

სამართლებრივი ფაქტორი - საწარმოში დამსაქმებელსა და დასაქმებულს შორის სამართლებრივი ურთიერთობა დარეგულირებულია ქვეყანაში მოქმედი კანონმდებლობითა და კომპანიის შიდა კორპორატიული აქტებით.

4. სტრატეგიის შემუშავება

სტრატეგიის შემუშავებისას გასათვალისწინებელია, კომპანიის შესაძლებლობები, მისი და მისი კონკურენტების ძლიერი და სუსტი მხარეების, შესაძლო საფრთხეები, შეხედულები და სხვა ფაქტორები.

დარგის ძირითად კონკურენტს წარმოადგენს **საავტომობილო ტრანსპორტი**. ქვეყნის ძირითად სარკინიგზო მაგისტრალის, ავტობანის მშენებლობა საავტომობილო ტრანსპორტს, სულ უფრო მეტად კონკურენტულს ხდის სარკინიგზო ტრანსპორტთან შედარებით, მაგზავრობის დროის შემცირების გამო.

საავტომობილო ტრანსპორტის ძირითადი უპირატესობებია: მგზავრობის დროის სიმცირე, რეისების ინტენსივობა, დანიშნულების ადგილზე მიყვანის უპირატესობა, რეისების სიხშირის და მიმართულების ცვლილების სიმარტივე, კონკურენტულ გარემოზე დროული რეაგირების უნარი, სატარიფო პოლიტიკის მოქნილობა;

სარკინიგზო ტრანსპორტის ძირითადი უპირატესობებია, მგზავრობის დაბალი ღირებულება, უსაფრთხოების მაღალი ხარისხი, კომფორტული გარემო(სივრცე).

მგზავრთა გადაყვანის ძირითადი პროდუქტებია: მგზავრთა გადაყვანა რეგიონული მატარებლებით, მგზავრთა გადაყვანა მაგისტრალური მატარებლებით, მგზავრთა გადაყვანა საერთაშორისო მატარებლებით.

მაგისტრალური და საერთაშორისო მატარებლებში ჩაბმულია I, II, III კლასის ვაგონები, რომლებიც, ასევე განსხვავდებიან

ერთმანეთისგან რანგით (მოდერნიზებული და არამოდერნიზებული). მოდერნიზებული ვაგონები გამოირჩევიან სვეისის უფრო მაღალი დონით, კონდიციონირების და გათბობის თანამედროვე სისტემებით.

5. სტრატეგიის განხორციელება

დასახული მიზნების მისაღწევად გასატარებელი ღონისძიებებია:

ა) ხარჯის შემცირება:

- ისეთი აქტივებით ოპერირება რომლებიც ნაკლებ რესურსებს მოითხოვს. მაგ.: ელექტრომატარებლებით საკლასოვაგონიანი მატარებლების ჩანაცვლება. აღნიშნული ტიპის მატარებლები შესაძლებელია მეტი მგზავრის გადაყვანა და საჭიროებს ნაკლებ საექსპლუატაციო ხარჯებს;
- არაპროფილური და გამოუსადეგარი აქტივების გადაცემა საქართველოს რკინიგზის შვილობილ კომპანიაზე - საექსპლუატაციო, ცვეთის ხარჯების და ქონების გადასახადის შემცირება;
- საშტატო განაკვეთებისა და სახელფასო ფონდის ოპტიმიზაცია - ფუნქციების თანამშრომელთა ოპტიმალურ რაოდენობაზე გადანაწილება, ახალი ტექნოლოგიური პროცესების განხორციელება, გაყიდვების თანამედროვე სისტემების დანერგვა;
- ყველაზე არარენტაბელური რეისების და მარშრუტების ავტომატურად ჩანაცვლება, ძირითადად საგარეუბნო (რეგიონულ) მიმართულებებზე;
- სინქარის გაზრდით და სარკინიგზო მაგისტრალის გამოყენების დროის შემცირებით საექსპლუატაციო ხარჯების შემცირება, რაც მოიცავს ინფრასტრუქტურის ხარჯს.

ბ) შემოსავლების ზრდა

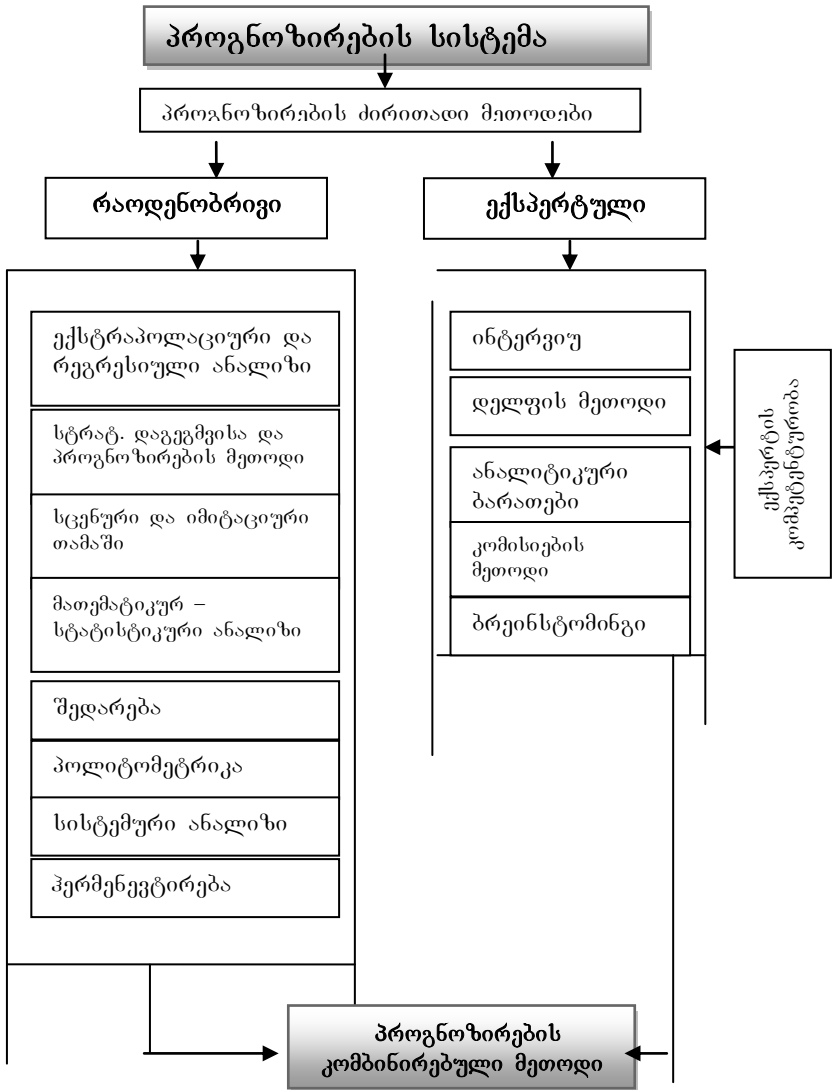
- მაგისტრალურ მიმართულებებზე მოძრავი მატარებლებით მგზავრობის ღირებულების გაზრდა. მგზავრთა გადაყვანის ბაზრის ანალიზის გათვალისწინებით მაგისტრალურ მიმართულებებზე არსებობს ბილეთის საფასურის მომატების რესურსი. ამასთანავე, სოციალურად დაუცველი ფენების წარმომადგენლებისთვის ფასთა შორის სხვაობის სუბსიდირება შესაძლებელია განხორციელოს სახელმწიფომ ან რკინიგზის კოლდინგმა.
- დაუტვირთავი ქონების გაიჯარება - დაახლოებით 142 ათასი კვ.მ ფართობი;
- საგარეუბნო (რეგიონული) მიმართულებებზე მგზავრობის საფასურის მომატების არსებული რესურსის გამოყენება, ერთსარტყელიანი სატარიფო სისტემის (ამჟამად ძირითადად არის ორ სარტყელიანი სატარიფო სისტემა) და გაბილეთიანების

ავტომატიზირებული სისტემის დანერგვა. ფასების დისკრიმინაციით სოციალურად დაუცველი ფენისათვის შეღავათიანი ტარიფის დაწესება;

- შენობა-ნაგებობებსა და მოძრავ შემადგენლობებში რეკლამის განთავსებით შემოსავლის მიღება.

6. მონიტორინგი და კორექტირება

სტრატეგიული მიზნების მისაღწევად გასატარებელი ღონისძიებების შესრულებაზე პერიოდულად უნდა განხორციელდეს მონიტორინგი, რომლის დროსაც შესრულებული სამუშაოების შეფასება მოხდება დადგენილი შეფასების კრიტერიუმების მიხედვით და საჭირო ცვლილებები შეიტანება შემუშავებული სტრატეგიის რეალიზების გეგმაში. მონიტორინგის პარალელურად, ასევე საჭიროა მაკრო-გარემოსა და ორგანიზაციაში მიმდინარე ეკონომიკური და სხვა თანმხლები პროცესების შესწავლა, მათი შესაძლო განვითარების ტენდენციის განჭვრეტა და მათთან მიმართებაში სტრატეგიული მიზნების მიღწევის შესაძლებლობის გაანალიზება. პროგნოზირებისთვის საჭირო ინფორმაციის მიღება კი შესაძლებელია **“სტრატეგიული დაგეგმვის პროცესისა და პროგნოზირების“** სქემის (ნახ. 1) შესაბამისად, ხოლო პროგნოზირება კი შესაძლებელია განხორციელდეს **პროგნოზირების კომბინირებული მეთოდის** შესაბამისად (ნახ. 3) მიხედვით. შპს “საქართველოს რკინიგზის“ სამგზავრო გადაყვანების საქმიანობის მოკლევადიანი პროგნოზის გაკეთებისას რეკომენდებულია გამოყენებული იქნას **პროგნოზირების ექსტრაპოლაციური მიდგომა**.

ნახ. 3. საჯარო მმართველობის ობიექტების პროგრამების სისტემა

სქემაზე მოცემულია საჯარო მმართველობის ობიექტების საქმიანობის შედეგების პროგნოზირების სისტემა. სისტემისთვის დამახასიათებელია პროგნოზირების კომბინირებული მეთოდის გამოყენება, რომელიც აერთიანებს პროგნოზირების რაოდენობრივი და ექსპერტული შეფასების მეთოდებს. მოცემული სისტემის სპეციფიურობა ასევე, მდგომარეობს იმაშიც, რომ პროგნოზირების მთავარი ფიგურა, ექსპერტი საკითხის შესწავლისა და შესაძლო მოვლენების განსაჭვრეტად იყენებს პროგნოზირების, როგორც რაოდენობრივ ისე ექსპერტული შეფასების მეთოდებს.

ექსპერტების შერჩევისა და კომპეტენტურობის დასადგენად კი გამოიყენება **საექსპერტო შეფასების სანდოობის განმსაზღვრელი მეთოდოლოგია (პროგრამა)** [4], რომელიც კონკრეტულ დარგში ანალიტიკოსის კვალიფიკაციას განსაზღვრავს შემდეგ კრიტერიუმების გათვალისწინებით: განათლების ხარისხი; საერთო შრომითი გამოცდილება; შრომითი გამოცდილება მოცემულ დარგში; საექსპერტო გამოცდილება; მოცემული დარგის შესახებ ინფორმაციულობის დონე და საექსპერტო ეფექტიანობა, რომელიც ძირითადად ანალიტიკოსის მიერ გაკეთებული გამართლებული პროგნოზების მაჩვენებელია.

პროგნოზირების კომბინირებული მეთოდის გამოყენების დროს უმნიშვნელოვანესია შემკვეთის როლი. შემკვეთი შეიძლება იყოს პიროვნება, პიროვნებათა ჯგუფი, ორგანიზაცია და სხვ. შემკვეთის ფუნქციაა საექსპერტო ამოცანის ჩამოყალიბება და ექსპერტიზის შედეგების გამოყენება დასმული საკითხის გადასაწყვეტად. შესაბამისად, ექსპერტიზის შემკვეთებად უმეტესწილად გვევლინებიან მართვის სუბიექტები, რომლებიც უფლებამოსილი არიან მიიღონ გადაწყვეტილება.

დასკვნა

ამრიგად, შპს “საქართველოს რკინიგზის“ სამგზავრო გადაყვანების ფილიალისთვის, როგორც საჯარო მმართველობის ობიექტისთვის წარმატებისა და განვითარებისთვის რეკომენდებულია სტრატეგიულ დაგეგმავსთან ერთად პროგნოზირების კომბინირებული მეთოდოლოგიის გამოყენება, რაც უზრუნველყოფს მართვის სისტემის მოქნილობასა და კომპანიის ადაპტურობის მაღალ ხარისხს ორგანიზაციულ გარემოში მიმდინარე პროცესების მიმართ.

ლიტერატურა

Reference:

1. Dogonadze Sh., Bagaturia O., saxelmwifo martvis tanamedrove problemebi, Tbilisi, 2009.(Georian)
2. Bagaturia G., Bagaturia O., strategiuli dagegma saxelmwifo martvis da biznesis amocanebistvis. Tbilisi. 2009.(Georgian)
3. Bagaturia G. Business Forecasting. Tbilisi 2009 (English)
4. Bagaturia G., Tabatadze M., expertis kompetenturobis shefasebis metodis damushaveva saxelmwifo martvis amocanebistvis. jurnali “xelisufleba da sazogadoeba” №3(11). Tbilisi(Georgian)
5. Kochoradze O., geopolitikis safuzvlebi. Tbilisi. 2009.(Georgian)
6. JaliaSvili J., politikuri martvisa da prognozirebis teoriuli sakitxebi. Tbilisi. 1994. (Georian)
7. Tabatadze M. prognozirebis sistemis specifikuroba saxelmwifo martvis amocanebshi (saqartvelos rkinigzis magalitze) jurnali “xelisufleba da sazogadoeba” №8. Tbilisi(Georgian)
8. Garet R. Jons., Jenifer M. Georg., tanamedrove menejmentis safuzvlebi. Tbilisi. 2006.(Georgian)
9. Griffin K. Fundamentals of Management. 2008 (English)
<http://books.google.ge/books?>
10. N. Gregory Mankiw ekonomikis principebi. Tbilisi. 2000 (Georgian)
11. Ventcel E. Albatobata teoria. Tbilisi 1980 (Georgian)
12. Shubladze G., Mgebrishvili B., Tcotckolauri F. menejmentis safuzvlebi. Tbilisi. 2008.(Georgian)
13. Qoqiauri L. menejmentis safuzvlebi. Tbilisi. 2009 (Georgian)
14. Jane M. Booker. Mary M. Meyer. Elicitation end analysis of expert judgment. (Englend) <http://www.galaxy.gmu.edu>
15. “The Strategic Planning Process” (English)
<http://www.quickmba.com/strategy/strategic-planning/>
16. <http://www.nplg.gov.ge/gwdict/index.php?a=term&d=5&t=4675>
17. http://geostat.ge/?action=page&p_id=118&lang=geo
18. <http://www.railway.ge/>

Giorgi Bagaturia, Merab Tabatadze,
Development of forecasting system for the public administration objects

Summary

There is developed the system of forecasting for the objects of public administration. Forecasting is considered together with strategic planning as an organic and important part of the strategic planning and management process.

The role of forecasting in the strategic planning process and its importance is discussed in the article on the example of “Passengers’ transportation” branch of “Georgian railway” Ltd, as an object of public administration. The vision, mission and objectives of the company are formed, . PESTEL and SWOT analyzes were carried out. The role and importance of Georgian Railway for the country as the strategic object is pointed out. There are given the methods of forecasting, which are desirable to use in order to stipulate the results of activity of strategic business unit of Georgian Railway and carried out recommendations for establishing of the adaptive management system related to the existing processes in the organizational environment.

There is given the combined forecasting system of the objects of public administration, which includes the quantitative and expert methods of forecasting and methodology of the estimation of the experts’ competences as a tool of experts’ selecting.

Keywords: Object of public administration; The Branch “Passenger Transportation”; Mission; Objectives; Strategy; Forecasting; Organizational Environment; Working Environment; Tariff Policy; SWOT– Analysis; PESTEL– Analysis; Monitoring; Combined Forecasting Method; System Analysis; Gross domestic product (GDP); Macro-Environment; Micro- Environment, Expert’s competence.

Reviewer: Teimuraz Gorshkov , Academic Doctor, The adviser of “Georgian railway” Ltd

Георгий Багатурия, Мераб Табатадзе
Разработка системы прогнозирования для объектов государственного управления

Резюме

Разработана система прогнозирования для объектов государственного управления. Прогнозирование рассмотрено в публикации вместе с стратегическим планированием комплексно, как неделимая часть стратегического планирования и управления.

Роль прогнозирования и его значение в процессе стратегического планирования рассмотрены на примере филиала «Перевозки пассажиров» ООО «Грузинская железная дорога», как объекта государственного управления. Сформированы стратегическое видение организации, миссия и цели, сделан PESTEL и SWOT анализ. Отмечены роль и значение Грузинской железной дороги для страны как стратегического объекта. Даны те методы прогнозирования, применение которых желательно для предсказания результатов деятельности стратегической бизнес единицы Грузинской железной дороги и разработаны предложения о формировании системы адаптивного управления по отношению текущих процессов в организационной среде.

Дана комбинированная система прогнозирования объектов государственного управления, в которой объединены количественные и экспертные методы, а также методология определения компетентности экспертов, как средство подбора эксперта.

Ключевые Слова: Объект государственного управления; Филиал «Пассажирские Перевозки»; Миссия; Цели; Стратегия; Прогнозирование; Организационная среда; Производственная Среда; Тарифная Политика; SWOT- Анализ; PESTEL- Анализ; мониторинг; Комбинированный метод прогнозирования; Системный анализ; Валовый внутренний продукт; Микро-Среда; Макро-Среда, Компетентность эксперта.

Рецензент: Теймураз Горшков, академический доктор, консультант ООО «Грузинская Железная Дорога»

ინგა წერეთელი ღირებულება და მისი ობიექტურობის პრობლემა

ღირებულებას ჯერ კიდევ ანტიკური პერიოდიდან მოყოლებული იკვლევდნენ (პლატონი, არისტოტელე...), მაგრამ მისი მეცნიერული ცნება პირველად ჩამოაყალიბა რუდოლფ ჰერმან ლოტცემ, ხოლო უშუალოდ კულტუროლოგიაში მისი დამკვიდრება დაკავშირებულია ვინდელბანდისა და რიკერტის სახელებთან. დღეისათვის სხვადასხვა ჰუმანიტარული მეცნიერება განიხილავს ღირებულებას, თითოეული მათგანი თავისი კუთხით: აქსიოლოგია – ღირებულების რაობის საკითხს იკვლევს, ეთიკა – ზნობრივ ღირებულებას, ესთეტიკა – ესთეტიკურს და ა. შ., მაგრამ კულტუროლოგიაში ღირებულება განიხილება, როგორც კულტურის მაკონსტრუირებელი ძალა. მრავალი მკვლევარი კულტურის არსს მის ღირებულებით ორიენტაციაში ხედავს და კულტურას განიხილავენ, როგორც განხორციელებულ ღირებულებათა სისტემას. და მართლაც, კულტურას მჭიდრო კავშირი აქვს ღირებულებასთან. ადამიანს რომ არ ჰქონდეს ღირებულებითი ორიენტაციის უნარი, არ იარსებებდა საერთოდ კულტურა.

ღირებულების რაობის დადგენას ცდილობენ ადამიანის შემეცნებითი და შეფასებითი მოღვაწეობების ურთიერთშედარების გზით.

პირველ რიგში, საგნის ღირებულება ობიექტის ესთეტიკური შეფასებისას დგინდება. ჩვენ ეს სამყარო გრძნობად-აღქმად სინამდვილედ გვეძლევა და მას განვიცდით მოვლენათა სამყაროს სახით, მაგრამ ჩვენ ამ სამყაროში გრძნობადობის იქით რაღაც მეტის და უფრო სიღრმისეულის დანახვა გვსურს. გრძნობად ხედვაში მოვლენათა განცდა გვაქვს, მეცნიერულ ხედვაში კი – მოვლენის მეცნიერული ცოდნა. შემეცნების სურვილი ადამიანის საგნებთან თანაარსებობის აუცილებლობით არის გამოწვეული. ადამიანს სურვილი აქვს გაიგოს უფრო მეტი და შეიმეცნოს საგანი. ადამიანის ეს შემეცნებითი მოღვაწეობა თეორიული მოღვაწეობაა, ცნობიერებას კი, რომელიც ახორციელებს ამ მოღვაწეობას, თეორიული ცნობიერება, ან თეორიული სუბიექტი ეწოდება. თეორიულ მოღვაწეობაში ადამიანი ცდილობს სინამდვილე ასახოს ისე, როგორც ის არსებობს თავისთავად, ანუ ობიექტურად. ობიექტურობა მეცნიერული აზროვნების მთავარი პრინციპია და მეცნიერების მიზანია სინამდვილის ჭეშმარიტებაში, ანუ ობიექტურ აზრში, გამოხატვა. მეცნიერულ აზრში ასახულია საგნის ის ნიშან-თვისებები, რომლებიც მათ ობიექტურად, ანუ თავისთავად, მიეწერებათ, მაგრამ ჩვენი სულიერი ცხოვრება მხოლოდ მეცნიერულ

ხედვაზე რომ დაიყვანებოდეს, მაშინ იგი დაკარგავდა ყოველგვარ მიმზიდველობას.

ადამიანი ორბუნებოვანია: მატერიალური, ანუ სხეულებრივი არსება და მეორე მხრივ—სულიერი, გონიერი და მოაზროვნე არსებაა. შესაბამისად, ორგვარი მოთხოვნილებანი აქვს: მატერიალური და სულიერი. ადამიანს არ აკმაყოფილებს სამყარო ისეთი, როგორც არის და თავისი შრომით ასხვაფერებს მას, ირგებს საკუთარი მოთხოვნილებების მიხედვით. მისთვის ის წარმოადგენს ღირებულებას, რასაც მისი მოთხოვნილებების დაკმაყოფილება შეუძლია (მატერიალური კულტურა). სულიერ მოთხოვნილებებს მიეკუთვნება ესთეტიკური და ეთიკური ღირებულებანი. ადამიანს რომ ღირებულებითი ცნობიერება არ ჰქონდეს, ცხოველს დაემსგავსებოდა და კულტურას ვერ შექმნიდა; ვერც მატერიალურს და ვერც სულიერს. იგი ქმნის არა მარტო საკუთარი საჭიროებისათვის, არამედ სხვებისთვისაც – მთელი სამყაროსთვის. აქედან გამომდინარე, ღირებულებებიც ორგვარია: მატერიალური და სულიერი.

ადამიანის ცხოვრება ხომ ინტერესების ასპარეზის არენაა, სწორედ ინტერესები ამოძრავებენ ჩვენს ცხოვრებას და აძლევენ მას ადამიანურ სახეს. ობიექტური ხედვის გვერდით საჭიროა სუბიექტური ხედვაც, ანუ ყველაფერს უნდა შევხედოთ ჩვენი სურვილებისა და ინტერესების პოზიციიდან. ადამიანს რომ აკმაყოფილებდეს მხოლოდ იმის ცოდნა ამა თუ იმ საგნის შესახებ, რაც მას თავისთავად მიეწერება, მაშინ იგი დაემსგავსებოდა „ჭკვიან რობოტს“, მაგრამ ადამიანი ხომ არა მარტო შეიმეცნებს საგანს, არამედ აფასებს კიდევ მას; შეფასებას კი ახდენს სწორედ თავისი სურვილებისა და ინტერესების პოზიციიდან. ადამიანი საგნებს განიხილავს მოწონების, ან დაწუნების, ვარგისიანობის, ან უვარგისობის, კარგის, ან ცუდის პარამეტრებით. შემეცნებაც და შეფასებაც ხორციელდება მსჯელობების ფორმით. შემეცნებითი მსჯელობა ასახავს საგნის ობიექტურ თვისებებს, შეფასება კი ეს არის ამ მოვლენაში ადამიანური განცდების არსებობა. ე. ი. შემეცნება ყოფილა ადამიანის სულიერ-თეორიული მოღვაწეობა, ხოლო შეფასება – სულიერ-პრაქტიკული. შემეცნების რეზულტატი საგნის შესახებ მეცნიერული ცოდნის დადგენაა, შეფასებით აქტში კი დგინდება სწორედ საგნის ღირებულება. შეფასების აქტი არის ადამიანის ღირებულებითი მიმართება საგანთან. აქ უკვე საკითხი დგება იმის შესახებ, თუ რას წარმოადგენს და რა ფასეულობა აქვს ამა თუ იმ საგანს ადამიანისათვის. ცნობიერებას, რომელიც ახორციელებს შეფასებით მოღვაწეობას, ღირებულებითი

ცნობიერება, ღირებულებითი სუბიექტი ეწოდება. თეორიულიც და ღირებულებითი ცნობიერება ერთი და იმავე ადამიანის ერთი და იგივე ცნობიერებაა.

არ არსებობს უსაგნო ცოდნა, ცოდნა ყოველთვის რაღაცის ცოდნაა და ეს არის ცოდნის საგანი, ამავე დროს, ცოდნა ვიღაცის ცოდნაა და ის ცოდნის სუბიექტია. მსგავსი სიტუაციაა შეფასების აქტშიც: არ არსებობს უსაგნო ღირებულება; იგი ყოველთვის რაღაცის ღირებულებაა, საგნის გარეშე წმინდა სახის ღირებულების არსებობა შეუძლებელია; ამავე დროს ღირებულება ყოველთვის ვიღაცის ღირებულებაა, ანუ თუ არსებობს ღირებულება, არსებობს საგანი, რომელსაც იგი მიეწერება და ასევე არსებობს სუბიექტი, რომლისთვისაც აღნიშნული საგანი ღირებულებას წარმოადგენს. მართალია, ღირებულება თავისთავად საგნისა და სუბიექტის გარეშე არ არსებობს, მაგრამ არც ერთს მიეწერება და არც მეორეს. საგანში მისი ობიექტური ნიშან-თვისებებია, ხოლო სუბიექტში – მისი სუბიექტური ინტერესები; მათ მიმართებაში კი აღიმართება ღირებულება. ღირებულებითი ცნობიერება შემფასებელი ცნობიერებაა, მაგრამ ეს იმას არ ნიშნავს, რომ შეფასება იგივე ღირებულებაა, **შეფასება ღირებულების დადგენაა და არა თვითონ ღირებულება. როგორც აღნიშნავენ, მოწონება და დაწუნება კი არ არის ღირებულება, მოწონებაში ან დაწუნებაში ჩანს ღირებულება.**

შეფასებას თუ იმთავითვე ერთი გადაწყვეტა ექნება, მაშინ იგი ყოველგვარ აზრს დაკარგავს. შეფასებისას, სულ ცოტა, ორნაირი გადაწყვეტა მაინც უნდა გექონდეს: დადებითი ან უარყოფითი. აქედან გამომდინარე, ღირებულებებიც ძირითადად ორნაირია: დადებითი ან უარყოფითი. რა თქმა უნდა, მცდარი იქნება თუ ღირებულების ფორმად მხოლოდ დადებით ღირებულებას მივიჩნევთ. ღირებულებას ხომ შეფასებით აქტში ვადგენთ, ამიტომ უარყოფითი შეფასებაც შეფასებაა. მის შედეგად კი უარყოფითი ღირებულება დგინდება. მაგრამ მაინც არის ერთი მომენტი, როცა დადებით ღირებულებებს დამოუკიდებელი მნიშვნელობა ენიჭებათ. კულტუროლოგიაში ღირებულების გვერდით გამოიყენება ისეთი ცნებები, როგორიცაა: „ღირებული“ და „ფასეულობა“. ისინი იმ საგნების აღმნიშვნელნი არიან, რომლებსაც შეფასებით აქტში დადებითი ღირებულება მიეწერებათ, ე. ი. ფასეულობა ის საგანია, რომელიც დადებითი ღირებულებით შემოდის ადამიანურ სამყაროში და ფორმდება კულტურის ფენომენად. დადებითიც და უარყოფითი ღირებულებებიც, თავის მხრივ, იყოფიან სიმაღლე-სიმაღაბლის მიხედვით. მაგალითად: ღამაზი – უღამაზესი და ა. შ. ერთმანეთის მიმართ ღირებულებების

ასეთ განლაგებას მათ რანგობრივ წესრიგს, ან ღირებულებით შკალას უწოდებენ.

კულტუროლოგიაში ერთ-ერთი აქტუალური პრობლემაა ღირებულების ობიექტურობის საკითხი. ყოველივე ზემოთქმულიდან გამომდინარე, გამოდის, რომ ღირებულება სუბიექტური მოვლენაა, რადგან ღირებულება შეფასებისას დგინდება, ხოლო შეფასებას ადამიანი ახორციელებს თავისი სუბიექტური ინტერესებიდან გამომდინარე. მაშინ როგორღაა შესაძლებელი მისი ობიექტურობის დასაბუთება? მაგრამ თუ დადასტურდა, რომ ღირებულება სუბიექტური მოვლენაა, მაშინ ყველა ღირებულება თანაბარი მნიშვნელობის იქნება და მოხდება მათი გათანაბრება, მოიშლება რანგობრივი განლაგება, რაც საბოლოოდ გაფორმდება ქაოსისა და ნიჰილიზმის სახით. იმისათვის, რომ ეს ასე არ მოხდეს და კულტურის სამყარო ჩვენ წინაშე წარდგეს ჰარმონიულ მთლიანობად, სადაც იფუნქციებენ კრიტერიუმები და გაბატონდება ჰუმანიზებული წესრიგი, საჭიროა იგი დაფუძნებული იყოს ღირებულებათა ობიექტურობაზე. რაში მდგომარეობს ღირებულების ობიექტურობის საკითხის პრობლემატურობა? ღირებულება რომ სუბიექტური ხასიათის იყოს, მაშინ მას საბოლოოდ ქაოსამდე და ნიჰილიზმამდე უნდა მივყავდეთ, მაგრამ ის ფაქტი რომ კულტურა არსებობს როგორც მთლიანი და ჰარმონიული, მის ობიექტურობაზე მიუთითებს.

საქმე ის გახლავთ, რომ ღირებულების სუბიექტურობა ფარდობითია. ღირებულება ხომ არ არის თავისთავად არსებული რეალური მოვლენა, იგი არ არსებობს დამოუკიდებლად, მისი არსებობა ადამიანის არსებობასთან არის დაკავშირებული. ასევე ღირებულების სუბიექტურობას არ აქვს აუცილებლობის ხასიათი, ანუ ის, რაც მოსაწონი და მისაღებია ერთისთვის, სულაც არ არის სავალდებულო, მოსაწონი და მისაღები იყოს მეორისთვისაც. როგორც უკვე აღვნიშნეთ, ღირებულების დადგენა შეფასების შედეგად ხდება, შეფასებას კი კონკრეტული ადამიანი ახორციელებს, ამიტომ ღირებულება მხოლოდ მისთვის მნიშვნელობს. ღირებულების სუბიექტურობის აღიარება ნიშნავს იმის მტკიცებას, რომ იგი ყოველგვარ ობიექტურ საფუძველს არის მოკლებული. ამ მიმართულების წარმომადგენლები (რასელი, კარნაპი, რაიხენბახი, ოგდენი და სხვები) არგუმენტად იმას იშველიებენ, რომ ღირებულებითი მსჯელობა არაშემოწმებადია და მისი აუცილებლობისა და ობიექტურობის მტკიცება შეუძლებელია. ამ მოსაზრებას დაუპირისპირდა თვალსაზრისი, რომელიც შეეცადა დაესაბუთებინა ღირებულების ობიექტურობა. არსებობს ამ დასაბუთების რამდენიმე თვალსაზრისი. ერთ-ერთი თვალსაზრისის

მიხედვით, ღირებულება უფრო ნატურალისტური ხასიათისაა, იგი განიხილავს ღირებულებას ბუნების საგნების ბუნებრივ თვისებად. მაგალითად, ლიერდის მტკიცებით ბუნება ისევე ფლობს სილამაზეს, როგორც ფერს ან ბგერას, რომ ღირებულება ისეთივე თვისებაა საგნისა, როგორც, მაგალითად, წითელი ფერი ალუბლისათვის. ამ თვალსაზრისის მიხედვით, მშვენიერება, როგორც ღირებულება, ისევე არსებობს ადამიანის ცნობიერებისაგან დამოუკიდებელ სინამდვილეში, როგორც ბუნების საგნების ნებისმიერი მატერიალური თვისება. მაგრამ, როგორც ცნობილია, ღირებულება არ არსებობს თავისთავად, საგანთან მიმართებისა და შეფასების გარეშე. აქედან გამომდინარე, ეს თვალსაზრისი მიუღებელია. რიკერტი ამტკიცებდა, რომ ღირებულება არც არსებობს და არც არ არსებობს; იგი მნიშვნელობს და მეტი არაფერი. ღირებულებას ვილაციისთვის აქვს მნიშვნელობა. ამისათვის კი მისი არსებობა აუცილებელი არ არის. ეს თვალსაზრისიც მცდარია, რადგან არაფერი არ შეიძლება მნიშვნელობდეს, თუ არ არსებობს. მართალია, ღირებულება არ არსებობს ფიზიკურ სამყაროში, მაგრამ არსებობს იდეალურად. განსხვავებულ მოსაზრებას გვთავაზობენ სხვა მკვლევარები: ჰარტმანი, შელერი, მური და სხვები. ისინი თვლიან, რომ ღირებულება არ არის ბუნების საგნების ბუნებრივი ნიშანი ან თვისება, თავისთავად ღირებულებას რეალური არსებობა არ გააჩნია, იგი მხოლოდ ღირებულებითი ცნობიერებისთვის მნიშვნელობს, მაგრამ ეს თვალსაზრისიც მცდარია, რადგან ღირებულების ობიექტურობის საფუძველს ღირებულებითი ცნობიერებისგან დამოუკიდებლად არსებობაში ეძებს. მაშინ როგორ გადავწყვიტოთ ღირებულების ობიექტურობის პრობლემა? სუბიექტურობა ობიექტურობის საპირისპირო ცნებაა. ღირებულება შეიძლება იყოს სუბიექტურიც და ობიექტურიც, მაგრამ „სუბიექტური ღირებულება“ წინააღმდეგობრივი ცნებაა. სიტყვა „სუბიექტური“ აუქმებს „ღირებულებას“; სუბიექტური ღირებულება ანტიღირებულებაა. ამიტომ ღირებულება მხოლოდ ობიექტურობის საფუძველზე არსებობს. ღირებულების ობიექტური საფუძვლის არსებობას ისიც გვაფიქრებინებს, რომ ხშირად ერთი და იგივე ნივთი ან მოვლენა ადამიანთა უმრავლესობის დადებით ან უარყოფით შეფასებას იმსახურებს. შემეცნების თეორიაში ჭეშმარიტების შეფასებისას ადამიანთა სიმრავლეს არავითარი მნიშვნელობა არა აქვს. შეიძლება ათასი კაცი ცდებოდეს და ერთი იყოს მართალი, მაგრამ აქსიოლოგიაში – პირიქით. დიდი მნიშვნელობა აქვს იმას, თუ რამდენი ადამიანი აღიარებს რაიმეს ღირებულებას. ობიექტურობა უნდა გავიგოთ საყოველთაობისა და

აუცილებლობის ნიშნით. ღირებულების ობიექტურობაც მის საყოველთაობასა და აუცილებლობაში მდგომარეობს, მაგრამ აქ უკვე ჩნდება კითხვა: „სადაა ყველასთვის თანაბრად მისაღები ღირებულებანი, ანუ აბსოლუტური ღირებულებანი?“ ადამიანები ცხოვრობენ საზოგადოებაში, სადაც ყველაფერი ქმნადობის, მოძრაობა-ცვალებადობის პროცესში იმყოფება. ყველაფერი წარმოიშობა და ისპობა, ანუ არაფერი არ არის მარადიული. სამყაროში, სადაც ჩვენ ვცხოვრობთ, არაფერი არ არის უპირობო, ანუ აბსოლუტური. არც არაფერი არ არსებობს ისეთი, რასაც აბსოლუტური ღირებულება ექნება. მაშინ რა არის ღირებულებით ცნობიერებაში ისეთი, რაც არც მხოლოდ რელატიურია და არც აბსოლუტური, არამედ ორივე **მათგანის** სინთეზს ქმნის და გარდაქმნილი სახით არსებობს. ასეთია **იდეალი**, რომელიც ღირებულებითი ცნობიერების საფუძველია და ადამიანის ღირებულებითი ორიენტაციების არსებობას განაპირობებს. ადამიანთა ღირებულებითი ცნობიერება სწორედ იმიტომაა განსხვავებული, რომ განსხვავებულია მათი იდეალები. იდეალი არის ის, რაც ყველაზე ძვირფასია, ყველაზე სრულქმნილია, რაც ჩვენი ოცნების საგანია და ხშირად მიზანსაც კი წარმოადგენს. იდეალის თავისებურება ის არის, რომ იგი ნორმაა, საზომი, კრიტერიუმი, რომლის მიხედვით ღირებულებათა შებენი განლაგდება.

ღირებულებანი რომ აბსოლუტური ხასიათის ყოფილიყო, მაშინ აღარც მრავალფეროვანი კულტურები იარსებებდა. მოდით, მაშინ საკითხი ასე დავსვათ: „რა პირობებში შეიძლება ღირებულებამ შეიძინოს საყოველთაობა ანუ აუცილებლობა, ე. ი. ობიექტურობა?“ რაკი ღირებულება მთლიანად ღირებულებითი ცნობიერებით არის განპირობებული, ამიტომ ღირებულების ობიექტურობის წყარო ღირებულებითი ცნობიერება უნდა იყოს, ე. ი. ღირებულების ობიექტურობა ღირებულებითი ცნობიერების, ანუ სუბიექტის ობიექტურობითაა განპირობებული. ადამიანი, როგორც ღირებულებითი ცნობიერება, როგორც სუბიექტი, შეიძლება განვიხილოთ ორი სახით: როგორც სუბიექტური სუბიექტი და როგორც ობიექტური სუბიექტი. სუბიექტურ სუბიექტში იგულისხმება ინდივიდუალური ადამიანი-თავის ვიწრო ფსიქო-ბიოლოგიურ ჩარჩოებში. ამგვარი ადამიანი ვერაფრით იქნება კულტურის ვერც შემოქმედი და ვერც გამომყენებელი. კულტურის სუბიექტი შეიძლება იყოს მხოლოდ ობიექტური სუბიექტი, ანუ ადამიანი, რომელიც გაცდა თავის ფსიქო-ბიოლოგიურ ჩარჩოებს და მაღლდება პიროვნების დონეზე, იძენს ინდივიდუალურობას, ტიპიურობასა და თავისუფლებას და ხდება კულტურის სუბიექტი. პიროვნება არის ის,

ვისაც აქვს საკუთარი, სხვებისგან განსხვავებული ღირებულებითი ორიენტაციები. ვინც უბრალოდ კი არ ითვისებს სხვის ღირებულებებს, არამედ კრიტიკულად უყურებს მათ, სხვაში არ არის გათქეფილი. თუ მისი წარმოდგენები ობიექტურ სინამდვილეს შეესაბამება, ხომ კარგი, თუ არა და ამით იგი პიროვნულობას მაინც არ კარგავს. ესაა სიმაღლე, როცა ადამიანს შეუძლია სიტუაციასა და საკუთარ თავზე მაღლა დგომა, ანუ როცა ადამიანი საკუთარ ინტერესებსა და სურვილებზე მაღლა აყენებს სხვის ინტერესებსა და სურვილებს. კაცობრიობას მხოლოდ ერთი ადამიანის სახით რომ ეარსება, არავითარი კულტურა არ განხდებოდა. კულტურა ადამიანების, ცალკეული სუბიექტების თანაარსებობის წესია. ერთ საზოგადოებაში მრავალი ინდივიდის თანაცხოვრება, მათი პიროვნული ღირებულებების თანაარსებობის მაუწყებელია. ინდივიდების პიროვნული ღირებულებების თანაარსებობა შესაძლებელია მათი ურთიერთშერწყმის, შეჯერების გზით, რის შედეგადაც ყალიბდება პიროვნული ღირებულებების რაღაც საშუალო ტოლქმედი, რომელსაც უკვე პიროვნული კი არა, ეროვნული, ან საკაცობრიო ღირებულება დაერქმევა და ობიექტური მნიშვნელობის იქნება.

ყოველივე ზემოთქმულიდან შეიძლება დავასკვნათ, რომ ღირებულებების ობიექტივაციის პროცესი სხვა არაფერია, თუ არა პიროვნული ღირებულებების ეროვნულ და საკაცობრიო ღირებულებებად ტრანსფორმაციის პროცესი. როდესაც ღირებულებანი ობიექტურნი ხდებიან, ისინი კანონის სახით გვეკვლინებიან და ნორმატიულობის ძალას იძენენ.

ლიტერატურა

Reference:

1. a. ZamaSvili, I. Ggvasalia, v. Wiaureli, kulturologia, teqnikuri universiteti, Tbilisi 2004.
2. Mm. mamardaSvili, saubrebi filosofiaze, "mecniereba" Tbilisi 1992.
3. g. SuSanaSvili, Rirebuleba da sazogadoebrivi cnobierebis formebi, Tbilisi 1990.
4. Чавчавадзе Н.Э Культура и ценности. «Мецниереба», Тбилиси, 1984.

Inga Tsereteli

Value and the problem of its objectivity

Summary

In the following article is discussed one of the most important cultural categories - Value. The main object of author's interest is the relationship between the value and valuation. To her mind the value is formed by the relation of subject and object. The thing is, how we understand this relativity. This is essential, as the definition of value depends on it. (is the value subjective or objective)

And really, not everything is subjective in subject itself and in its relation. Subject is presented by the human personality but not everything is subjective in it or depended only on thought and will.

In author's opinion, a person can freely become an objective subject.

Keywords: value, thought, corporeality, spirituality, valuation, cognition, objectivity, subjectivity, harmony, wholeness, humanism, order, absoluteness, relativity, normative, law.

Reviewer: Professor Lali Gvasalia, Iliia State University

Инга Церетели

Ценность и проблема её объективности

Резюме

В статье рассматривается одна из важнейших культурологических категорий – ценность. Основной объект авторского интереса, это взаимоотношение между ценностью и оценкой. По её мнению, ценность формируется на основе взаимодействия субъекта с объектом; главное – в каком смысле мы понимаем их взаимоотношения. Это существенное, поскольку от этого зависит определение ценности (она – эта ценность, субъективная, или объективная).

Субъектом является личность человека, однако в нём не всё является субъективным, т.е независимым от его мышления и воли. По мнению автора, личность свободно может стать именно объективным субъектом.

Ключевые Слова: ценность, аксиология, мышление, телесность, духовность, оценка, познание, объективность, субъективность, гармония, цельность, гуманизм, порядок, абсолютность, относительность, нормативность, закон.

Рецензент: профессор Лали Гиасалиа, Государственный Университет Ильи

ი ს ტ ო რ ი ა

ბიორბი ალადაშვილი ბეოპოლიტიკური ინტერმენების ცოდნის ემოლუცია ქართულ პოლიტიკურ აზროვნებაში

ქართველებს ძალიან უკვირთ, რომ ბალტიისპირეთის რესპუბლიკები ბევრად უფრო იოლად დაუძვრნენ რუსეთს და ამას ბალტიისპირელთა სიბრძნეს მიაწერენ, ხოლო ჩვენს თავს დატყვევებულ უბედურებებს კი ჩვენს უჭკუობას. არადა სინამდვილეში საქმე სულ სხვაგვარადაა. ამის მიზეზი კავკასიისა და კერძოდ საქართველოს, როგორც კავკასიის გასაღების, გეოპოლიტიკურ მდებარეობაშია. მიზეზები დღესაც თითქმის ისეთივეა, რაც მურვან ყრუს, თემურ ლენგისა და ირანის შაჰების სისასტიკის მიზეზი იყო. მათთვის საქართველო, როგორც კავკასიონზე გადმოსასვლელების მფლობელი, მნიშვნელოვანი იყო გეოპოლიტიკურად. პირველს უნდოდა ჩრდილოელი მომთაბარეებისაგან დაეცვა არაბთა იმპერია და ჩაეკეტა კავკასიონი, მეორეს ჩრდილოეთით მდებარე ოქროს ურდოს ყაენის თავდასხმისაგან დაეცვა თავის იმპერია [1], ხოლო მესამეს კი რუსეთის სამხრეთისაკენ მოსაღოდნელი ექსპანსიისაგან. სამივე ცდილობდა კავკასიონზე გადმოსასვლელები გაეკონტროლებინა, რომ თავი დაცულად ეგრძნოთ. დღევანდელი სიტუაციაც გარკვეულად ჰგავს ზემოთ აღნიშნულს. მე-19 საუკუნის დასასრულსა და მე-20 საუკუნის დასაწყისში ამერიკელმა გეოპოლიტიკოსებმა მეკენმა (აშშ-ს საზღვაო ძალების ოფიცერი, მას ეკუთვნის საინტერესო მოსაზრება, რომ ვაჭრობა პოლიტიკის მთავარ ინსტრუმენტს წარმოადგენს, რაც კარგი გასაღებია თავისუფალი ვაჭრობის მომხრე ქვეყნების პოლიტიკის სწორად გასაგებად) და მაკინდერმა (განათლებით გეოგრაფმა) დაამუშავეს გეოპოლიტიკური თეორიები, რომლის მიხედვითაც მსოფლიოზე ბატონობის მოსაპოვებლად აუცილებელია ევრაზიის კონტინენტის სანაპირო ზონებზე კონტროლის განხორციელება, რათა ხელი შეეშალოს რუსეთის ოკეანეში გასვლას და საზღვაო სივრცე მთლიანად აშშ-ს დარჩეს. ამ გეგმას „ანაკონდას“ სახელი ეწოდა, რადგანაც გულისხმობდა რუსეთის გარშემო აშშ-ს მოკავშირე ქვეყნების რკალის შემორტყმას და თანდათან შევიწროებას. შემდეგში მას შეკავების დოქტრინა (იგულისხმება რუსეთის შეკავება) დაარქვეს. (დაინტერესებული ქართველი მკითხველისათვის ამ თემაზე ქართულ ენაზე ხელმისაწვდომი წიგნია ა. ლუგინის „გეოპოლიტიკის საფუძვლები“, შპს „მთაწმინდელის“ 1999 წლის გამოცემა. იყიდება

ასევე რუსეთში დაბეჭდილი გამოცემაც, და ნ. ნარტოვის სახელმძღვანელო „გეოპოლიტიკა“, ასევე რუსულად). თუ დავხედავთ მსოფლიოს პოლიტიკურ რუკას, დაინახავთ, რომ რუსეთს თბილ ოკეანეებში გასასვლელი, რომელიც მთელი წლის განმავლობაში ვარგისია ნაოსნობისათვის, არსად არ აქვს. სწორედ ამ „ანაკონდას“ რკალის გარღვევის მცდელობა იყო რუსეთის მხრიდან ავღანეთში შეჭრა, რომელიც შემდეგ პაკისტანში (ინდოეთის დახმარებით, იმ დროს რუსეთი და ინდოეთი მოკავშირეებიც იყვნენ.) ექსპანსიით და ინდოეთის ოკეანეში გასასვლელის მოპოვებით უნდა დაითავრებულიყო (პაკისტანზე ინდოეთი და რუსეთი დაამყარებდნენ კონტროლს). ეს იყო გეოპოლიტიკური ომი. გადამწყვეტი მნიშვნელობა არ ჰქონდა იმას, ავღანეთი უშუალოდ შეუერთდებოდა რუსეთს თუ არა, მთავარი იყო რუსეთის მოკავშირე ხელისუფლების დასმა ავღანეთში, რისთვისაც ხელისუფლებაში მოიყვანდნენ კომუნისტურ მთავრობას. ახლა, როცა რუსეთს თბილი ზღვებისაკენ გასასვლელი კიდევ უფრო შეზღუდული აქვს, გადამწყვეტი მნიშვნელობა ენიჭება სამხრეთის, ირანის მიმართულებას. როგორც ცნობილია, ირანში ანტიამერიკული ხელისუფლებაა და რუსეთი მას თავის მოკავშირედ განიხილავს. შავ ზღვას არ აქვს არსებითი გეოპოლიტიკური მნიშვნელობა, რადგანაც ჯერ ერთი ბოსფორის სრუტეს პროამერიკული თურქეთი აკონტროლებს და შემდეგ, სანამ შავი ზღვიდან ოკეანეში გახვალ, კიდევ ხმელთაშუა ზღვა არის გასასვლელი. ასე რომ ყველაზე სუსტი რგოლი „ანაკონდას“ რკალში სწორედ ირანის მიმართულებაა, რომელიც რაღაც არ უნდა დაუჯდეს რუსეთს, უნდა გაარღვიოს, თუ უნდა, რომ იარსებოს როგორც მსოფლიო მასშტაბის სახელმწიფომ, რომლის გარეშეც რუსებს თავიანთი ეროვნებაც კი არ წარმოუდგენიათ. როგორც ა.დუგინი წერს, დიდი სახელმწიფოს გარეშე რუსები ეროვნულობას დაკარგავენო. ერთი სიტყვით, მათთვის მსოფლიო მასშტაბის სახელმწიფოს არსებობა რუსად ყოფნა არყოფნის საკითხია.

ზემოთ ნათქვამიდან ვხედავთ, თუ რატომ იჩენს ასეთ გაღიზიანებას ქართველების ნატოსაკენ ლტოლვა რუსებში. მაგრამ „ანაკონდას“ რკალი არაფერია იმასთან შედარებით, რა უბედურებაც სინამდვილეში რუსეთს საქართველოს ნატოში გაწევრიანებით ელოდება. ამ საფრთხეზე რუსული გეოპოლიტიკური სახელმძღვანელოები შიშით სდუმან (ვია თუ მართლა აგვიხდესო).

შუა აზიის რესპუბლიკების მოსახლეობა, ტაჯიკეთის გარდა, თურქების ახლო ნათესავი ხალხებია. მართალია, თურქებს გენეტიკური კავშირი დაკარგული აქვთ სხვა თურქული ჯგუფის ხალხებთან (თურქული ჯგუფი არის მონღოლოიდური რასის

ნაწილი, ასე რომ ვიზუალურადაც სავსებით ნათლად სჩანს, რომ გენეტიკური კავშირი მონღოლოიდურ რასასთან აღარ არსებობს), ადგილობრივ მოსახლეობასთან ინტენსიური ასიმილაციის გამო (იგივე ითქმის აზერბაიჯანელებზეც, რომლებმაც ადილობრივი ალბანელების ასიმილაცია მოახდინეს და გენეტიკურად ალბათ მათთან უფრო ახლოს არიან), მაგრამ ცივილიზაციურად ისინი ერთი ცივილიზაციის წევრები არიან. თურქებს ოცნებაში აქვთ დიდი პანთურქული სახელმწიფოს შექმნა, რომელიც ყველა თურქული მოდგმის ხალხს გააერთიანებს და გადაჭიმული იქნება ხმელთაშუა ზღვიდან ჩრდილო ყინულოვან ოკეანემდე, იაკუტების ჩათვლით (ესენიც თურქებს ენათესავებიან). დასავლეთით ამ პანთურქული გაერთიანების საზღვრები დაახლოებით მდინარე ენისეისთან გადის.

თურქეთი აშშ-ს ყველაზე ძვირფასი მოკავშირეა, ყოველ შემთხვევაში წინა აზიაში მაინც. თურქეთის თითქმის ყველა მეზობელი, ან ანტითურქულად, ან ანტიამერიკულად არის განწყობილი (რის გამოც იგი ცუდ გეოპოლიტიკურ გარემოშია და საკამრისია აშშ ოდნავ დასუსტდეს, რომ რთული პრობლემები შეექმნება, თუ ქურთების პრობლემასაც გავისხენებთ). იგი არის წინა აზიაში აშშ-ს დასაყრდენი (აქვე, ინჯირლიკში არის განლაგებული აშშ-ს სამხედრო ბაზა). თურქეთი ემეზობლება ისეთ რეგიონს, როგორცაა ნავთობით მდიდარი არაბეთის ნახევარკუნძული და სპარსეთის ყურე, რომელიც აშშ-ს სასიცოცხლო ინტერესების სფეროდაა გამოცხადებული. აქედან შეიძლება ასევე ხმელთაშუაზღვისა და შავი ზღვის გაკონტროლება. ამას დაუმატეთ ისიც, რომ თურქეთს ნახევარმილიონიანი არმია ჰყავს, რითაც პირველ ადგილზეა ევროპაში და ერთერთი პირველია მსოფლიოში. სწორედ ამის გამოა, რომ აშშ-მ თვალი დახუჭა წინა საუკუნის 70-იან წლებში ბერძნული კვიპროსის ანექსიაზე და დღესაც ხუჭავს თვალს, მიუხედავად იმისა, რომ საბერძნეთიც ნატოს წევრია.

თურქული სახელმწიფოს ხმელთაშუა ზღვიდან ჩრდილო ყინულოვან ოკეანემდე გადაჭიმვა გამოიწვევს მის არნახულად გაძლიერებას, რადგანაც მის ხელში აღმოჩნდება მთელი შუა აზიისა და ციმბირის უმდიდრესი ბუნებრივი რესურსები, ადამიანურ რესურსებთან ერთად. ამ ხალხებთან თურქებს ეროვნულ ნიადაგზე კონფლიქტი არ ექნებათ. მით უმეტეს თუ გავისხენებთ, რომ ეს ხალხები ეროვნული თვითმყოფადობისათვის ბრძოლაში საბჭოთა კავშირის დროსაც პასიურები იყვნენ და მით უმეტეს არაფერი ექნებათ თურქებთან კონსოლიდაციის საწინააღმდეგო. ასე, რომ ამ სახელმწიფოს არ ექნება შიდა წინააღმდეგობები, რაც ასე ასუსტებს და ფიტავს ბევრ იმპერიას. გაძლიერებულ თურქეთს უეჭველად

გაუნდება სურვილი კიდევ უფრო გაფართოვდეს და შესაძლოა შემდეგ შეტევაზეც გადავიდეს რუსეთის წინააღმდეგ. ამით მოსალოდნელია, რომ ისარგებლებს ჩინეთიც და ჩაერთვება კონფლიქტში თავისი წილის მისაღებად. რუსეთის დღევანდელი მოკავშირეებიც კი რუსების წინააღმდეგ გამოვლენ მიუხედავად იმისა, რომ მათ შეიძლება არც აწყობდეთ რუსეთის დასუსტება. ისინი შეხედავენ რა, რომ რუსეთი განწირულია და რუსების მიწებს და რესურსებს სხვები ინაწილებენ და ძლიერდებიანო, შეეცდებიან თვითონაც მიითვისონ რამე და თავისი ქვეყანა გააძლიერონ. ასე, რომ არ არის გამორიცხული საქართველოს არასწორმა გეოპოლიტიკურმა არჩევანმა საკმაოდ სერიოზულ კონფლიქტს მისცეს ბიძგი და რაც უფრო სამწუხაროა, შეიძლება საქართველოს ეს მისი არსებობის ფასად დაუჯდეს. თუ დიდი პანთურქული გაერთიანება არ გადაგველაპავს, რუსები ნამდვილად ცუდ დღეში ჩაგვაგდებენ, რადგანაც ზემოთ აღწერილ კოშმარს ვერაფრით დაუშვებენ, თუნდაც ამისათვის საქართველოს განადგურება დასჭირდეთ. გერმანელი ეროვნების რომის პაპის არჩევა, როგორც ჩანს, იმას უნდა მოასწავებდეს, რომ გერმანია შეეცდება ევროკავშირში თავისი პოზიციები გაამაგროს და ევროკავშირს განსამტკიცებლად ერთიანი რელიგიური საფუძველი შეუქმნას (გავისხენოთ, რომ პოლონელი პაპის ძირითადი ძალისხმევა მსოფლიოში კომუნისტური რეჟიმების დამარცხებისაკენ იყო მიმართული. ასე, რომ რომის პაპებისათვის პოლიტიკური აქტიურობა უცხო არ არის), ამით შეეცდება ევროკავშირში მოსალოდნელი ეთნიკური დაპირისპირებები შეარბილოს და ნაკლები პრობლემები შეიქმნას ერთიანი ცივილიზაციური საძირკვლის შექმნით (ევროკავშირი ძალიან ჰგავს გერმანელი ერის საღვთო რომის იმპერიას, რომელმაც თავის ძლიერების პიკს მე-16 საუკუნეში მიაღწია და რომლის ძირითადი მოსახლეობაც და იმპერატორიც გერმანელები იყვნენ). მოსალოდნელია, რომ გერმანიაში ლუთერანობის პოზიციები შესუსტდება და კათოლიციზმის განმტკიცდება. თუკი ევროკავშირი ამ საფუძველზე მოახერხებს გაძლიერებას, მაშინ არ არის გამორიცხული, რომ იგი მსოფლიოში გაბატონებისათვის, ამერიკის კონტინენტზე მცხოვრებ კათოლიკე ესპანელებსა და პორტუგალიელებს გააქტიურებს აშშ-ს წინააღმდეგ. ამით მნიშვნელოვნად შესუსტდება აშშ-ს ხელსაყრელი გეოპოლიტიკური უპირატესობა, რადგანაც მას თავისსავე კონტინენტზე შეექმნება პრობლემები. რუსები, კი თავისი უმთავრესი მოწინააღმდეგის აშშ-ს წინააღმდეგ, ევროპის მოკავშირეები იქნებიან. უკვე ახლა სავსებით ნათლად შეიმჩნევა გერმანიისა და რუსეთის

დაახლოება. ვინც მსოფლიო პოლიტიკას თვალს ადევნებს, შეამჩნევდა პუტინის გახშირებულ ვიზიტებს გერმანიაში. ამისკენვე მოუწოდებენ, როგორც რუსი, ასევე გერმანელი გეოპოლიტიკოსები. გარდა ამისა გერმანია და ევროპა გახსადნებით არიან რუსეთზე მიბმულნი. მთელი მსოფლიოს წინააღმდეგ ბრძოლა, რაც არ უნდა ძლიერი იყო, ძალიან ძნელია. ეს, სულ ცოტა, ეკონომიკურად დაასუსტებს და რუსურებიდან გამოფიტავს ქვეყანას. ამიტომ აშშ-სათვის ძალიან მნიშვნელოვანი იქნება ძლიერი მოკავშირის მოძიება. ასეთი კი თურქეთი გახდება. მათი ინტერესები დაემთხვევა იმიტომ, რომ თურქეთს უნდა თავისი მონათესავე ხალხებთან კავშირით გაძლიერდეს. ეს აშშ-ს ინტერესებშიც შედის, ერთის მხრივ გაძლიერდება თავისი მოკავშირე და მეორეს მხრივ, კი შესუსტდება მისი მოწინააღმდეგე რუსეთი, რითაც მნიშვნელოვნად შესუსტდება ანტიამერიკული ბლოკი. ასე, რომ აშშ თურქეთს ბევრ თავნებობას აპატიებს და ზოგჯერ წააქეზებს კიდევ. ჩვენ სულ ტყუილად გვგონია, რომ აშშ ჩვენი ქომაგი იქნება. ყოველივე ზემოთქმულიდან კიდევ უფრო ნათლად ჩანს, თუ რამდენად გადაჯაჭვულია თურქეთისა და აშშ-ს ინტერესები ერთმანეთთან.

რუსეთი საქართველოში და სომხეთში თურქეთის საზღვრებზე სამხედრო ბაზების განლაგებით აღწევდა თავისი სამხრეთისა და სამხრეთ-აღმოსავლეთის საზღვრების სტრატეგიულ უსაფრთხოებას. თუ თურქეთმა თავისი გავლენა შუა აზიის ერთმორწმუნე მონათესავე ხალხზე გააგრძელა, მაშინ რუსებს მოუწევს სამხრეთის რამდენიმე ათას კილომეტრიანი საზღვრების გაძლიერებული დაცვა, რაც დამატებით ეკონომიკურ ტვირთად დააწევბა რუსეთის ეკონომიკას (რომ აღარაფერი ვთქათ შუა აზიის რესპუბლიკებზე გავლენის დაკარგვაზე).

რუსეთისათვის საქართველოს ტერიტორიაზე სამხედრო კონტროლი იმდენად მნიშვნელოვანია, რომ იგი ვერ გარისკავს და ვერ დაუშვებს სხვა ქვეყნების კონტროლს მასზე, თუნდაც ეს ევროკავშირი იყოს. ეს იმიტომაც არ მოხდება, რომ ევროკავშირს არ აქვს რაიმე არსებითი ინტერესი საქართველოში და ამიტომ რუსეთს არ შეეცილება.

ზოგიერთებს, საქართველოში, ამ რთული ვითარებიდან ყველაზე კარგი გამოსავალი ნეიტრალიტეტის გამოცხადება ჰგონიათ. მათ ეს ასე წარმოუდგენიათ, რომ გამოაცხადებენ ნეიტრალიტეტს და შემდეგ არაფერს შეეხება (ერთგვარი „ნიიურტასავით“) ჩვენს ქვეყანას. ეს რომ ასე მარტივად იყოს, მაშინ პატარა სახელმწიფოებს არ დასჭირდებოდათ შეიარაღებული ძალები, გამოაცხადებდნენ

ნეიტრალიტეტს („ნიურტას აიღებდნენ“) და უზრუნველყოფდნენ საკუთარ უსაფრთხოებას.

მართალია, საერთაშორისო სამართლის მიხედვით ყველა ქვეყანა ვალდებულია პატივი სცეს ამა თუ იმ ქვეყნის ნეიტრალიტეტს, რაც შეიძლება საქართველოს უსაფრთხოების გარანტიად მოგვეჩვენოს, მაგრამ საერთაშორისო სამართლის მიხედვით ქვეყნები ვალდებული არიან, არა მარტო ნეიტრალიტეტს სცენ პატივი, არამედ ყველა ქვეყნის სუვერენიტეტს, მიუხედავად ამისა დღევანდელ მსოფლიოში სუსტი ქვეყნების სუვერენიტეტი ხშირად ირღვევა.

ამა თუ იმ ქვეყნის ნეიტრალიტეტის გამოცხადებით მსოფლიოს უძლიერესი სახელმწიფოები უნდა იყვნენ დაინტერესებულნი. მისმა ნეიტრალიტეტმა ამ ქვეყნებს შორის ქიში და დაძაბულობა უნდა შეარბილოს. ამ შემთხვევაში აღიარებენ მის ნეიტრალიტეტს და პატივს სცემენ. სწორედ მსოფლიოს უძლიერესი ქვეყნების მხარდაჭერის შემთხვევაში იქნება ქმედითი დეკლარირებული ნეიტრალიტეტი. მაგრამ ნეიტრალიტეტის გამოცხადება მაინც არ არის უსაფრთხოების გარანტი. მაგალითად, გერმანიამ ორჯერ დაარღვია ბელგიის ნეიტრალიტეტი 1914 და 1940 წლებში.

შეიძლება ასეთი დეზორიენტაციის მიზეზი ის იყოს, რომ ქართულმა საზოგადოებამ იცის, რომ შევიცარიამ ნეიტრალიტეტის გამოცხადებით მოახერხა თავიდან აცილებინა მეორე მსოფლიო ომი. მაგრამ საქმე იმაშია, რომ გერმანიას მაშინ მთელმა მსოფლიომ გამოუცხადა ფინანსური და ეკონომიკური ბლოკადა. ნეიტრალიტეტის გამოცხადებით მხოლოდ შევიცარიამ თქვა უარი ამ ბლოკადაში მონაწილეობაზე. ასე, რომ მაშინ გერმანიას აუცილებლად სჭირდებოდა მეზობლად ისეთი ქვეყანა, რომლის საშუალებითაც მოხერხდებოდა ფინანსური და ეკონომიკური ბლოკადის გარღვევა. სწორედ ამის გამო გადაურჩა შევიცარია მეორე მსოფლიო ომს და არა უბრალოდ ნეიტრალიტეტის დეკლარირებით.

ლიტერატურა

Reference:

1. meufe anania jafariZe. saqarTvelos dedaeklesia. saymawvilo sakiTxavi tomi me-12, gv142, 149
2. a.bucxrikiZe. geopolitika da samxreT kavkasiis usafrTxoebis problemebi, statia 23 marti. 2009 w. www. jaoscorner.org
3. Дергачев В.А. Геополитика. Учебник для вузов. М.:ЮНИТИ-ДАНА, 2004. -526 стр.

4. Гаджиев К.С. Геополитика кавказа. Москва, 2000
5. В.В. Чернаус. Кавказ контактная зона культур и цивилизации, сб.: Кавказский регион. www.jaoscorner.org
6. Шопенгауэр А. Размышления о государстве, политике и праве (фрагменты Сочинений) Собр.соч. в 4-х томах. Т.2. 673 с.
7. Ратцель Ф. Политическая География. Изд. «Слово», 1996 стр. 22-28.
8. Шопенгауэр А. Собр.соч. в 5-ти томах. Т.1. Мир как воля и представление. т.1 / Сост., авт. вступ. ст. и примеч. А.А.Чанышева. Пер. с нем.
9. Ю.И.Айхенвальда под ред. Ю.Н.Попова. М: Московский клуб,1992. 395 с.

Giorgi Aladashvili

The evolution of knowledge about the geopolitical interests in Georgia's political thought

Summary

Each country has the geostrategic which is defined by geopolitical interests. By geopolitical interests, geopolitical power and strategy working out is defined. Some governments with excessive ambitions build the strategy to the detriment of vital interests of other countries and people. The traditionally basic geopolitical factors are: strategic value of territories, ability of a society / the countries and the population to self-perception (a demographic reality).

From the basic criteria of geopolitical power of the country are considered: strategic territory, an outlet to the sea, natural resources (a stock of a mineral-source of raw materials, fresh water), financial stability, an economy and technology level of development, political stability, level of social integration, ethnic uniformity, quantity of the population and national consciousness.

As the territory of Georgia to be on a difficult geopolitical field, the knowledge of geopolitics and comprehension of a role of the Georgian state in the modern world of its citizens is the main criteria of development of the Georgian statehood on theater of world geopolitical processes

Keywords: Geostrategic, geopolitical interests, the geopolitical power, the state.

Reviewer: Professor Otar Kochoradze , Georgian Technical University

Георгий Аладашвили

Эволюция знаний о геополитических интересах в грузинской политической мысли

Резюме

Каждая страна имеет свою геостратегию, которая определяется геополитическими интересами. По геополитическим интересам определяется геополитическая мощь и разработка стратегии. Некоторые правительства с чрезмерными амбициями строят свою стратегию в ущерб жизненным интересам других стран и людей. Традиционно основными геополитическими факторами являются: стратегическая ценность территорий, способность общества / страны и населения к самовосприятию (демографическая данность). Из основных критериев геополитической мощи страны рассматриваются: стратегическая территория, выход к морю, природные ресурсы (запас минерально-сырьевых ресурсов, пресной воды), финансовая устойчивость, уровень развития экономики и технологии, политическая стабильность, уровень социальной интеграции, этническая однородность, количество население и национальное самосознание.

Поскольку территория Грузии находится на сложном геополитическом поле, знание геополитики и осознание роли грузинского государства в современном мире ее гражданами является ключевым критерием развития грузинской государственности на театре мировых геополитических процессов.

Ключевые слова: Геостратегия, геополитические интересы, геополитическая мощь, государство.

Рецензент: Профессор Отар Кочорадзе. Грузинский технический университет

ე კ ო ნ ო მ ი კ ა

თეა ხაჩიძე ეკონომიკური გლობალიზაცია

მსოფლიოში მიმდინარე პროცესებმა, ზესახელმწიფოების ჩამოყალიბებამ, ძალთა გადანაწილებამ და ლიდერობისათვის ბრძოლამ, ეკონომიკური ბერკეტების ხელში ჩაგდება, ბუნებრივად წარმოშვა ეკონომიკური კონფლიქტი სახელმწიფოთა შორის. ლიდერ სახელმწიფოთა ეკონომიკურ ურთიერთობებში მნიშვნელოვან როლს ასრულებს დიპლომატია, რომელიც კონკურენტუნარიან პირობებში კონფლიქტის წარმოშობის დარეგულირებას უწყობს ხელს [1].

ქვეყნის განვითარება მნიშვნელოვანწილადაა დაკავშირებული ბიზნესის, ეკონომიკის, ვაჭრობის და ფინანსების საკითხებთან. როდესაც ესა თუ ის ქვეყანა აღწევს ლიდერობას ეკონომიკაში, ის ხდება დომინანტი მსოფლიოში. მნიშვნელოვანია იმ საკითხის განსაზღვრაც, თუ რამდენად ემთხვევა პოლიტიკურ საზღვრებს ეკონომიკური საზღვრები.

შესაძლებელია დავსვათ კითხვა: რამდენად მნიშვნელოვანია ტერიტორიული ფართობი ეკონომიკურ განვითარებაზე და რა გავლენა შეუძლია მოახდინოს მან? თუ აშშ, იაპონიის, რუსეთის, ჩინეთის მაგალითებს გადავავლებთ თვალს, დასტურდება რომ ეკონომიკურ წინსვლას ხელს უწყობს ტერიტორიული ფართობი, რაც ბუნებრივია გულისხმობს არა აუთვისებელ და უსარგებლო ტერიტორიას, არამედ ბუნებრივი რესურსებით მდიდარს. ასევე ვაჭრობისა და ფინანსების ბრუნვადობა მოსახლეობის რაოდენობის შესაბამისად დიდია. რა შეიძლება ითქვას ამ შემთხვევაში სინგაპურსა და დუბაიზე, ეს არის ნავთობის დიდი ექსპორტიორი ქვეყანა, სადაც მსოფლიო ეკონომიკა იყრის თავს, გარდა ამისა მასზე ბუნებრივადაა მიჯაჭვული ტურისტული გარემო.

ეკონომიკის განვითარებისათვის მნიშვნელოვანია სახელმწიფომ აწარმოოს საგარეო ეკონომიკური ურთიერთობები. მისი გავლენა მყარია მსოფლიოზე, ამის საფუძველი ის საერთაშორისო თუ ადგილობრივი ეკონომიკური ორგანიზაციებია, რომელსაც წამყვანი როლი უჭრავს მსოფლიო ეკონომიკაში. ეკონომიკური ურთიერთობები განაპირობებს საგარეო ურთიერთობებს. მსოფლიო ლიდერი ეკონომიკაში ამერიკის შეერთებული შტატებია, ის ახდენს წვრილ სახელმწიფოთა შორის ურთიერთობების დარეგულირებას. მას ხელთ აქვს საგაჭრო, საფინანსო პოლიტიკის კონტროლი. აშშ ეკონომიკური

ექსპანსია მთელ მსოფლიოზე ვრცელდება. გერმანია, საფრანგეთი, ინგლისი, იაპონია მას კვალდაკვალ მიჰყვებიან. პოლიტიკურ და სამეცნიერო წრეებში უკვე იწყებენ იმაზე საუბარს თუ რა როლი შეიძლება მიეკუთვნოს ამ საერთო საქმეში ჩინეთსა და ინდოეთს.

სახელმწიფოებში ეკონომიკური კონკურენცია ზრდის კონფლიქტის წარმოშობის საკითხს. ენერგო რესურსები, სურსათი - მათი ხელში ჩაგდება და ღობირება გახდა ამ საუკუნის მთავარი საზრუნავი ამა თუ იმ სახელმწიფოსათვის. თუკი შუა საუკუნეებში: დიდი ბრიტანეთი, საფრანგეთი, საქართველო სამეფო გვარების ქორწინებით ცდილობდა დომინანტის სტატუსისათვის ბრძოლას და მის შენარჩუნებას, უფრო ადრე კი ამ საკითხის მოგვარებაში ეკლესიაც ერთვებოდა, დღეს ეკონომიკა ახდენს ურთიერთობების დარეგულირებას.

საკითხის რაობისათვის მნიშვნელოვანია განვსაზღვროთ ორ მნიშვნელოვან ტერმინს შორის მიმართება: ეკონომიკური გლობალიზაცია თუ ეკონომიკური უნივერსალიზაცია. „უნივერსალიზაცია განსაკუთრებულ ყურადღებას აქცევს იმ გარემოებას, რომ ჩვენი პლანეტა საერთო სივრცედ იქცა, ხოლო გლობალიზაცია გულისხმობს ყველა არსებული ურთიერთ-დამოკიდებულების ერთმანეთში შეზრდას“^[1] ეკონომიკის გლობალიზაცია იწვევს კულტურის, ფასეულობების, ღირებულებების ცვლილებებს, რასაც ბუნებრივად მიყვავართ კონფლიქტებამდე. ეკონომიკური ლიდერობის მოპოვებისათვის კარგად შემუშავებული ზეწოლის პრინციპი ხორციელდება. ზეწოლის საშუალებებს მიმართავენ რომ მოწინააღმდეგე ქვეყნის ეკონომიკა დაასუსტონ და ამით შესაძლებელი გახდეს მისი ხელში ჩაგდება. რთულია ეკონომიკასა და პოლიტიკას შორის საზღვრების გავლება. პოლიტიკა განსაზღვრავს ეკონომიკას და პირუკუ ეკონომიკა განსაზღვრავს პოლიტიკას.

ეკონომიკა არ არის მხოლოდ ეკონომიკური ურთიერთობები სახელმწიფოთა შორის. ის ერთგვარი პოლიტიკური კურსია, რომელსაც ატარებს სახელმწიფო და არანაკლებ საშიში როგორც სამხედრო ძალა. დღეს მსოფლიოში შეიცვალა ურთიერთობების სტრატეგია და სამხედროს ნაცვლად ეკონომიკურ ძალთა თანაფარდობაში გადაიხარდა.

ეკონომიკურ კონფლიქტს ასევე ეკონომიკური სარგებლის არ მიღება ან მისთვის საშიშროების შექმნა იწვევს. სწორედ ამიტომაც სახელმწიფოსათვის მნიშვნელოვანი არ აღმოჩნდეს ეკონომიკურ კრიზისში.

დღეს პოლიტიკურ რეალობაში გაჩნდა ტერმინი გლობალური პოლიტიკოსები [8], რომლებიც მნიშვნელოვან წვლილს ახორციელებენ ეკონომიკური კრიზისის დაძლევაში. მსოფლიო ეკონომიკა და გლობალური ბაზრები ერთი სისტემაა. საქმე ისაა, რომ მთავრობები ერთმანეთს შეჭყურებენ ეკონომიკური კრიზისის დროს და მთელ მსოფლიოში არაკონფლიქტური ღოზუნგები გაისმის მხოლოდ. როგორც ევროპა და აღმოსავლეთ აზია, ამერიკის სახელმწიფოც დვას ეკონომიკური კონფლიქტების პერსპექტივის წინაშე, მას დღითიდღე ეზრდება სავაჭრო დავების ალბათობა ევროპასთან. მისთვის ეკონომიკური ამოსუნთქვის საშუალება განვითარებული სიტუაცია სასწრაფო დარეგულირებაშია.

მსოფლიო ეკონომიკა შიდა წვის ძრავას ჰგავს, მოიხმარს უფრო მეტს ვიდრე აწარმოებს. ქვეყნებს შორის კი უვადო ეკონომიკური შუამდგომლობა არ ხდება, რასაც ხშირად მოჰყვება ომები სიწმინდის, ადამიანის უფლებების და ა.შ. დაცვის საფარქვეშ.

ნავთობი და მისგან გამომდინარე ეკონომიკა დღევანდელი პოლიტიკის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი ფაქტორია. როდესაც მოხდა სტაგფლაცია (წარმოების შემცირების და ფასების ზრდის პროცესი) მე-20 საუკუნის 70-იან წლებში ნავთობის დიდი რეზერვის მქონე ქვეყნები გაერთიანდნენ OPEC-ში, ნავთობის ექსპორტიორი ქვეყნების გაერთიანებაში. ისინი ცდილობდნენ შეემცირებინათ წარმოების მოცულობა ფასების მატების მიზნით. ამგვარი ექსპორტიორი ქვეყნები ახლაც ცდილობენ წარმოების და კაპიტალის ზრდას და ასევე მსოფლიო ლიდერობისათვის თვით ექსპორტიორი ქვეყნების ექსპანსიას. დღეს აშშ მოიგო ეკონომიკური ომი ლიბიაში და ამით თავის ფინანსურ კაპიტალს უფრო მეტად გაზრდის. ამ ორგანიზაციის ჩამოყალიბებამ ნამდვილად შეუწყო ხელი ნავთობზე ფასების ზრდას და ის დროთა განმავლობაში ინტენსიურ მატებას განიცდის. 1973-1975 წლებში ნავთობის ფასმა ორჯერ მოიმატა და ეს ორმაგი მატება კიდევ მოხდა 1978-1981 წლებში. მართალია ამან ინფლაციის შეჩერებას შეუწყო ხელი, მაგრამ სტაგფლაცია ისევ გაიზარდა, რამაც უმუშევრობა გამოიწვია. 1986 წელს ორგანიზაციაში გამოწვეულმა განხეთქილებამ ნავთობის ფასების დაცემა და უმუშევრობის დონის შემცირება გამოიწვია. 1990 წელს სპარსეთის ყურის ომის წინ მოხდა ნავთობზე ფასების მატება, რადგან ხანგრძლივ შეიარაღებულ კონფლიქტს შეეძლო ნავთობის წარმოების დაბრკოლება. ნავთობზე ფასების ზრდა პოლიტიკური მოვლენის პარადელურად ხდება, რაც აუცილებელი საჭიროების სამომხმარებლო ფასების ზრდას იწვევს. ეს თავისთავად

განაპირობებს სოციუმის წევრების უკმაყოფილებას და სახელმწიფოთა შორის ეკონომიკურ კონფლიქტს უწყობს ხელს.

ეკონომიკური სტაბილურობა და სოციუმის წევრების კეთილდღეობა სახელმწიფო მმართველების მთავარ საზრუნავია. მათ უნდა გამოიყენონ ერთობლივი მოთხოვნისა და ერთობლივი მიწოდების მოდელი იმისათვის, რომ გაანალიზონ ამ მოვლენის მნიშვნელობა ეკონომიკაში და შემდეგ სოციუმის ეფექტური მართვისათვის.

სწორედ ენერგორესურსებია ისტორიული განვითარების პროცესების მაპროვოცირებელი საშუალება. დღეს მსოფლიო დღითიდღე კლოსალურ ენერგორესურსებს მოიხმარს და მათ შორის პრიორიტეტული ნავთობი და გაზია. ქვეყნები რომლებიც გამოიმუშავებენ ელექტროენერგიასა, მოიპოვებენ ნავთობსა და გაზს, სამრეწველო ქვეყნები არიან. მისგან შემოსული ძირითადი წილი სახელმწიფოს ეკუთვნის. ასეთი მდგომარეობა საფრანგეთში, რუსეთსა და იტალიაშია, ხოლო აშშ და დიდ ბრიტანეთში – კერძო კომპანიებს, ამ საკითხში თანაფარდობაა გერმანიაში.

ურიგო არ იქნებოდა ნავთობის ისტორიული განვითარებისთვის გადაგვევლო თვალი, რომელიც თანამედროვე მსოფლიოს მამოძრავებელი ძალაა. იგი სათავეს მე-20-ს. იღებს. მეორე მსოფლიო ომამდე ნავთობი საერთაშორისო ბაზარზე ნაკლებმნიშვნელოვანი იყო, ვიდრე ნახშირი. მეორე მსოფლიო ომმა შეცვალა ვითარება, ქვეყნთა შიგნით საკუთარი ფეხით ჩავიდნენ აშშ და მთავრობას თხოვეს დახმარება წყლის მოპოვების საკითხში, რადგან მათი თქმით, შეუძლებელი იყო უდაბნოში, რადგან აქლემები უკვე უწყლოდ იხოცებოდნენ, ისინი ითხოვდნენ არტეზიული ჭაბურღილების გათხრის საკითხში დახმარებას, რადგან სადაც არ უნდა დაეწყოთ თხრა ყველგან შავი თხევადი წყალი ამოდიოდა. აშშ მთავრობამ ეს მდგომარეობა თავის სასარგებლოდ გამოიყენა და ქვეყნთა შიგნით დახმარების მოტივით თითქმის ოცი წელი უფასოდ ტუმბავდა ამ ძვირფას სითხეს. თუკი თავდაპირველად ნავთობის ფასი საკმაოდ დაბალი 1.8 დოლარს შეადგენდა, ნელ-ნელა მან შეძლო საერთაშორისო ბაზრიდან სხვა ენერგორესურსები გამოედევნა და თვითონ დაეკავებინა პირველი ადგილი. დღეს ნავთობის ფასი საკმაოდ დიდია და ის არეგულირებს ყველა სამომხმარებლო საშუალებაზე საკუთარ ფასს. თავდაპირველად ნავთობის შემცირების მიზნით შეიქმნა ე.წ. საერთაშორისო ტეკა. მე-20 საუკუნის 70-იანი წლებიდან ნავთობის მოპოვებელმა ქვეყნებმა მოახდინეს ნავთობის ნაციონალიზაცია და შექმნეს ექსპორტიორი ქვეყნების გაერთიანება კარტელი. ამან ნავთობზე ფასების აწევა და ენერგოკრიზისი გამოიწვია, მაგალითად აშშ თავისი მოთხოვნის

ნახევარს ფარავდა იმპორტის ხარჯზე. ექსპორტიორი ქვეყნების მიერ ჩამოყალიბებულმა კარტელმა და მისმა მოქმედებებმა ნავთობზე ფასების გაზრდა გამოიწვია, მიუხედავად ამგვარი შოკური მდგომარეობისა განვითარებულმა ქვეყნებმა სხვა უფრო იაფ ენერგორესურსებზე გადასვლით უპასუხეს. ნექოს ქვეყნები ცდილობენ არეგულირონ ფასები საერთაშორისო ბაზარზე. ზოგადად ყველა ქვეყნისათვის სასურველი ფასების მიღება მარტივი არაა, რადგან მოთხოვნა და მიწოდება სხვადასხვაგვარია. ასევე მნიშვნელოვანია ნავთობგადამამუშავებელი საწარმოების არსებობა ქვეყანაში, რადგან ისინი უფრო მეტ სარგებელს იღებენ. სასურველია ქვეყანა ამ მიმართულებითაც იმუშაოს. ყოველ ტექნოლოგიურ განვითარებას და მის შედეგად წარმოებული პროდუქციის დამუშავებას გარკვეული საფრთხეები მოყვება, მაგრამ შამპანურს მხოლოდ გაბედულები სვამენ. ნავთობ მომპოვებელი ქვეყნების ხელში მოთავსება კი ოქროს ყულაბაა, სწორედ ამგვარი გამარჯვება მოიპოვა აშშ ლიბიაში და სამომავლოდ ის მისი ფულის (შავი ოქროს სახით) ძირითადი წილის თანამფლობელი გახდა.

მნიშვნელოვანი ენერგორესურსია ასევე გაზი. აღმოსავლეთში გაზის ყველაზე დიდი ექსპორტიორი ქვეყანა რუსეთია, რომელიც მსოფლიო მოცულობის დაახ. 25%, ხოლო აშშ 23% ახორციელებს. ამ ორ ენერგორესურსით ძლიერ სახელმწიფოს შორის ძალთა თანაფარდობა მსოფლიო ლიდერობაზე გაზსადენების ქსელის შექმნის თვალსაზრისით რთულია, რადგან ეს განსაზღვრავს ქვეყნის ერთ-ერთ ფინანსურ გარანტიას.

მსოფლიო ლიდერობის მოპოვება სხვა არაფერია თუ არა ეკონომიკური ბერკეტების გავრცელება მთელს მსოფლიოზე. ამჟამად კი მსოფლიო ეკონომიკურ ბაზარს ორი ძლიერი ლიდერი ჰყავს ამერიკის შეერთებული შტატებისა და რუსეთის სახით. ბევრი ეკონომიკის ექსპერტი ამ სიაში მოისაზრებს ჩინეთსა და ინდოეთს. ჩინეთის მანიპულირებით ცდილობდა სწორედ რუსეთის სახელმწიფო ამერიკული ეკონომიკის რღვევას და ურჩევდა ჩინეთის სახელმწიფოს გაეყიდა ამერიკის უმსხვილესი იპოთეკური სააგენტოს ობლიგაციები, რაზეც ჩინეთმა უარი განაცხადა, რადგან მისი ეკონომიკა დიდადაა დამოკიდებული ამერიკის სახელმწიფოზე. ეს ფაქტი კი საქართველოსთვის ერთი მიზეზით იქცევა ყურადღებას, კერძოდ კი ეკონომიკური სიტუაციების დახლართვას რუსეთი 2008 წლისთვის ცდილობს, მაშინ როდესაც რუსეთის სახელმწიფომ შეიარაღებული ძალით საქართველოს ტერიტორიები მიითვისა და ამერიკის შეერთებულმა შტატებმა ღია მხარდაჭერა გამოუცხადა ჩვენს ქვეყანას. რუსეთის სამოქმედო გეგმა არა მხოლოდ ტერიტორიების ლიკვიდაცია, არამედ

საქართველოს მხარდამჭერი პარტნიორების ჩამოცილება შეადგენდა. მიუხედავად ამისა ამერიკის ეკონომიკამ მაინც განიცადა მკვეთრი ვარდნა, რაც შესაბამისად რუსეთის სახელმწიფოსაც დაატყდა თავს, რადგან მსოფლიო ნედლეული ბაზრები შესაბამისად განიცდიდნენ რყევას.

გლობალიზაციის პროცესში მნიშვნელოვნად მიგვანია ომის ფაქტორი, როგორც საერთო ისე შიდა სახელმწიფოებრივი ეკონომიკის მართვის თვალსაზრისით. ომის შინაარსი და საშუალებები პირდაპირპროპორციულია ომის მწარმოებელი ქვეყნის ეკონომიკასთან. როგორც არაერთხელ დამტკიცდა ომი ადამიანის მიერ მართვადი პროცესია, ის ხომ კაპიტალის დაგროვების ძირითადი საშუალებაა, ასე მაგალითად მეორე მსოფლიო ომი და ამერიკის ეკონომიკის ზრდა. ომი შეიძლება დაიწყოს პირმა ან კომპანიამ, რომელსაც ხელშეკრულების საფუძველზე მსოფლიო კაპიტალის ხელში ჩაგდება აქვს გამიზნული. წარსული დროიდან ომი სხვა არაფერია თუ არა ნედლეულის, ფულის, იარაღის ხელში ჩაგდების მცდელობა. უმრავლეს შემთხვევაში ყველა წარმოებულ ომს მსოფლიოსა და საქართველოში სხვათა დახმარებისა და განმანთავისუფლების ნიღაბქვეშ სწორედ ფინანსური სარჩული ედო. ზოგადად, ომის საშუალებებს შეუძლია შეცვალონ ომის აზრი და ომის წარმოების ტექნიკური საშუალებები. მნიშვნელოვანია რისი აღიარებაც ჩვენ არ გვსურს, ისაა რომ ომის საშუალებები თვითმყოფადი გახდა. განვითარებული ქვეყნებისათვის სირთულედ იქცა როგორ აწარმოონ ეკონომიკური ომი ისე, რომ მსოფლიო დამხმარის ფუნქცია შეინარჩუნონ. ჯვაროსნების ბრძოლა ქრისტეს სახელით ხომ სწორედ კაპიტალის დაგროვების არნახული შემთხვევაა. ომს კაპიტალის გადგროვების მიზნით გადაულახავი ეკონომიკური სიტუაციები ქმნის, რომლის დროსაც საჭიროა მოქმედება. სწორედ ფინანსებია ის მთავარი ძალა რომელიც სახელმწიფოთა არსებობასა და გაძლიერებაში დევს. ფული კარგია, მაგრამ მას ერთი ფატალური თვისება აქვს, ის ომთანაა თანაარსებობაში. თავისუფალი ეკონომიკური ბაზრისათვის კი მნიშვნელოვანი კონკურენციაა, რომელსაც ეკონომიკურ ომს ვუწოდებთ, ომს ნედლეულის გასაღების ბაზრისათვის, ომს ძლიერის სტატუსის მოპოვებისათვის, ომს არაჩაგრულთა გვერდით დგომისათვის. ინსტიტუციონალიზმები თვლიდნენ, რომ სამხედრო ძალა დღეს ეკონომიკურმა ურთიერთობებმა შეცვალა.

როგორც პლანეტაზე, ისე მსოფლიო ეკონომიკურ ბაზარზეც, ხდება პატარ-პატარა აფეთქებები, ზოგი მსუბუქი, ზოგიც შედარებით მძიმე. საქართველო, რომელიც ჯერ კიდევ მსოფლიო პოლიტიკურ

რუკაზე საკუთარი ადგილის დასამკვიდრებლად იბრძვის, აუცილებელია მოქნილი დიპლომატია. ეკონომიკა ეს არის მაშტაბური და საყოველთაო, რომელსაც ეგზისტენციალიზმთან არა აქვს საქმე, ამიტომაც საჭირო ის მიუბრუნდეს თითოეულს, ცალკეულ ფინანსურ სტრუქტურებს, რათა მისი საქმიანობა უფრო ეფექტური გახდეს.

ადრეული საუკუნეებიდან მოყოლებული მე-19 საუკუნის დასაწყისამდე ომის წარმოება გარკვეული ბაზრების მოპოვების სურვილით იყო განპირობებული, ახლა ომის მანიპულატორი იარაღი ბუნებრივი რესურსებია. აქედან გამომდინარე შეიძლება გაჩნდეს კითხვა, ხომ არ მოიცავს ეს თემა იმის მანიპულირებას რომ ეკონომიკა განსაზღვრას ქვეყნის არსებობის ძირითად ნიშან-თვისებებს? მართალია ყველაფერი არ შედის ეკონომიკის სფეროში, მაგრამ ის ყველაფერს მოიცავს, სწორედ ესაა მიზეზი იმისა, რომ ეკონომიკა ყველაფერშია და ამავე დროს არაფერში. სწორედ ეკონომიკური საშუალებები ხდება სახელმწიფოთა შორის არსებული დაკვირვების გადაწყვეტის მთავარი საშუალება, კერძოდ კი სანქციების შემოღება ისეთი ქვეყნებისათვის, რომლებშიც დარღვეულია ადამიანთა უფლებები, ხდება ტერფიკინგი, ნარკოტიკებით ვაჭრობა, ბირთვული იარაღის წარმოება, ტერორიზმის ხელშეწყობა და ა.შ.

ლიტერატურა

References:

1. ekonomikuri diplomacia – n. babuaZe, m. papaSvili, e. baraTaSvili, i. kveselava. gamomcemloba `graali~. Tbilisi 2011
2. g. baRaTuria – strategiuli dagegmva (meTodologiuri safuZvlebi) teqnikuri universiteti. Tbilisi 2009. gamomcemloba `cis nami.
3. S. malaSxia konfliktების anatomia. Tbilisi 2011 weli. gamomcemloba stamba `forma~
4. T. aqubardia – ekonomikis saxelmwifo regulireba da ekonomikuri politika. Tbilisi 2005.
5. demna kvaracxelia – globalizacia, suverenuli saxelmwifo, erovnuli ekonomika. Tbilisi 2003. gamomcemloba `universali~.
6. ekonomikis aqtualuri problemebi globalizaciis pirobebSi – paata guliaSvilis ekonomikis institutis daarsebis dRisadmi miZRvnili saerTaSoriso samecniero-praqtikuli konferenciis masalebis krebuli – Tbilisi 2011
7. Экономическая Война – Ю С Курочин – сибирское университетское издательство новосибирск 2001
8. www.gallup.com

Tea Khachidze
Economic Globalization

Summary

The current processes in the world, formation of the countries, distribution of powers and struggle for being the leader, seizure of economic leverage naturally caused economic conflict between the countries. Diplomacy, which promotes conflict regulation in competitive conditions, plays important role in economic relations among the leading countries. A country should have external economic relations for economic development. It has strong influence on the world and, the basis of this are those international or local economic organizations which have leading role in the world economic. The economic relations make the International relations. For clarification of this issue, it is important to define these two terms: economic globalization and economic universalization. Universalization pays special attention to that factor that our planet became a common space, and globalization means unification of all existing interrelations. Economic globalization causes changes of culture, values and as a result, pose of conflicts is natural. Well-developed pressure principles are being implemented for getting economic leader position. Several means of pressure are used for weakening the economy of the opposition country and thus, have opportunity to occupy it. It is difficult to make border between the economy and politics.

The world economy looks like an internal combustion engine, it consumes more than produces. There is no open-ended petition between the countries and this often results in wars as if for protection of holy things, human rights and so on.

Thus, economic globalization is the all covering process and the provocation means for historical development.

Keywords: economic globalization, economic universalization, world economy, historical development.

Reviewer: Professor Teimuraz Todua, Georgian Technical University

Tea Xachidze

Экономическая Глобализация

Резюме

Текущие процессы в мире, формирование государств, распределение полномочий и борьба за лидерство, захват экономических рычагов естественно вызывает конфликты между государствами. Дипломатия, которая способствует урегулированию конфликта в конкурентоспособных условиях, играет важную роль в экономических отношениях между ведущими государствами. Государство должно иметь внешние экономические связи для экономического развития. Она имеет сильное влияние на мир и основой этого являются те международные или местные экономические организации, которые занимают ведущую роль в мировой экономике.

Экономические отношения способствуют развитию международных отношений. Для разъяснения этого вопроса, важно определить эти два термина: экономическая глобализация и экономическая универсализация. Универсализация обращает особое внимание на тот фактор, что наша планета стала общим пространством, а глобализация означает объединение всех существующих взаимосвязей. Экономическая глобализация вызывает изменение культуры, ценностей и, естественно, это приводит к конфликтам. Хорошо развитые принципы давления используются для достижения экономического лидерства. Различные средства давления используются для ослабления экономики оппозиционных стран и, таким образом, дается возможность завоевать их. Трудно провести границу между экономикой и политикой.

Мировая экономика выглядит как двигатель внутреннего сгорания, он потребляет больше, чем производит. Не существует открытого **ходатайства** между государствами и это часто приводит к войнам, как будто для защиты святынь, прав человека и так далее.

Таким образом, экономическая глобализация общий процесс и провокационное средство для исторического развития.

Ключевые слова: экономическая глобализация, экономическая универсализация, мировая экономика, историческое развитие.

Рецензент: Профессор Теймураз Тодуа. Грузинский технический университет.

დავით აბულაძე
შრომის ეთიკის როლი საქართველოს ეკონომიკური
უსაფრთხოების სისტემაში

თავდაპირველად, განვსახილვოთ ეროვნული ეკონომიკური სისტემის რაობა, რათა თვალსაჩინოდ გამოიკვეთოს შრომის ეთიკის როლი აღნიშნულ სისტემაში.

საქართველოს მეცნიერულ წრეებში, ჯერ კიდევ 1996 წელს, შეიქმნა საქართველოს ეკონომიკური უსაფრთხოების სისტემის ცნება, რომლის თანახმადაც, ეკონომიკური უსაფრთხოება, ეს არის ეროვნული ეკონომიკის უნარი უზრუნველყოს სახელმწიფოს, საზოგადოების და პიროვნების ეკონომიკური მდგომარეობის მდგრადობა შიდა და გარე საფრთხეების პირობებში.

ასევე უმნიშვნელოვანესია, სამი ზოგადი ელემენტი, რომელიც ეკონომიკური უსაფრთხოების სისტემის ძირითად საფუძველს წარმოადგენს:

1. ეკონომიკური დამოუკიდებლობა;
2. ეროვნული ეკონომიკის სტაბილურობა;
3. თვითგანვითარების და პროგრესის უნარი.

შრომის ეთიკას უდიდესი მნიშვნელობა ენიჭება სამივე ელემენტის ეფექტურად ფუნქციონირებისათვის, ამ მოსახერხებელ დასახარებულად უკეთესი იქნება განვსახილვოთ შრომის ეთიკის ცნება.

შრომის ეთიკა ეს არის შეხედულებების, პრინციპების, წესების, მეთოდების და ტრადიციების ერთობლიობა შრომის შესახებ, რომელიც სცილდება პოზიტიური სამართლის იურიდიულ ჩარჩოებს.

აღსანიშნავია, რომ ზოგ შემთხვევაში სახელმწიფო, საზოგადოება და პიროვნება გვევლინებიან განსხვავებული შრომის ეთიკის მატარებელ სუბიექტებად, თუმცა სახელმწიფოს რეალური აღმშენებლობისათვის აუცილებელია საზოგადოების, პიროვნების და სახელმწიფოს მიდგომა შრომის ეთიკის მიმართ იყოს მაქსიმალურად ჰარმონიული და დაბალანსებული.

მსოფლიოში არსებობს უამრავი თეორია, მიმდინარეობა და იდეოლოგია შრომის ეთიკის შესახებ, მათგან აღსანიშნავია პროტესტანტული შრომის ეთიკა, რომელიც ბევრ მოწინავე ევროპულ სახელმწიფოშია გავრცელებული, რამაც განაპირობა ამ სახელმწიფოების ეკონომიკური წარმატების საიდუმლო (გერმანია, დიდი ბრიტანეთი, ნორვეგია, შვეიცარია და ა.შ.)

საქართველოში უძველესი დროიდან შრომისადმი დამოკიდებულება უაღრესად აქტიური და დადებითი იყო, რაც ყველაზე მთავარია, შრომა იყო შემოქმედებითი პროცესი ყველა სოციალურ ფენაში და

პროფესიათა თუ ხელოვნების ყოველ დარგში, ამის ნათელი მტკიცებულება არის ის ხელოვნების ნიმუშები, ტაძრები და ნაგებობები, წესები და ტრადიციები, რომლებმაც დღემდე მოაღწიეს და მსოფლიოს გავრცობას იწვევს თავისი უნიკალურობით.

ძირითადი ხაზი, რაც ისტორიული საქართველოს შრომის ეთიკაში შეინიშნება ეს არის თავგანწირული, შრომისადმი შემოქმედებითი მიდგომა. ამასთან აუცილებელია გამოიყოს ის ძირითადი ელემენტები საქართველოს ისტორიული შრომის ეთიკიდან, რომელთაც განაპირობეს საქართველოს ეკონომიკური სისტემის უსაფრთხოების უზრუნველყოფა მთელი ისტორიის მანძილზე. მრავალჯერ ყოფილა ისეთი მომენტები, როდესაც ეკონომიკურად, პოლიტიკურად და სამხედრო თვალსაზრისით განადგურების პირას მისული ქვეყანა გადარჩენილა და საოცრად მოკლე დროში აღორძინებულა, ეს სწორედ იმ შრომის ეთიკის, იმ რწმენის და ეკონომიკური უსაფრთხოების სისტემის დამსახურებაა, რომელიც პირობითად შემდეგი ელემენტებისგან შედგებოდა: 1) ადამიანური რესურსები, 2) შრომის ეთიკა, 3) ბუნებრივი რესურსები

მოცემული ელემენტებმა თავის მხრივ განაპირობეს იმ ძირითადი კრიტერიუმების დაკმაყოფილება, რასაც სახელმწიფოს ეფექტური ეკონომიკური უსაფრთხოების სისტემა მოითხოვს.

აღნიშნული ელემენტებიდან დეტალურად შევჩერდეთ შრომის ეთიკის განხილვაზე. ისტორიულად საქართველოში შრომის ეთიკას ახასიათებდა შემდეგი ნიშნები:

1. შრომის ეთიკის იდეოლოგიურ საფუძველს წარმოადგენდა მართლმადიდებლური ქრისტიანული მსოფლმხედველობა.

2. შრომისადმი დამოკიდებულება, საზოგადოების ყველა სოციალურ ფენაში იყო მაქსიმალურად შემოქმედებითი, ყოველდღიური შრომა, იქნებოდა ეს ფიზიკური, გონებრივი თუ სულიერი განიხილებოდა, როგორც აუცილებელი მოვლენა.

3. ხელოვნებათა, პროფესიათა თუ ხელობათა დარგებში არსებობდა ბევრი პრიორიტეტული დარგი, რომელთა პრიორიტეტულობა სახელმწიფო საჭიროებიდან გამომდინარეობდა ესენია: მიწათმოქმედება, არქიტექტურა, მშენებლობა, მაღალკვალიფიციური მეომრობა, მჭედლობა, დურგლობა, ქსოვა, ქარგვა და ა.შ.

4. პიროვნების, საზოგადოების და სახელმწიფოს მხრიდან არსებობდა პარმონიული დამოკიდებულება შრომის ეთიკის მიმართ. მთავარი როლი, შრომის ეთიკის ჩამოყალიბებასა და აღსრულებაში ეკისრებოდა საზოგადოებასა და პიროვნებას. სახელმწიფო ძირითადად პასიურ იყო, ოქროს ხანის გარდა, როდესაც დავით

აღმაშენებლის პოლიტიკით, სახელმწიფომ განსაზღვრა დარგობრივი პრიორიტეტები და დაიწყო აქტიური წახალისება იმ პროცესებისა, რომლებმაც გადამწყვეტი როლი შეასრულეს სახელმწიფოს სამხედრო, პოლიტიკური და ეკონომიკური აღორძინების საქმეში ეს პროცესებია: სამხედრო რეფორმა, სოფლების აღდგენის მიზნით მოსახლეობის მთიდან ბარად ჩამოსახლება, ვაჭრობის ხელშეწყობა, ხუროთმოძღვრების დაფინანსება და განვითარება.

5. საზოგადოება იყო შემოქმედი და დამცველი შრომის ეთიკისა, რომელიც მოქმედებდა, როგორც დაუწერელი კოდექსი. სწორედ შრომის ეთიკის დამსახურებით საზოგადოების ყველა წევრი დასაქმებული იყო, სხვანაირი ცხოვრების წესი, მატერიალური ქონების დაგროვება თაღლითური ან ყაჩაღური გზებით უადრესად დასაძრახ ქმედებად აღიქმებოდა.

ზემოთ ნაჩვენები ისტორიული რაკურსიდან გამოიკვეთა ის პრინციპები, რომლებიც დღესაც აქტუალური უნდა იყოს თანამედროვე შრომის ეთიკის ჩამოყალიბების პროცესში. უნდა აღინიშნოს, რომ დღეს, საქართველოს საზოგადოება უადრესად პასიურია, როგორც შრომის ეთიკის შემოქმედი და აღმასრულებელი სუბიექტი, საზოგადოებაში გავრცელებული აზრით, პრესტიჟულ მიზნად იქცა მაღალი სოციალური სტატუსი, კარიერული წინსვლა და მატერიალური სიმდიდრე, მაგრამ გადამწყვეტ მნიშვნელობას აღარ ანიჭებენ ამ სტატუსის და სიმდიდრის მოპოვების საშუალებებს.

აღნიშნულმა ტენდენციებმა განაპირობეს სამწუხარო შედეგის დადგომა. აშკარად შეინიშნება: საზოგადოების, ერის გაზარმაცების პროცესი, მასიური უმუშევრობა, სამუშაო ადგილების არარსებობა, ეკონომიკური სიდუხჭირე, სოფლიდან დედაქალაქში ხალხის გადმოსახლება, საქართველოდან საზღვარგარეთ ადამიანური რესურსების გადინება, ემიგრაცია. ამ ყველაფერში დიდი წვლილი მიუძღვის შრომის ეთიკის არ არსებობას, შრომისადმი დამახინჯებულ მიდგომას, ამის ნათელი მაგალითია საყოველთაოდ ცნობილი ფაქტი: ქართველი ადამიანი ხშირად თაკილობს საქართველოში ისეთი სამუშაოების შესრულებას, რასაც საზღვარგარეთ წლების განმავლობაში აკეთებს. გამოსავალი აღნიშნული მძიმე სიტუაციიდან შემდეგია, სამოქალაქო საზოგადოების აქტიური ძალისხმევით უნდა შეიქმნას ახალი თანამედროვე სტანდარტების, პრობლემების და გამოწვევების შესაბამისი შრომის ეთიკა, რომელიც მჭიდროდ უნდა იყოს დაკავშირებული ძველ ქართულ ტრადიციულ შრომის ეთიკასთან, ამ პროცესში ძალზედ მნიშვნელოვანია სახელმწიფოს და თითოეული

პიროვნების როლი, აუცილებელია შეიქმნას დასაქმების, გადამზადების და მომზადების ცენტრები, სახელმწიფოს მხრიდან უნდა მოხდეს პრიორიტეტული დარგების წინ წამოწევა და შესაბამისი რეკლამირება, რათა ახალგაზრდობის მხრიდან შესაბამისად მოხდეს აღნიშნულ დარგებზე არჩევანის გაკეთება და განვითარება.

დიდი მნიშვნელობა ენიჭება პიროვნების მხრიდან თვითგანვითარებას და თვითდასაქმებას, რაც ამ პიროვნების მიერ მაღალი მოტივაციით და სწორი შრომის ეთიკის ფლობით მიიღწევა.

ასე რომ, შრომის ეთიკას უდიდესი როლი ენიჭება საქართველოს ეკონომიკური უსაფრთხოების სისტემაში, რაც შეეხება, კონკრეტული შრომის ეთიკის კონცეფციის მოდელს, ეს თემა ნამდვილად იმსახურებს ცალკე განხილვას, სულ მცირე მეცნიერული ნაშრომის დონეზე.

აღსანიშნავია, რომ ცალკე უნდა გამოიყოს სახელმწიფოს, საზოგადოების და პიროვნების როლი, შრომის ეთიკის კონცეფციის მოდელთან დაკავშირებით.

ცნობილი გერმანელი მოღვაწის და მეცნიერის მაქს ვებერის ნაშრომში „პროტესტანტული ეთიკა და კაპიტალიზმის სული“ შესანიშნავადაა განხილული პროტესტანტული მიმდინარეობების, კერძოდ, ლუთერანიზმის და კალვინიზმის როლი რაციონალური კაპიტალიზმის ჩამოყალიბებაში.

ჩვენს შემთხვევაში, შეგვეცდებით წარმოვაჩინოთ მართლმადიდებლური მსოფლმხედველობის როლი საქართველოს სახელმწიფო ეკონომიკური სისტემის განვითარების და უსაფრთხოების თვალსაზრისით.

არსებობს ზოგიერთი მეცნიერის მოსაზრება, თითქოსდა, მართლმადიდებლობაში არ არსებობს ის მყარი იდეოლოგიური საფუძვლები, რაზეც შეიძლება დაეფუძნოს სახელმწიფოს ეკონომიკური სისტემის სწრაფი რაციონალური განვითარება, სინამდვილეში საქმე პირიქითაა, სწორედ მართლმადიდებლური მსოფლმხედველობა ჰქმნის იმ ნოყიერ ნიადაგს, რაზეც შესაძლებელია შეიქმნას ეფექტური, აქტუალური და მუდმივად მდგრადი ხასიათის მქონე შრომის ეთიკა, რომელიც თავის ნაყოფიერებას არ დაკარგავს არც ერთ ისტორიულ ეპოქაში.

განვიხილოთ მართლმადიდებლური მოღვაწეების ზოგიერთი პოსტულატი, რომლებიც საფუძვლად დაედო მართლმადიდებლური შრომის ეთიკის ჩამოყალიბებას.

1. „ღირს არს მუშაკი სასყიდლისა თვისისა“ (მათე)

აღნიშნული პოსტულატი გარდა სულიერი დატვირთვისა იქნეს სხვა ყოფით ცხოვრებისეულ მნიშვნელობასაც, კერძოდ, კარგი საფუძველია თანასწორობის პრინციპზე დაფუძნებული სახელშეკრულებო შრომითი ურთიერთობის წარმოშობისა, სადაც „მუშაკი“ თავისი შრომის სანაცვლოდ იღებს ანაზღაურებას.

2. „მიეცით კეისარსა კეისრისაი, ხოლო ღმრთისაი ღმერთსა“ (მათე 22-21) ეს დებულება პირდაპირ მიგვანიშნებს, რომ ყოველდღიურ ყოფაცხოვრებაში სამეწარმეო ან სხვა ტიპის რაიმე საქმიანობის განხორციელებისას, კანონით დადგენილი გადასახადები პირნათლად უნდა გადავიხადოთ, აქედან გამომდინარე, დაუშვებელია ნებისმიერი სახის „წრილოვანი“ ეკონომიკა ან გადასახადებისაგან თავის არიდება თაღლითური გზებით. ყოველივე ეს კი აუცილებელ პირობებს წარმოადგენს სახელმწიფოს ეკონომიკური სისტემის უსაფრთხოების და განვითარების თვალსაზრისით.

3. ძალზედ საინტერესოა, სახარებაში ჩვენი უფლის იესო ქრისტეს მიერ მოყოლილი იგავი, ტალანტების შესახებ, სადაც მკაცრად არის ნაჩვენები უფლის მიერ ნაბოძები ნიჭების „ტალანტების“ განვითარების აუცილებლობის შესახებ. აღნიშნული იგავის ძირითადი არსი, რათქმაუნდა, პირველ რიგში, სულიერი ნიჭის: რწმენის, სიყვარულის, სინანულის, სიწმინდის განვითარებას გულისხმობს, ამასთან ტალანტების იგავი თავისი შინაარსიდან გამომდინარე, პირდაპირ მიგვანიშნებს ადამიანის მხრიდან ნაყოფიერი და თავდაუზოგავი შრომის აუცილებლობაზე, თავისი საქმის კარგ პროფესიონალად ჩამოყალიბებაზე, ინტელექტისა და ჯამრთელობის განვითარების აუცილებლობაზე, რაც მიიგვება ხარისხიანი განათლების მიღებითა და ჯანსაღი ცხოვრების წესით. ეს იმიტომ, რომ გარდა სულიერი ნიჭებისა ინტელექტი, ჯამრთელობა და შრომის უნარიც, ხომ ღვთის მიერ ნაბოძები საჩუქრებია და ეს ნიჭებიც ისევე საჭიროებენ განვითარებას, როგორც სულიერი ნიჭები.

გარდა ამისა, არსებობს უამრავი პრაქტიკული მაგალითი, როგორც მართმადიდებლური ეკლესიის ისტორიიდან, ასევე საქართველოს სამოციქულო ავტოკეფალური ეკლესიის ისტორიიდან, როდესაც წმინდა მამები და გამოჩენილი ეკლესიის ავტორიტეტები პირადი ღვაწლის და შრომის მაგალითს აძლევდნენ სხვებს.

ხემოთ მოვიყვანეთ მართლმადიდებლურ მოძღვრებაში არსებული შრომითი ეთიკის საფუძვლების მხოლოდ მცირე ნაწილი, ფორმატის სიმცირის გამო, შეუძლებელია სრულად მოვიყვანოთ ის

პრაქტიკული მაგალითები რითაც საესეა მართლმადიდებლური ეკლესიის ისტორია, უბრალოდ ორიოდ სიტყვით გავისსენოთ, რომ მართლმადიდებლური ქრისტიანების ყოველდღიური ცხოვრება შრომით და ღოცვით იყო დატვირთული.

საბოლოოდ შესაძლებელია დავასკვნათ, რომ თანამედროვე შრომის ეთიკა, რომელიც ქართული საზოგადოების წიაღში უნდა აღმოცენდეს და დაიხვეწოს აუცილებლად უნდა დაეფუძნოს მართლმადიდებლური ქრისტიანულ მოძღვრებას, ქართულ ტრადიციულ შრომის ეთიკას. ასევე აუცილებელია იმ მეთოდების, ტექნოლოგიების და მენეჯმენტის ძირითადი პრინციპების გაანალიზება და გადმოღება, რამაც გამოიწვია II მსოფლიო ომში დამარცხებული გერმანიის და იაპონიის ეკონომიკის საოცრად მოკლე დროში აღორძინება. მე-19 საუკუნის მიწურულს იაპონიაში ფართოდ იყო გავრცელებული დევიზი „იაპონური სული და ევროპული განათლება“. დღეს, საქართველოში სწორედ, რომ დროული და აუცილებელია ვიმოქმედოთ დევიზით „ქართული სული და ევროპული განათლება“.

ყოველივე ზემოთთქმულიდან გამომდინარე ჩამოვაყალიბოთ შრომის ეთიკის რამოდენიმე სავარაუდო პრინციპი, რომელიც პირდაპირ კავშირში იქნება ეკონომიკური უსაფრთხოების სისტემის შემაღგენელ ელემენტებთან და შესაბამისად საქართველოს ეკონომიკის განვითარებაში ეფექტურ როლს ითამაშებს.

1. მაქსიმალური პროფესიონალიზმი პროფესიათა და ხელობათა ყოველ დარგში.

2. არ არსებობს სათაკილო (სამარცხვინო) პროფესია;

3. ყოველი საქმის დაწყება, წარმოება და დასრულება თანხვედრაში უნდა იყოს სახელმწიფოს ეროვნულ ინტერესებთან;

4. მთავარია მაღალ ხარისხიანად შესრულებული საქმე და არა მაღალი თანამდებობა;

5. ვაკეთოთ ის, რისი ნიჭიც გვაქვს, რაც გვიყვარს ან რასაც სამშობლო მოითხოვს;

6. პროფესიათა არჩევისას ნუ მივაქცევთ ყურადღებას პროფესიათა ფსევდო პრესტიჟულობას, ყური ვუგდოთ საკუთარ ნიჭს და შინაგან მოწოდებას;

7. შევინარჩუნოთ ქართული ტრადიცია, გადმოვიღოთ გერმანული დისციპლინა, იაპონური კოლექტივიზმი და ამერიკული უნივერსალიზმი, შევაჯეროთ ყოველივე ეს და ისე შევიშაგოთ ზოგადი თუ კონკრეტული საწარმოს სამოქმედო პრინციპები;

8. ყოველივე პროფესიის ადამიანისთვის შრომა უნდა გახდეს შემოქმედებითი პროცესი;

9. საქართველოს სახელმწიფოს განვითარება უშუალოდ დღიერი სოფლის და სოფლის მეურნეობის განვითარების გარეშე, ამიტომ თავდაუზოგავად უნდა ვიშრომოთ სოფლის აღორძინებისათვის;

10. შრომისას სრულად გამოვიყენოთ ჩვენ ხელთ არსებული ინტელექტუალური, სულიერი და ფიზიკური ძალების რესურსები, მოვიძიოთ, შევისწავლოთ და დავნერგოთ თანამედროვე ტექნოლოგიები, მეთოდები და ინოვაციები.

ლიტერატურა

References:

1. maTes saxareba. Axali aGTqma, Tbilisi 2009.
2. Iliа me-2 sruлиad saqarTvelos katalikos patriarqi “saSobao epistole” 2012 weli.
3. saqarTvelos konstitucia Tb., 2005 .
4. saqarTvelos erovnuli usafrTxoebis koncefcia. Tb. 2005 w. (www.gov.ge).
5. WavWavazde i. Satexniko da saxelosno saswavleblebis shesaxeb. rCeuli nawarmoebebi xut tomad, tomi me-4, publicisturi werilebi. Tbilisi
6. BerZeniSvili n., saqarTvelos istoriis sakiTxebi, wigni me-7 Tbilisi 1975
7. abaSmaZe v., qarTuli inteleqtualuri fenomenebi. qarTuli politikuri da samarTlebriვი moZRvrebebi. Tsu-s gamomcemloba, Tbilisi 1992.
8. mezvriSvili l. ekonomikuri sociologia. Tbilisi, 2003.
9. qoCoraZe o. saxelmwifo marTva, rogorc mecniereba da xelovneba (SedarebiTi analizi). samecniero Jurnalი xelisufleba da sazogadoeba (istoria, Teoria, praqtika). Tbilisi 2009,N2 (10). 50-62.
10. qoCoraZe o., gamyrelize g., eraZe g., kiknaZe d., SamanaZe n., SerazadiSvili k. iaponuri menejmentis filosofია. samecniero Jurnalი xelisufleba da sazogadoeba Tbilisi 2010, N4 (16). gv. 18-33.
11. Вебер М. Избранные произведения. М.,1990

David Abuladze

Role of labor ethics in system of economic safety of Georgia

Summary

In the given work value of labor ethics in economic life of the state, a role and value of labor ethics in the historical past of Georgia, and also value of principles of orthodox religion in process of correctly and effective formation of labor ethics is considered.

In a result, in work it is presented ten effective principles which are recommended for creation of the code of labor ethics.

Keywords: labor ethics, national economy, system of economic safety, priority branches, principles of labor ethics.

Reviewer: Professor Otar Kochoradze, Georgian Technical University

Давид Абуладзе

Роль трудовой этики в системе экономической безопасности Грузии

Резюме

В данной работе рассматривается значение трудовой этики в экономической жизни государства, роль и значение трудовой этики в историческом прошлом Грузии, а также значение принципов православной религии в процессе правильно и эффективного образования трудовой этики.

В итоге, в работе представлено десять действенных принципов, которые рекомендованы для создания кодекса трудовой этики.

Ключевые слова: трудовая этика, национальная экономика, система экономической безопасности, приоритетные отрасли, принципы трудовой этики.

Рецензент: Профессор Отар Кочорадзе. Грузинский технический университет.

ს ა მ ა რ თ ა ლ ო

Konstantin Dokhnadze Criminal Characterization of Genocide

Introduction

There is some debate in the discussion of the criminal characterization of genocide as to what precisely comprises genocide. In other words, is genocide the criminal act of attempting to dispose of a race, or is it an ethnic group as target that comprises the criminal intent and act known as genocide. Could genocide be the killing of members of a group based on their religious beliefs or even the location in which the group dwells together. This work examines the criminal characterization of genocide and seeks to disseminate what target or group in terms of the characterization of that group that results in the commission of genocide, what it is that expressly defines genocide and to identify the characteristics of the perpetrators of such crimes.

I. Convention on Prevention and Punishment of the Crime of Genocide

The Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide defines genocide as “any of the following acts, when committed with intent to destroy, in whole or in part, a national, ethnical, racial or religious group, as such: killing members of the group; causing serious bodily or mental harm to members of the group; deliberately inflicting on the group conditions of life calculated to bring about its physical destruction in whole ...”(Morris, 2003)

The work of Bassiouni (2008) states that “conspicuously absent from the Convention is that of ‘Cultural Genocide’ and it is stated that the Protection of a group’s culture, as well as its physical integrity is consistent with the prophylactic intent of the Genocide Convention.” (Bassiouni, 2008) The failure to incorporate such a provision is stated to be of the nature that would enable those who have “embraced the dictates of authority to invoke superior orders in those jurisdictions which recognize the defense.” (Bassiouni, 2008) It was also suggested by the Special Rapporteur in 1985 that the Genocide Convention should be aligned with “prevailing international standards by specifying that liability apply for acts of omission as well as commission.” (Bassiouni, 2008) Included was a proposition for extension of the prohibition on incitement to genocide to encompass propaganda in favour of genocide.” (Bassiouni, 2008)

There is a provision for jurisdiction of the International Court of Justice to order a state to pay damages for genocide committed against the citizens but now requirement exists that a state that victimizes its own nationals provide

compensation. The Convention drafters did not want to use the term ‘racial groups and no significant discussion of the term is stated to suggest “that it is very close to the core of what the drafters intended the Convention to protect.” (Bassiouni, 2008, p.120)

II. Examination of Criminal Characterization of Genocide

Racial group according to the Rwanda Tribunal in its most conventional form is based “on the hereditary physical traits often identified with a geographic region, irrespective of linguistic, cultural, national or religion factors.” (Schabas, p.120) In fact, the term has been omitted throughout many countries in their submitted drafts and genocide provisions. Race in the work of Stefan Glasser means “a category of person who are distinguished by common and constant, and therefore hereditary features.” (inSchabas, 2002, p.121)

The Oxford Dictionary states that race is defined as “a group of persons, animals or plants, connected by common descent or origin; a group or class of persons, animals or things having some common features or features.” (Schabas, 2002, p.121) Schabas states that the International Convention on the Suppression and Punishment of the Crime of Apartheid, that the General Assembly adopted in 1973 defined apartheid as ‘inhuman acts committed for the purpose of establishing and maintain domination by one racial group of persons over any other racial group of persons. The notion of race is not specifically rejected in the UNESCO Declaration on Race and Race Prejudice of November 27, 1978 however, it is affirmed that “all human beings belong in a single species and are descended from a common stock. It condemns theories which label ‘racial or ethnic groups’ as inherently superior or inferior.” (Schabas, 2002, p.122) The Declaration is stated to resist any idea that racial and ethnic groups are separate and address this concept “only within the context of denouncing theories about racial superiority.” (Schabas, 2002. p.122) From the scientific point of view, the use of the term race is no longer applicable in classification of humans into groups and the International Covenant on Civil and Political Rights, Article 27 states that individuals that belong to ethnic minorities have the inherent right to “enjoy their own culture.” (Schabas, 2002, p.125) Ethnic, according to the Oxford Dictionary has two meanings:

(1) pertaining to nations not Christian or Jewish, gentile, heathen , pagan; and

(2) pertaining to race peculiar to a race or nation; ethnological. (Schabas, 2002, p. 125)

The term ethnic is stated to be “larger than racial and designated a community of people bound together by the same customs, the same language and the same race.” (p.126) The International Law Commission when working on the draft Code of Crimes Against the Peace and Security of Mankind is stated to have given

consideration of the necessity to retain “both ethnic and racial, given the apparent redundancy.” (Schabas, 2002, p.126)

Thiam is noted to have observed that the ethnic bond “is more cultural...is based on cultural values and is characterized by a way of life, a way of thinking and the same way of looking at life and things. On a deeper level the ethnic group is based on a cosmogony. The racial elements, on the other hand, refers more typically to common physical traits.” (Schabas, 2002, in: p.126)

An ethnic group is defined by the United States as a term used to refer to common cultural traditions or heritage where other countries definition of ethnic group differ however, Schabas states that the best way to view this is “to take the concept as being largely synonymous with the other elements of the enumeration, encompassing elements of national, racial and religious groups within its scope.” (Schabas, 2002, p.127) Therefore, genocide may be variously targeted groups of individuals based upon their common culture and traditions, their racial and ethnic characteristics, and even their language and religion it is necessary to understand what constitutes the criminal charge of genocide. There is stated to be a fundamental distinction existing between what is known as “collective and individual genocidal intent”. This is expressed in the Trial Chamber in Krstic as follows:

“The Chamber emphasizes the need to distinguish between the individual intent of the accused and the intent involved in the conception and commission of the crime. The gravity and scale of the crime of genocide ordinarily presume that several protagonists were involved in its preparation. Although the motive of each participant may differ, the objective of the enterprise remains the same. In such cases of joint participation, the intent to destroy, in whole or in part, a group as such must be discernible in the act itself, apart from the intent of particular perpetrators.” (Kreb, p.622)

III. Protected Group

The protected group has been examined and to have been defined as groups that are characteristically similar in terms of their cultures, traditions, language, religion, ethnicity, race, and nationality. It is reported that the International Court of Justice “correctly recalled that the drafters of the Convention also gave close attention to the positive identification of groups with specific distinguishing characteristics in deciding which groups they would include and which they would exclude.” (Kreb, 2007, p.623)

IV. Lone Perpetrator Classification as Criminal Genocide

Raphael Lemkin is noted as having stated that genocide is “intended to signify a coordinated plan of different actions aiming at the destruction of the essential foundations of the life of national groups, with the aim of annihilating the groups

themselves.” (Kreb, 2007, p.623) The isolated perpetrator or the lone individual insofar as categorizing their crime as genocide “would disconnect the crime of genocide from its historical roots as a crime against humanity. The requisite contextual element of all crimes against humanity is that they must occur as part of a systematic or widespread attack against any civilian population. Such a disconnection would not only be highly implausible in light of the historical development of the law, but also for reasons of coherency within the corpus of crimes under international law. Indeed, it would be an oddity to dispense with a context requirement for the crime of genocide, while at the same time emphasizing the special stigma that attaches to this crime.” (Kreb, 2007, p.624)

V. Genocidal Intent and Capacity to Effect Such Destruction

The individual perpetrator cannot be cast in the light of one seeking to commit genocide as the lone individual does not have the capacity to “effect such destruction.” (Kreb, 2007, p.625) In order for the individual perpetrators to have genocidal intent there is stated to be the requirement of a ‘genocidal campaign as an implicit point of reference. The requisite contextual element of all crimes against humanity is that they must occur as part of a systematic or widespread attack against any civilian population. Such a disconnection would not only be highly implausible in light of the historical development of the law, but also for reasons of coherency within the corpus of crimes under international law. Indeed, it would be an oddity to dispense with a context requirement for the crime of genocide, while at the same time emphasizing the special stigma that attaches to this crime.” (Kreb, 2007, p. 626)

The intent must be to destroy a group “in whole or in part” and the inclusion of the ‘in part’ by the convention is stated to mean “ a distinct entity” of that group. (Kreb, 2007, p. 627) The International Court of Justice holds that group members living “within a geographically limited area may form a part of this group.” (Kreb, 2007, p. 627) However, in a decision the Court held that there are considerations due to be given to the “area of the perpetrator’s activity and control.” (Kreb, 2007, p. 627) There has been a failure on the part of the International Court of Justice to precisely define or to set out what is meant by ‘in part’ although there appears to be a percentage basis for making this determination it is unclear what measure is used by the Court in making the call as to whether the criminal act of genocide has been committed.

Summary and Conclusion

This work has examined the criminal characterization of genocide and has sought to understand what elements must be present for the crime of genocide to have been committed or the intent of this crime to be present. Genocide has been shown in this study to be such that is based on religious, ethnic, racial, political, racial,

and other such reasons. Genocide is the intent to rid or eliminate a group based on various factors related to race, religion, culture, tradition, language and other such factors. Genocide is a crime that is committed by a group of individuals rather than the lone perpetrators and requires the elements of genocidal intent and the capacity to actually follow through on the criminal act.

References:

1. Krebs, Claus (2007) The International Court of Justice and the Elements of the Crime of Genocide. *The European Journal of International Law Vol. 18 no. 4 © EJIL 2007*
2. Morris, Madeliene (2003) War Crimes Research Symposium: The Role of Justice in Building Peace. Genocide Politics and Policy"Conference Remarks. Case Western Reserve Journal of International Law. Spring 2003. 35 Case W. Res J. Int'l L.205. Retrieved from: <https://litigation-essentials.lexisnexis.com/webcd/app?action=DocumentDisplay&crawlid=1 &doc type=cite&docid=35+Case+W.+Res.+J.+Int%271+L.+205&srctype=smi&srcid=3B15&key=e2262bfc20f662760f29a0d8b54dde7b>
3. Schabas, William (2000) Genocide in international law: the crimes of Publisher Cambridge University Press, 2000. Retrieved from: http://books.google.com/books?id=pYptuRHDQPgC&dq=cultural+genocide+and+the+International+Convention+on+Human+Rights&source=gbs_navlinks_s

კონსტანტინე დოხნაძე

გენოციდის სისხლისსამართლებრივი დახასიათება

რეზიუმე

გენოციდის სისხლისსამართლებრივი დახასიათებისას გარკვეული დებატები იმართება იმასთან დაკავშირებით, თუ რა იგულისხმება ზუსტად ამ ცნებაში. სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, გენოციდი წარმოადგენს რასობრივი ხასიათის (რასის წინააღმდეგ მიმართულ) დანაშაულებრივ ქმედებას, თუ ეს არის სამიზნე ეთნიკური ჯგუფი დანაშაულებრივი ზრახვითა და ქმედებით. გენოციდი შეიძლება მოიაზრებდეს ჯგუფის წევრთა მკვლელობას რელიგიურ-სარწმუნოებრივ საფუძველზე ან განადგურებას იმ ადგილმდებარეობის ნიშნით, სადაც ეს ჯგუფი ცხოვრობს.

წინამდებარე ნაშრომი წარმოადგენს გენოციდის სისხლის-სამართლებრივ დახასიათებას და მიზნად ისახავს გაარკვიოს, თუ რა შეიძლება იყოს გენოციდის მიზანი, როგორ შეიძლება უფრო

ექსპრესიულად განვსაზღვროთ გენოციდი და დავადგინოთ ამ დანაშაულის ჩამდენ პირთა დამახასიათებელი ნიშნები.

საკვანძო სიტყვები: გენოციდი, სისხლისსამართლებრივი დამახასიათებლობა, ეთნიკური ჯგუფი, გენოციდის მიზანი, დამახასიათებელი ნიშნები.

რეცენზენტი: პროფესორი ზვიად როგავა, საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტი

Константин Дохнадзе
Уголовная характеристика геноцида

Резюме

При уголовной характеристике геноцида проводятся определенные дебаты в связи с тем, что точно подразумевается под этим понятием. Говоря иными словами, представляет ли собой геноцид преступное деяние расового характера, направленное против расы, или мишенью является этническая группа, что включает в себя уголовное намерение и деяние, известное как геноцид. Может ли геноцид рассматриваться как убийство членов группы, основанное на религиозных убеждениях или же уничтожение по местоположению, в котором проживает в настоящий момент эта группа. В настоящей работе рассматривается уголовная характеристика геноцида и ставится задача выяснить, что может являться целью геноцида, как можно точно определить геноцид и установить характерные признаки лиц, осуществляющих подобное преступление.

Ключевые слова: геноцид, уголовная характеристика, этническая группа, цель геноцида, характерные признаки.

Рецензент: профессор Звиад Рогავа, Грузинский технический университет

ს ა ზ ო ბ ა დ ო ე ბ ა

მარიამ ვარლიაშვილი როგორ დავუბრუნო სამეცნიერო ნაშრომის შესავალი

სამეცნიერო ნაშრომის სრული მონახაზის შექმნის შემდეგ, როდესაც დაასრულეთ „შავ ნაწერს“, თქვენი უკანასკნელი შემოქმედებითი ამოცანაა დარწმუნდეთ, გაქვთ თუ არა ისეთი შედგენილი შესავალი, რომ მკითხველს ნათელი წარმოდგენა შეექმნას ნაშრომის რაობაზე, მის მთავარ აზრზე, აქტუალურობაზე.

შესავლის საბოლოო ვარიანტი ნაშრომის დასრულების შემდეგ დაწერეთ, როცა უკვე კარგად გექნებათ გააზრებული, „საით მივყავთ მკითხველი“, რისი თქმა გინდათ და რას უნდა ელოდნენ თქვენგან ისინი. შეეცადეთ, რომ მკითხველის ყურადღება მიიპყროთ ცოცხალი, ხალისიანი ინფორმაციის მიწოდებით და შემდეგ უთხრათ მას, თუ რის მოყოლას აპირებთ. ინფორმაცია არ უნდა იყოს იმდენად სახალისო, რომ მკითხველის ნდობა დაკარგოთ.

მკითხველი არასდროს იწყებს კითხვას უსაზღვრო ნდობით. მისი განწყობა ყოველთვის არის მოლოდინი. პირველი რამდენიმე წინადადებით უნდა დაარწმუნოთ, რომ ნაშრომის წაკითხვა ღირს, რადგანაც აღმოაჩინეთ საინტერესო საკვლევი პრობლემა და მისი გადაწყვეტის გზა. შესავალმა არ უნდა აფიქრებინოს მკითხველს: „რატომ წავიკითხო ეს ნაშრომი?“.

სხვადასხვა სამეცნიერო საზოგადოებაში შესავლის წერის სხვადასხვა ფორმაა მიღებული, მაგრამ ამ განსხვავების მიღმა არის საერთო მოდელი, რომელსაც მკითხველი ყველა შესავალში ეძებს. ეს საერთო სტრუქტურა შეიცავს ორ მთავარ ელემენტს:

- **საკვლევი პრობლემის დასმა**, რომელიც გულისხმობს რაღაც ისეთს, რაც არ ვიცით, ან კარგად არ გვესმის, ასევე იმის აღნიშვნას, თუ რა მოჰყვება იმას, თუ ჩვენი ცოდნის ამ ხარვეზს სათანადოდ არ გადავწყვეტთ;
- **საკვლევი პრობლემის გადაწყვეტა**. რამდენიმე წინადადებით უნდა აღნიშნოთ, რაში მდგომარეობს პრობლემის გადაწყვეტის არსი და მისი შედეგი. გახსოვდეთ, დასმული პრობლემის გადაჭრით მკითხველიც უნდა იყოს დაინტერესებული.

ტიპური შესავალი გამოიყურება ასეთნაირად:

კონტექსტი – პრობლემა – პასუხი

წერის დროს ერთმანეთისგან განასხვავეთ თემა (საკითხი) და პრობლემა. თემა არის იდეის, აზრის გამოხატვა, პრობლემა კი

თეორიული ან პრაქტიკული საკითხი, რომელიც გამოკვლევას და გადაწყვეტას საჭიროებს. ის შედგება ორი ნაწილისგან. პირველში ყალიბდება არასრული ცოდნის ან არასაკმარისი გაგების პირობები, ხოლო მეორეში – არასრული ცოდნის საფრთხე და პრობლემის გადაწყვეტის შემთხვევაში მოსალოდნელი წარმატებები.

საკვლევი პრობლემა მხოლოდ იმ შემთხვევაში გექნებათ, როდესაც მკითხველმა არ იცის ისეთი რამ, რისი ცოდნის სურვილიც აქვს. ამ უცოდინრებას „მდგომარეობას“ ვუწოდებთ. სწორედ ეს „მდგომარეობა“ ჩამოყალიბდება სრულ საკვლევ პრობლემად, რომლის გადაჭრის შედეგებში აუცილებლად უნდა დაარწმუნოთ მკითხველიც.

კვლევის დროს თუ ეხებით ნაცნობ პრობლემას, მისი „მდგომარეობის“ ჩვენება საკმარისია მხოლოდ თემის დასახელებით. საყოველთაოდ ცნობილი პრობლემები გვხვდება ისეთ დარგებში, როგორცაა მათემატიკა და საბუნებისმეტყველო მეცნიერებები. აქ ზოგიერთი პრობლემა დიდი ხნის წინაა დაყენებული და ფართო საზოგადოებისთვისაც ნაცნობია.

ხშირად მკითხველისთვის უცნობია, თუ რაში მდგომარეობს მისი ცოდნის ხარვეზი, სანამ თქვენ არ ეტყვეთ ამის შესახებ. წამოჭერთ პრობლემას და დაარწმუნეთ მკითხველი, რომ მისი გადაჭრა ორივეს ინტერესშია. იმ შემთხვევაში, თუ ფიქრობთ, რომ მისთვის ნაცნობ პრობლემას ეხებით, სასარგებლო იქნება, რომ ღიად ჩამოაყალიბოთ პრობლემის არსი, რადგანაც შეიძლება შეცდეთ, იფიქროთ, რომ მკითხველმა მეტი იცის, ვიდრე ეს სინამდვილეშია. შედეგად კი იმას მიიღებთ, რომ ის ვერ გაიგებს, ან არასაკმარისად ჩასწვდება პრობლემის არსს.

კვლევისგან თუ უფრო მეტს მოითხოვთ, ვიდრე საკუთარი თავის დაკმაყოფილებას, მაშინ უნდა იფიქროთ იმაზე, რომ საზოგადოებამ გაიზიაროს და გულთან ახლოს მიიტანოს თქვენი პრობლემა. უპირველეს ყოვლისა, მკითხველი უნდა დაარწმუნოთ იმაში, რომ შესაბამისი საკითხის არცოდნა საზიანოა მისთვის, ან პირიქით, დასმული პრობლემის გადაჭრა რაღაცაში დაეხმარება. მაგალითად, თუ შესავალში მატერიალურ ზიანზეა საუბარი, ის თავს აარიდებს ამ პრობლემას. ასეთი ტიპის შესავალი უკეთდება „გამოყენებით“ კვლევას. რაც შეეხება „ფუნდამენტურ“ (ბაზისურ) კვლევას, უნდა გაუკეთდეს ისეთი შესავალი, სადაც ხაზგასული იქნება ცოდნის ან გაგების ზოგადი ხარვეზი.

გახსოვდეთ, რომ სანამ სხვები შეაფასებდნენ თქვენს კვლევას, თვითონ უნდა „მიჰყიდოთ“ მათ მისი მნიშვნელობა. მკითხველი უნდა დაარწმუნოთ იმაში, რომ სამეცნიერო ნაშრომში დასმული

პრობლემის გადაჭრით ის შეივსებს ცოდნის ხარვეზს, ამასთანავე, ეს კვლევა გარკვეულ წვლილს შეიტანს მეცნიერების კონკრეტული დარგის განვითარებაში.

გამოცდილმა მკვლევარებმა იციან არა მარტო ის, თუ როგორ დასვან საინტერესო პრობლემა და როგორ გადაჭრან, არამედ ისიც, სად ეძებონ კარგი მკითხველი. თუ დამწყები მკვლევარი ხართ, კარგი იქნება, თუ აღნიშნავთ თქვენს არასაკმარის ცოდნას და გამოცდილებას და აჩვენებთ, რომ გსურთ გაიუმჯობესოთ ცოდნა, შეივსოთ ხარვეზები. ეს იქნება არსებითი კვლევისკენ გადადგმული დიდი ნაბიჯი.

ხშირად დამწყები მკვლევრები ისე წერენ შესავალს, რომ მისი გაგება მხოლოდ თემის ხელმძღვანელს შეუძლია. ისინი ზოგჯერ მხოლოდ ლექციაზე წარმართული საუბრით კმაყოფილებიან. გახსოვდეთ, სანამ პრობლემას ჩამოაყალიბებთ, წერა დაიწყეთ იმ კონტექსტით, რომელიც თქვენს პრობლემას შესაბამის ფონზე წარმოაჩენს. ეს დაეხმარება მკითხველს გაიგოს, სად თავსდება პრობლემა უფრო დიდ სურათზე, როგორ უკავშირდება ის სხვა კვლევებს. თუ არსებული ნაშრომი გარკვეული საკითხის შესახებ საუბრის და აზრთა გაცვლა-გამოცვლის ნაწილია, მაშინ გადმოეცით, რა თქვეს სხვებმა ამ საკითხის შესახებ (ზოგჯერ მკითხველი, სანამ წაიკითხავს ნაშრომს, თვალს გადაავლებს ხოლმე პირველ ორ აბზაცს და უყურებს, თუ ვის ნაშრომებს უთითებს ავტორი).

შესავლის ზოგადი საფუძველი შეიძლება შექმნათ კვლევის ისტორიის გადმოცემით, თავად პრობლემის გადმოცემით და ზოგადი შეხედულების გადმოცემის გზით, რომელიც ყოველთვის გადახედვას საჭიროებს.

შესავალი ჰუმანიტარულ დარგებში უფრო ვრცელი და მრავალფეროვანია, ვიდრე ზუსტ და საბუნებისმეტყველო მეცნიერებებში, რადგანაც მათში, როგორც წესი, კვლევა კარგად ნაცნობ პრობლემებს ეხება. შესავლის დაწერა საკმაოდ რთულია, მას საგანგებო გააზრება სჭირდება: რა იცის მკითხველმა, რა არ იცის, რა უნდა იცოდეს, ან რას შემატებს მას ამის ცოდნა.

ნაშრომში დასმული პრობლემის გადაწყვეტა ან პირდაპირ უნდა გამოითქვას შესავალშივე, ან უნდა მიანიშნოთ, რომ მას ნაშრომის ბოლო ნაწილში გაიგებს მკითხველი. გადაწყვეტის ორი სხვადასხვა გზა არსებობს: შეგიძლიათ თქვენი გადაწყვეტილება ჩამოაყალიბოთ ექსპლიციტურად. ეს წინადადება იქნება მთავარი თეზისი, ნაშრომის მთავარი განაცხადი. ასეთ ნაშრომს უწოდებენ „დასაწყისის თეზისის“ სამეცნიერო სტატიას, იმ შემთხვევაშიც კი,

როცა ეს გადაწყვეტილება შესავლის ბოლო ნაწილშია მთავსებული. და მეორე, თუ პრობლემის გადაწყვეტას ბოლოსთვის მოიტოვებთ და შესავალში მხოლოდ დაპირებას ჩამოაყალიბებთ, ასეთ ნაშრომს უწოდებენ „უკანასკნელი გადაწყვეტის სამეცნიერო სტატიას“.

ყველაზე სუსტი შესავალი ის არის, რომელიც შეიცავს მხოლოდ ნაშრომის თემის გაცხადებას. თუ გსურთ, რომ ნაშრომის მთავარი იდეა, პრობლემის გადაწყვეტა ბოლოში მიათავსოთ, იზრუნეთ იმაზე, რომ შესავლის ბოლო ნაწილი, რომელიც შესავალს აკავშირებს თემის ძირითად ნაწილთან, იყოს უფრო მეტის მთქმელი, ვიდრე თემის უბრალო გაცხადება. გამოცდილი მკვლევრები შესავალში გადმოსცემენ თავიანთი ნაშრომის ძირითად გეგმას. თუ თქვენ შესრულებული გაქვთ შავი ნაწერი, სადაც ავტორს პრობლემის გადაწყვეტას ნაშრომის ბოლოს ჰპირდებით, მიაქციეთ ყურადღება, რომ საერთოდ არ გამოგრჩეთ. საბოლოო ვარიანტის შედგენის დროს დააკვირდით, მკაფიოდ გაქვთ თუ არა გაცემული პასუხი იმ პრობლემებზე, რომელიც დასაწყისში დასვით.

შესავლის საბოლოო სქემა ასეთ სახეს იღებს:

კონტექსტი – პრობლემის დასმა – პრობლემის გადაწყვეტა

სამეცნიერო ნაშრომის შესავალი არის პირველი, რომელიც მკითხველს აწვდის ინფორმაციას თქვენ მიერ ჩატარებული კვლევის შესახებ. აქედან გამომდინარე, დიდი მნიშვნელობა აქვს, როგორ არის ის ჩამოყალიბებული. ამიტომ შეეცადეთ ისეთი შესავალი დაწეროთ, რომ შეძლოთ მკითხველის დაინტერესება.

ლიტერატურა

References :

1. Wayne C. Booth, G. Golomb, Joseph M. Williams / The Craft of Research. Chicago&London. The University of Chicago Press, 1995.
2. The Bedford Handbook, 5th ed. Diana Hacker, Boston; Bedford, 1998.
3. The Chicago Manual of Style 14th ed. Chicago: University of Chicago Press, 1993.

Mariam Vardiashvili

How to write the introduction to the scientific paper

Summary

Introduction to the scientific paper is the first thing that gives reader information on the research carried out by you. Proceeding from this fact, its formulation is of great importance.

Methodological advices and recommendations offered in this paper will assist the newcomer researcher to create the final version of introduction.

Keywords: introduction to the scientific paper, methodological advices, recommendations, final version of introduction.

Reviewer: Professor Liana Katamadze, Georgian Technical University

Мариам Вардиашвили

Как написать вступление к научной статье

Резюме

Вступление к научной статье – первое, что дает читателю информацию о проведенной вами исследовании. Исходя из этого, большое значение имеет то, как оно сформулировано.

Предложенные в статье методические советы и предложения помогут начинающему исследователю в создании окончательного варианта вступления.

Ключевые слова: вступление к научной статье, методические советы, предложения, окончательный вариант вступления.

Рецензент: Профессор Лиана Катамадзе. Грузинский технический университет.

პანაბერ ჩინჩალაძე კულტურის ფენომენი

სიტყვა კულტურა ლათინური წარმოშობისაა და ნიშნავს კულტივირებას, ანუ ნიადაგის დამუშავებას. შუასაუკუნეებში ეს სიტყვა ნიშნავს მარცვლეულის წარმოების პროგრესულ მეთოდს, ამგვარად ჩნდება სიტყვა აგრიცულტურე, ანუ ნიადაგის დამუშავების კულტურა. მაგრამ, XVIII-XIX საუკუნეებში ამ სიტყვის გამოყენება დაიწყო ადამიანებთან მიმართებაში, ე.ი. თუ ადამიანი ნაკითხი იყო და გამოირჩეოდა დახვეწილი მანერებით ის ითვლებოდა „კულტურულ“ ადამიანად. მაშინ ეს ტერმინი ძირითადად გამოიყენებოდა არისტოკრატებთან მიმართებაში, რათა გამოეყოთ ისინი „არაკულტურული“ უბრალო ადამიანებისაგან. გერმანული სიტყვა - კულტურ, ასევე ნიშნავდა ცივილიზაციის მაღალ დონეს. ჩვენს ყოველდღიურ ცხოვრებაში სიტყვა „კულტურა“ ჯერ კიდევ ასოცირდება საოპერო თეატრთან, მშვენიერ ლიტერატურასთან, ზრდილობიან აღზრდასთან.

კულტურის თანამედროვე განსაზღვრებამ მოიცვალა ამ ცნების არისტოკრატიული შეფერილობა. ის არის სიმბოლო მრწამსის, ღირებულებების (ხელოვნებასა და ლიტერატურაში გამოყენებული) გამოსახვის საშუალებებისა, რომელიც საერთოა ადამიანთა რომელიმე ჯგუფისათვის; ის ემსახურება ადამიანთა ამ ჯგუფის ქცევების რეგულირებასა და გამოცდილების მოწესრიგებას. ქვეჯგუფის მრწამსი და შეხედულებები ხშირად სუბკულტურად იწოდება.

კულტურის ათვისება ხორციელდება სწავლების საშუალებით. როგორც მე-4-ე თავში გავიგებთ, ადამიანები უნიკალურებია, რადგან მათი ქცევა ნაწილობრივია გაპირობებული ინსტინქტით. ჭიანჭველა და სხვა საზოგადოებრივი მწერები დაჯილდოებული არიან საკვების მოპოვებისა და რთული საცხოვრებელი ბუდის აგების გენეტიკური უნარით. ფრინველებს არ სჭირდებათ სწავლება თუ როდის უნდა გაემართონ თბილ ქვეყნებში ან როგორ ააგონ თავიანთთვის ბუდე. ეს ცოდნა მათ გენებშია ჩადებული და „სწორად“ ქცევა ხორციელდება ავტომატურად. თუმცა მეცნიერებმა გამოავლინეს, რომ ცხოველთა ქცევაზე გარკვეული დოზით გავლენა აქვს სწავლებას, მაგრამ მათი ქცევის უმეტესი ნაწილი ინსტინქტურია.

ადამიანების ქცევა, პირიქით, ნაკლებადაა გაპირობებული პირდაპირი გენეტიკური კონტროლით. ჩვენ მართლაც გვახასიათებს რეფლექსები - სტიმულებზე ავტომატური პასუხი. მაგალითად, უეცრად რაღაც გვივარდება თვალში, ჩვენ ვახამხამებთ თვალს და მკვეთრად მივბრუნდებით. ჩვენ გვახასიათებს სწრაფვა - მაგალითად

შიმშილისა და წყურვილის შინაგანი ბიოლოგიური მოთხოვნილებები. მათ დასაკმაყოფილებლად ადამიანები და ცხოველები იძულებული არიან შეასრულონ რთული ქმედებები. მაგალითად, შიმშილისათვის უნდა შევარჩიოთ სადილის მომზადების რეცეპტი, ავიღოთ ფული. წავიდეთ საყიდლებზე, შევიძინოთ საჭირო პროდუქტი, სადილი მოვამზადოთ გარკვეული რეცეპტით, და ბოლოს, მივირთვათ; აქ იგულისხმება, რომ ჩვენ ვიცით თუ როგორ მოვიქცეთ მაგიდასთან. ასეთი ქცევა შეთვისებულია სწავლებით ან დასწავლით. და რადგან ადამიანებს ახასიათებს დასწავლის სასწაული უნარი, მათ შეიძლება გამოიმუშაონ ქცევისა და რეაქციის უამრავი ნაირსახეობა.

თუ ადამიანის ქცევა გენეტიკური თვალსაზრისით არასრულადაა დაპროგრამებული, მაშინ როგორ ყალიბდება ის? ამ კითხვაზე ნაწილობრივ პასუხს გასცემს კულტურის კონცეფცია. კლაიდ კლაკსონი (1967) თვლის, რომ „კულტურის კონცეფცია თვით ადამიანის არსების პლასტიკურობის გამო, ცხოვრებისეული აუცილებლობითაა გამოწვეული. ახლადშობილებს მოსახლეობის სხვადასხვა ჯგუფებში აჩვენებენ ერთი და იგივე ქმედების შესრულებას, თანაც უსასრულო რაოდენობის საშუალებებით ... ბიოლოგიური პროცესებიც კი, როგორებიცაა სიარული ან ძილი, ყოველთვის ხასიათდება ადამიანური ინდივიდუალობით. თუ ადამიანებს, ყველა მათი განსხვავებებისდა მიუხედავად, შეიძლება ასწავლო ფიქრი, გრძნობა, წამდეს და მოქმედებდეს გარკვეული სახით, დაახლოებით ერთგვარად მთელი ჯგუფისათვის. თუ მთელი ჯგუფები და საზოგადოებები ისწავლიან გარკვეული საგნების ერთნაირად კეთებას, ჩვენ შეგვიძლია მათი ქცევების შესახებ გავაკეთოთ გარკვეული განზოგადებები. ასეთი ქცევები, რომელთა თავისებურებები ათვისებულია მთელი ჯგუფის მიერ, რომელიც უფროსი თაობებიდან გადაეცემა შემდეგ თაობას ან რაღაც ზომით გადმოიღება სხვა ჯგუფებიდან, ეწოდება „კულტურა.“ მოკლედ რომ ვთქვათ, კულტურა ახდენს ადამიანის ცხოვრების ორგანიზებას. ადამიანთა ცხოვრებაში კულტურა მნიშვნელოვანწილად ანხორციელებს იგივე ფუნქციას, რასაც ცხოველთა ყოფაში ასრულებს გენეტიკურად დაპროგრამებული ქცევა.

კულტურის ფენომენი სხვადასხვა მეცნიერების შესწავლის ობიექტია. თვით ცნების უნივერსალურობა და ყოვლისმომცველობა საშუალებას იძლევა, განხილულ იქნეს იგი მრავალ ასპექტში.

ფართო აზრით, კულტურის ცნება ხაზს უსვამს ადამიანის განსხვავებას ყველა სხვა ბიოლოგიური არსებისაგან. კულტურაში იგულისხმება არა ცალკეული შემოქმედებითი აქტი, არამედ

შემოქმედება როგორც ადამიანის უნივერსალური დამოკიდებულება სამყაროსადმი, რომლის მეშვეობით იგი ქმნის “ახალ სამყაროს” და საკუთარ თავს. თითოეული კულტურა განუმეორებელი სამყაროა, რომლის შიგნით არსებობს ადამიანის (ადამიანთა) სწორედ ასეთი დამოკიდებულება გარემომცველი სინამდვილისა და საკუთარი თავისადმი.

კულტურის კვლევის, მისი სახის განსაზღვრის მცდელობისას გასათვალისწინებელია ის გარემოება, რომ, ერთი მხრივ, “სხვა, ჩვენი კულტურისაგან განსხვავებული კულტურის ადამიანებთან დიალოგი თანამედროვე ცნობიერების განუყოფელი ფუნქციაა”, მეორე მხრივ კი, “კულტურა, ყველაზე ფართო მნიშვნელობით, არის ის, რის გამოც შენ უცხოდ იქცევი, როგორც კი შენს სახლს დატოვებ... როცა იმყოფები შენს ჯგუფში, იმ ადამიანებს შორის, რომლებთანაც საერთო კულტურა გაქვს, შენ არ გიხდება ფიქრი საკუთარ აზრებსა და ქცევაზე, რადგან შენც და ისინიც, პრინციპში, ერთნაირად ხედავთ სამყაროს, იცით, რას შეიძლება მოელოდეთ ერთმანეთისაგან. მაგრამ უცხო საზოგადოებაში დეზორიენტირებულობის გრძნობა გეუფლება”. ადამიანები კითხვებს უსვამენ წარსულში ან სხვა კულტურის ფარგლებში მცხოვრებ ადამიანებს, ცდილობენ, გაშიფრონ მათ მიერ დატოვებული თუ მოწოდებული ინფორმაცია. მაგრამ კითხვები, რომლებზეც პასუხსაც ეძებენ, განსაზღვრულია თანამედროვე ცნობიერებით, კულტურით, რომლის მატარებელი არიან, სიტუაციით, რომელშიც ისინი იმყოფებიან.

კულტურათა ურთიერთქმედება ეწოდება უშუალო კავშირურთიერთობის სახეს, რომელიც ყალიბდება, სულ მცირე, ორ კულტურას შორის, აგრეთვე ამ ურთიერთობათა შედეგად წარმოშობილ გავლენებსა და ორმხრივ ცვლილებებს. კულტურათა ურთიერთქმედების პროცესში გადამწყვეტი მნიშვნელობა აქვს ფასეულობათა, მახასიათებელთა, კულტურული აქტივობის ფორმათა შეცვლას, ახალი ორიენტირების გაჩენას, რაც გარედან მომდინარე იმპულსების გავლენით ხდება. კულტურათა ურთიერთქმედება, როგორც წესი, ხანგრძლივი პროცესია (არანაკლებ რამდენიმე ათეული წლისა).

კულტურული ურთიერთქმედების შედეგები არაერთგვაროვანია, მათი შეფასების კრიტერიუმების მოძებნა ძნელია. შესაბამისად, ძნელია საუბარი ცალსახად დადებით ან უარყოფით შედეგებზე, გარდა იმ შემთხვევისა, როცა ერთი კულტურა იწყებს აშკარა დაქვეითებას, მეორეში გათქვეფას, ან უკვალოდ ქრება. ასეთი შედეგის თვალის მიდევნება ყველაზე უკეთ შეიძლება არქაული

კულტურების მაგალითზე, რომლებიც თავიანთი ისტორიის რომელიღაც პერიოდში თანამედროვე ტიპის კულტურებს შეეჯახნენ და მზად არ აღმოჩნდნენ, აეთვისებინათ მათ მიერ შეთავაზებული კულტურული ფორმები.

უფრო რთულია მსჯელობა იმ კულტურათა ურთიერთქმედებაზე, რომლებიც ძირეულად არ განსხვავდებიან ტიპოლოგიური მახასიათებლებით.

ყოველ კულტურას აქვს დაცვითი მექანიზმების მთელი სისტემა, რომელიც იცავს მას სხვა კულტურათა განსაკუთრებით ინტენსიური ზემოქმედებისაგან. ერთ-ერთი ასეთი მექანიზმი არქეტიპთა მემკვიდრობითობაა.

ტერმინი “არქეტიპი” ბერძნული წარმოშობისაა და ნიშნავს პირველსახეს, საწყისს. არქეტიპი წარმოდგენათა გაუცნობიერებელი ბაზისური სქემაა, რომელიც უნივერსალურია ყველა ადამიანისათვის, მიუხედავად მათი ეთნიკური კუთვნილებისა, ენისა, კულტურული ტრადიციისა და ა.შ.

ეს ტერმინი სამეცნიერო ლიტერატურაში შემოიტანა ფსიქიატრმა, ანალიტიკური ფსიქოლოგიის სკოლის ფუძემდებელმა კარლ გუსტავ იუნგმა. იუნგი განასხვავებდა “ინდივიდუალურ არაცნობიერს” “კოლექტიური არაცნობიერისაგან”, რომელიც კაცობრიობის მეხსიერებას წარმოადგენს, საერთოა ყველა ადამიანისათვის, გადაეცემა მემკვიდრეობით და ინდივიდუალური ფსიქიკის საფუძველია. კოლექტიური არაცნობიერი წარმოადგენს შეხედულებათა და ტიპურ რეაქციათა სისტემას, რომლებიც შეუმჩნეველად განსაზღვრავენ ადამიანის ცხოვრებას. თანდაყოლილი პროგრამებისა და უნივერსალური ნიმუშების გავლენის ქვეშ ექცევა არა მხოლოდ ელემენტარული ქცევითი რეაქციები, არამედ ასევე აღქმა, აზროვნება და წარმოსახვა. სწორედ ამ ნიმუშებს ეწოდა “კოლექტიური არაცნობიერის არქეტიპები”.

არქეტიპული სახეები წარმოადგენენ მითოლოგიის, რელიგიის, ხელოვნების საწყისს. კულტურული არქეტიპები კულტურის საბაზისო ელემენტებია, რომლებიც სულიერი ცხოვრების მყარ მოდელებს აყალიბებენ. კულტურულ არქეტიპებს შეადგენენ კულტურის ტიპური თვისებები, ამდენად, ისინი ობიექტურია. კულტურული არქეტიპების ჩამოყალიბება მიმდინარეობს კულტურული გამოცდილების სისტემატიზაციისა და სქემატიზაციის პროცესში, საკაცობრიო და დიდი ისტორიული ერთობების კულტურის დონეზე. აქედან გამომდინარე, ცალკეული ინდივიდის მიერ კულტურულ არქეტიპთან კავშირის გაცნობიერება არ ხდება.

ეთნოკულტურული არქეტიპები გამოხატავენ და ამყარებენ ეთნოსის, როგორც კულტურული მთლიანობის ფუძემდებლურ თვისებებს. ყოველ კულტურაში საკუთარი ეთნოკულტურული არქეტიპები დომინირებენ, რომლებიც მნიშვნელოვანწილად განაპირობებენ მსოფლმხედველობის, ხასიათის, ეთნოსის ისტორიული ბედის და ა.შ. თავისებურებებს. ეთნოკულტურულ არქეტიპებში კონცენტრირებული სახითაა წარმოდგენილი ეთნოსის კოლექტიური გამოცდილება. ეთნოკულტურული არქეტიპების აქტიური არსებობა მნიშვნელოვანი პირობაა კულტურის მთლიანობისა და თვითმყოფადობის შესანარჩუნებლად.

კულტურული არქეტიპები არებითად უცვლელი რჩება და ვლინდება მრავალფეროვანი ფორმით - მითოლოგიურ სახეებში, რელიგიურ მოძღვრებებსა და რიტუალებში, ეროვნულ იდეალებში და ა.შ.

ანთროპოლოგ უორდ გუდენაუს აზრით კულტურა შედგება ოთხი ნაწილისაგან.

1. ცნებები (კონცეპტები). ძირითადად ისინი ენაში არიან მოქცეულნი. მათი წყალობით ხერხდება ადამიანების გამოცდილების მოწესრიგება. მაგალითად, ჩვენ აღვიქვამთ გარემომცველი სამყაროს საგნების ფორმას, ფერს და გემოს, მაგრამ განსხვავებულ კულტურებში გარესამყარო განსხვავებულადაა ორგანიზებული. გერმანულ ენაში სიტყვა ესსენ ნიშნავს საკვების მიღებას ადამიანების მიერ, ხოლო სიტყვა ფრესსენ იგივეს, მხოლოდ ცხოველების მიერ, მაშინ როდესაც ინგლისურ ენაში ერთი და მეორეც აღინიშნება ერთი სიტყვით ეატ. (ჩვენ შევძლებთ ამ განსხვავების გამოხატვას ინგლისურ ენაში თუ ვინმეზე ვიტყვით, რომ ის: „ჭამს როგორც ღორი“). უელსურ ენაში არის სიტყვა გლას, რაც ნიშნავს ყველა ფერს, რომლებსაც ინგლისურში განვსაზღვრავთ, როგორც წითელს, მწვანეს და ა.შ.

ტრობრიანდული კუნძულების (ახალი გვინეის აღმოსავლეთით) მკვიდრთა ენაზე ერთი სიტყვა აღნიშნავს ექვს განსხვავებულ ნათესავს: მამა, მამის ძმა, მამის დის ვაჟიშვილი, მამის დეიდას ვაჟიშვილს, მამის დის ქალიშვილის ვაჟიშვილს, ბაბუის დის შვილის ვაჟიშვილს. ინგლისურ ენაში არც კი არის ბოლო ოთხი ნათესავის აღმნიშვნელი სიტყვა.

ორ ენას შორის აღნიშნული განსხვავება იმით აიხსნება, რომ ტრობრიანდული კუნძულების მცხოვრებთათვის აუცილებელია სიტყვა, რომელიც მოიცავს განსაკუთრებით პატივსაცემ ყველა ნათესავს. ინგლისურ და ამერიკულ საზოგადოებაში ჩამოყალიბდა ნათესაური კავშირების ნაკლებად რთული სისტემა, ამიტომ მათ არა

აქეთ ისეთი სიტყვის აუცილებლობა, რომელიც აღნიშნავს ისეთ შორებულ ნათესავს, როგორცაა „მამის მხრივ ბაბუის დის შვილის ვაჟი შვილი”.

ამგვარად, ენის სიტყვების შესწავლა ეხმარება ადამიანს საკუთარი გამოცდილების საშუალებით შერჩევასა და ორიენტირებაში.

2. მიმართება. კულტურები არა მხოლოდ განასხვავებენ ქვეყნის ნაწილებს ცნებების საშუალებით, არამედ ავლენენ მათ ერთმანეთთან კავშირს დროსა და სივრცეში, ასევე მნიშვნელობით (მაგალითად, თეთრი შავის საპირისპიროა), მიზეზობრივი გაპირობებულობის საფუძველზე („წკნელს დაინანებ – ბავშვს გააფუჭებ”). ჩვენს ენაში არიან მზისა და დედამიწის განმსაზღვრელი სიტყვები, ჩვენ დარწმუნებული ვართ, რომ დედამიწა ბრუნავს მზის გარშემო. მაგრამ კოპერნიკამდე სხვაგვარად ეგონათ. ხშირად კულტურებს განსხვავებულად ესმით ურთიერთკავშირები. აი როგორ მსჯელობს მიკრონეზიის მკვიდრი, რომელიც დარწმუნებულია, რომ მზე ბრუნავს დედამიწის ირგვლივ: „მე კარგად ვიცი, რომ უცხოელებს ისე გონიათ, თითქოს მზე ადგილზე დგას, ხოლო დედამიწა მოძრაობს. ერთხელ ამას ვიღაც ჩვენც გვეუბნებოდა. მაგრამ ჩვენ ვერ დავიჯერებთ: რატომაა რომ დიღასა და საღამოს მზე ისე ცხელი არაა, როგორც დღისით? იმიტომ, რომ მზე დილით წყლიდან ამოდის გაგრილებული, საღამოს კი კვლავ წყალს უახლოვდება. თანაც განა მზე დგას ერთ ადგილზე, როდესაც ჩვენ ვხედავთ, რომ წლის განმავლობაში როგორ იცვლება მისი მიმართება ვარსკვლავებთან?” (ეს სიტყვები გუდენაუმ გაიხსენა 1981 წელს; ისინი ჩაწერილია 1913 წელს).

ჩვენ შეიძლება არ დავეთანხმით მიკრონეზიის მკვიდრს, მაგრამ მისთვის ცნობილი მიზეზ-შედეგობრივი კავშირების კონტექსტში მისი მსჯელობა დამაჯერებლად გამოიყურება.

ყოველ კულტურაში, რეალურ სამყაროსა და ზებუნებრივ სფეროზე ცნებებს შორის ურთიერთობაზე ყალიბდება გარკვეული წარმოდგენები. მაგალითად, ქრისტიანული კოსმოლოგიის თანახმად სამყარო ღმერთმა შექმნა, და არსებობს საკმაო პოსტულატები ღმერთის ადამიანებთან მიმართების შესახებ.

3. ღირებულებები. ღირებულებები - ეს არის ზოგადმიღებული შეხედულებები იმ მიზნების მიმართ, რომლისკენაც უნდა მიისწრაფოდეს ადამიანი. ისინი არიან ზნეობრივი პრინციპების საფუძველი. მაგალითად, ქრისტიანულ მორალში, ათი მცნება, ყველა სხვა მოთხოვნებთან ერთად გულისხმობს ადამიანისათვის სიცოცხლის შენარჩუნებას („არა კაც ჰკლა“), მეუღლეთა

ერთგულებას („არ იმრუშო“), და მშობლების პატივისცემას („პატივი ეცი მამასა შენსა და დედასა შენსა“).

განსხვავებული კულტურები სხვადასხვა ღირებულებებს ანიჭებენ უპირატესობებს (გმირობას ბრძოლის ველზე, მხატვრულ შემოქმედებას, ასკეტიზმს) და ყოველი საზოგადოებრივი წყობა აღგენს თუ რა არის ღირებული და რა არა.

4. წესები. ეს ელემენტები (მათ შორის ნორმებიც) გარკვეული კულტურის ღირებულებების ჩარჩოებში და მათ შესაბამისად არეგულირებენ ადამიანების ქცევებს. მაგალითად, ჩვენი საკანონმდებლო სისტემა მრავალ კანონს შეიცავს, რომლებიც კრძალავენ ადამიანების მკვლელობას, დაჭრას, მუქარას. ამ კანონებში აისახება თუ რამდენად ვაფასებთ ჩვენ ადამიანის სიცოცხლეს და მათ კეთილდღეობას. ზუსტად ასევე, ჩვენ გვაქვს უამრავი კანონები, რომლებიც კრძალავენ ქურდობას, სხვისი ქონების ხელყოფას და ა.შ. ამ კანონებში ჩანს თუ როგორ მივისწრაფვით საკუთრების დაცვისათვის.

გუდენაუ ყველა ამ ელემენტებს ასეთნაირად აერთიანებს: კულტურა შეიცავს ნიმუშებს, რომლებიც გვეხმარება გავიგოთ თუ რა არსებობს (წარმოდგენები და ცნებები გარესამყაროზე), რა შეიძლება არსებობდეს (ურთიერთკავშირები), რა მიმართებაში ვიყოთ იმასთან რაც არსებობს და რაც შეიძლება იყოს (ღირებულებები), როგორ მოვექცეთ რამეს და როგორ გავაკეთოთ ეს (ნორმები)”. (1981, გვ.62).

კულტურის მოყვანილი ელემენტები კავშირშია ერთმანეთთან.

ჩვენ შეგვიძლია ამ ურთიერთკავშირების თავისებურებები გავიგოთ ერთი თვითმყოფადი კულტურის მაგალითზე. ანომამეს ტომის ინდიელებს (ეს არის სამხრეთ ვენესუელა და ჩრდილოეთ ბრაზილია) საკუთარ თავზე გარემომცველ ჯუნგლებსა და თუ საიდან გაჩნდა ყოველივე ჩამოუყალიბდათ შეხედულებების რთული სისტემა. ერთი მითის თანახმად, მთვარის სული ხშირად ეშვებოდა დედამიწაზე და იკვებებოდა ბავშვების სულებითა და მანიოკისაგან დამზადებული პურით. ერთხელაც ადამიანი გაბრაზდა ამაზე და ესროლა მის თავზე მფრინავ სულს. ბამბუკისთავიანი ისარი სულს მოხვდა მუცელში. სისხლის წვეთები დაეცა მიწაზე და გადაიქცა ადამიანებად. ამიტომ ანომამეს ტომის ბევრ თანამედროვე წევრს სჯერა რომ გაჩნდა მთვარის სულის სისხლისაგან.

ანომამეს კულტურის ღირებულებებს შორის არის რწმენა, რომ მამაკაცი უნდა იყოს მეომარი და მკაცრი. მან უნდა გამოავლინოს ეს თვისებები სხვადასხვა მიზეზებით მომხდარ შერკინებებში. თუ მამაკაცს დააბრალებენ სიხარბესა და მშიშრობას, მოსალოდნელია,

რომ შეურაცხყოფელს ის გამოიწვევს შეტაკებაში, აქ ისინი რიგრიგობით ურტყამენ ერთმანეთს მკერდში. ქალის ან საკვების ქურდობაზე იწყება ბრძოლა კეტებით, მამაკაცთა ერთი ჯგუფი მეორეს ეომება 8=10 ფუტიანი კეტებით. თუ ბრძოლა გამწვავდა კეტები გადაიქცევიან შუბებად. ადვილია, რომ ამას მოყვას ნამდვილი ომი. როდესაც ამ ტომის მამაკაცს აბრალებენ მომეტებულ სიძაქვას, ის თავს იმით იმართლებს, რომ წარმოშობით არის მთვარის სულის სისხლისაგან. ამგვარად, მათი შეხედულებები გარესამყაროზე გვიხსნის ანომამეს კულტურის ძირითად ღირებულებებს.

ღირებულებები არა მხოლოდ თავად საჭიროებენ დაფუძნებას, არამედ, თავის მხრივ თავადვე გამოდგებიან დამფუძნებლად. ისინი აფუძნებენ ნორმებს ან მოლოდინსა და სტანდარტებს, რომლებიც რელიზირებულ იქნება ადამიანებს შორის ურთიერთობებში. ანომამეს ტომში სიძაქვე ღირებულებაა. მოლოდინი, რომ ადამიანი დაიცავს თავის ღირსებას შეტაკებაში არის მოცემული ღირებულების შესაბამისი ნორმა.

ლიტერატურა

References:

1. Аллахвердов В. М. Психология искусства. Эссе о тайне эмоционального воздействия художественных произведений. Изд. ДНК. “Психология и культура Санкт-Петербург”. 2001. с.126
2. Milner G. The Psychology of Communication. London. 1968. p.34
3. Ciqovani m. xalxuri Semoqmedebis istoriisa da Teoriis sakiTxebi. Tbilisi.1986. gv.86
4. Г. Штейнталь, Грамматика, логика и психология, М., 1960. с.111
5. Evens, Martha W., Bonnie E. Littowitz, Judith A. Markowitz, Raoul N. Smith, and Oswald Werner. 1980. p.36
6. Quine, W.V.O. (1951). "Two Dogmas of Empiricism". Philosophical Review. p. 20-43

Kakhaber Chinchaladze Phenomenon of Culture

Summary

The word “culture” is of Latin origin and means cultivation or soil treatment. In the Middle Ages this word means a progressive method of grain production. Thus there appeared the word “agriculture”, or culture of cultivation of soil. And German word “kulture” meant the high level of civilization.

Phenomenon of culture is the object of study of various sciences. Universality and comprehensiveness of this notion makes it possible to discuss it in different aspects.

Notion of culture emphasizes the difference of human from all the other biological creatures. Each culture is a unique world, inside of which there is a human's (humans') attitude to the surrounding reality and to himself as well.

Anthropologist Word Gudenow believes that culture is composed of four parts: 1. The Concept; 2. The Attitude; 3. The Values; 4. The Rules. These elements of culture are connected with each other.

Keywords: culture, Phenomenon of culture, level of civilization, concept, values.

Reviewer: Professor Maia Chkheidze. The University of Georgia

Кахабер Чинчаладзе

Феномен культуры

Резюме

Слово “культура” Латинского происхождения и означает культивирование, или обработка почвы. В средние века это слово означало прогрессивный метод производства зерна. Таким образом появляется слово “agriculture”, или культура обработки почвы. А немецкое слово “kulture” означало высокий уровень цивилизации.

Феномен культуры является объектом исследования различных наук. Универсальность и полнота этого понятия позволяет обсудить её в различных аспектах.

Понятие культуры подчеркивает отличие человека от всех других биологических существ. Каждая культура это уникальный мир, внутри которого существует отношение человека (человеков) к окружающей действительности и к самому себе.

По мнению антропологу Уорда Гуденау культура состоит из четырёх частей: 1. Концепция; 2. Отношение; 3. Ценности; 4. Правила.

Ключевые слова: культура, феномен культуры, уровень цивилизации, концепция, ценности.

Рецензент: Профессор Майа Чхейдзе. Университет Грузии.

ლიანა ბეჟვანიანიშვილი ბანათლების ტრანსფორმაცია კომპიუტერული თამაშების საშუალებით

პედაგოგთა უმეტესობა კომპიუტერულ თამაშებს თავისი შინაარსით საგანმანათლებლო ღირებულებას ანიჭებს, ნაწილი კი „მარტივ“ ელექტრონულ თამაშებს სკეპტიკურად უყურებს. ამ მიმართულებით ჩატარებულმა კვლევებმა ხელი შეუწყო საგანმანათლებლო კომპიუტერული თამაშების გამოყენების დაფუძნებას. კვლევები მოიცავს სამ ძირითად სფეროს. პირველი სფერო – ეს არის თამაშებისთვის სასწავლო გარემოს შექმნის აუცილებლობა, მეორე – სწავლების პერსონალური, ინდივიდუალური ფაქტორის როლი და ბოლოს, მესამე სფერო – სწავლების შედეგების დადგენა.

იმის გასარკვევად, თუ როგორ ახდენს თამაში განათლების ტრანსფორმაციას, პირველ რიგში უნდა შევცვალოთ ფართოდ გავრცელებული აზრი, რომ თამაშები „უბრალო გართობაა“. ვიდეო თამაშები, რომლებიც წარმოადგენენ მულტიმედიად დოლარზე მეტი ღირებულების ინდუსტრიას, ბავშვებისა და მოზარდებისათვის სათამაშოზე მეტს ნიშნავს და უფრო მნიშვნელოვანია, ვიდრე კომპიუტერის ცოდნა, რადგან მათი მეშვეობით მოზარდებს ეძლევათ იმ სამყაროში ცხოვრების უფლება, რაც რეალურად მათთვის მიუწვდომელია.

თამაშის მნიშვნელობის უპირველესი ნიშანია – მდიდარი ვირტუალური სამყარო. თამაშის სამყაროში სწავლა და სწავლების პრინციპი არ ემყარება სიტყვებისა და სიმბოლოების ურთიერთდაპირისპირებას.

ვირტუალურ სამყაროში მოთამაშეები ეჯახებიან კონკრეტულ, რეალურ ფაქტებს, რომლებიც გადმოცემა სიტყვებსა და სიმბოლოებში. მოთამაშეები, აბსტრაქტულ იდეებსა და რეალურ პრობლემებს შორის კავშირის გაწყვეტის გარეშე, თამაშის კონტექსტებზე დაყრდნობით მიღებული გამოცდილების წყალობით კომპლექსურად სწავლობენ და ცდილობენ ზუსტად გაერკვნენ სხვადასხვა კონცეფციების სიტუაციურ მოვლენებში.

მიუხედავად იმისა, რომ თამაშის ძირითადი სტერეოტიპი კომპიუტერთან მიჯაჭვული თინეიჯერია, თამაშის პროცესი მანც წარმოადგენს უმძლავრეს სოციალურ ფენომენს. ამისი მარტივი მაგალითია ჯგუფური ონლაინ თამაშენი, სადაც მოცემულ დროს, ერთდროულად ათასობით მოთამაშე ხდება ვირტუალური სამყაროს თანამონაწილე.

თამაშების ვირტუალური სამყარო მძლავრია, რადგან თამაშის წარმართვა გულისხმობს ეფექტური სოციალური აქტიულობის განვითარებას. შექმნილ სოციალურ აქტიუობებში თანამომავილეობისას კი მოთამაშეებს ეძლევათ ახალი ინდივიდების, საგნების თუ მოვლენების გამოკვლევის შესაძლებლობა.

მიუხედავად თამაშებისადმი არსებული მზარდი ყურადღებისა, თამაშების პოტენციალი და სოციალური კონტექსტი ჯერ კიდევ ბოლომდე შესწავლილი არ არის. ციფრული თამაშების მოთამაშეებს შეუძლიათ იმოგზაურონ ისტორიულ საუკუნეებში, გამოიკვლიონ ისეთი კომპლექსური სისტემები, როგორიცაა მიწის ქიმიური შემადგენლობა და ცხოვრების ციკლები (Sim Earth), მართონ კუნძულზე დასახლებული ერები (Tropico), მართონ ინდუსტრიული იმპერიები (Railroad Tycoon), ან მთლიანი ცივილიზაცია (ცივილიზაციათა სერიები). მათ შეუძლიათ იმოგზაურონ დროში, ანტიკურ საბერძნეთში (Caesar I, II და III), რომში (Age of Empires I and II), ჩრდილოეთ ამერიკაში (Colonization), მართონ ჭიანჭველათა კოლონია, ფერმა, საავადმყოფო, ცათამბრჯეები, პარკი, ზოოპარკი, აეროპორტი ან სწრაფი კვების ობიექტების ქსელი. მასწავლებელთა დაკვირვებები და მათგან მოთხრობილი შემთხვევითი ფაქტების გაანალიზება მოწმობენ, რომ თამაშების შედეგები მილიონობით მოთამაშეზე, რომლებიც გაიზარდნენ ისეთ ბესტ-სელერებზე, როგორიცაა: „Sim City, Pirates, Civilization“, უკვე მკვეთრად საგრძნობია; თუმცა მცირედია ცნობილი იმის შესახებ, თუ რას სწავლობენ მოთამაშეები „Sim City“-ის თამაშისას? აღრმავებს თუ არა იგი მოთამაშეთა გეოგრაფიულ აღქმას და უქმნის თუ არა მათ ზუსტ წარმოდგენას გარემომცველი სამყაროს შესახებ; აქვს თუ არა თამაშს „Civilization III“ კულტურული სიმულაციის ფუნქცია და რა ზეგავლენას ახდენს მოთამაშეთა პოლიტიკისა და დიპლომატიის კონცეფციაზე? ან რა სახის ინოვაციები შეიძლება შეიტანოს მეცნიერების, მშენებლობის, ლიტერატურის ან არქიტექტურის თემების გარშენო შექმნილ ახალ თამაშებში?

ანთროპოგენურ, საგანმანათლებლო-შემეცნებით და კულტურულ-ფსიქოლოგიურ ტრადიციებზე დაყრდნობით (მაგალითად, კოული (ინგლ.), 1996), მოთამაშეთა ჯგუფების მომავალი კვლევა დაეფუძნება გამოცდილებათა გაზიარებას. ასევე გათვალისწინებული იქნება ენის კულტურა, რესურსები და ურთიერთგაგება. ნატურალისტურ კონტექსტში ჩატარებული კვლევების შედეგად გამოვლენილ მონაცემებს შორის, უმნიშვნელოვანესად შეიძლება ჩაითვალოს გაიდლაინების შექმნა შედარებით გამოყენებადი და რეალიზებადი თამაშებისთვის, სადაც უპირატესობა მიენიჭება სოციალურ

ინტერაქტიულობას და მოთამაშეთა ურთიერთდამოკიდებულებას; აგრეთვე, დიდი ყურადღება დაეთმობა ისეთი თამაშების შექმნას, რომელიც გათვლილი იქნება აუდიტორიისთვის.

ტრადიციულად საგანმანათლებლო თამაშები ეფუძნება ეგზოგენური თამაშების ფორმულას, შინაარსი კი ჩადებულია თამაშის გენეტიკურ მოდელში. ენდოგენური ტიპის თამაშების შემთხვევაში მოთამაშე იძენს ვირტუალური სამყაროს თვისებებს, მოქმედებს სიმულაციურ სამყაროში სიმბოლოების მეშვეობით, სწავლობს სიმბოლოებს შორის ურთიერთდამოკიდებულების ხასიათს და გამოაქვს საბოლოო დასკვნა თამაშის იმ წესებთან მიმართებაში, რომელთა მეშვეობითაც იმართება თამაშის მთელი სისტემა.

ყოველივე ზემოთ აღნიშნულის გათვალისწინებით აუცილებელია საგანმანათლებლო კომპიუტერული თამაშების სფეროს უფრო ღრმად შესწავლა, რადგან არსებული ინტეგრირებული კვლევები არ არის საკმარისი ყველა არსებულ კითხვაზე პასუხის გასაცემად.

ლიტერატურა

References:

1. Струков В.В., Куркин Ю.В. «Компьютерная игра, как средство обучения иностранному языку». Вестник Самарского Государственного Университета, Серия «Гуманитарные науки», №2, 2001.
2. Calvert, 1999, Cuban, 2001; Saettler, 1968.
3. Cole, M. Cultural psychology: A once and future discipline, 1996. MA: The Harvard University Press, pp. 27-41.
4. Gandner Howard. “The theory of multiple intelligences”, 1983.
5. Malone, T.W. Toward of theory of intrinsically motivating instruction. Cognitive Science, 1994, pp. 333-369.
6. Squire, K. & Jenkins, H. Harnessing the power of games in education. Insight; 2004, 3, 1, pp. 5-33.

Liana Gedevanishvili

Education transformation by means of computer games

Summary

Represented scientific paper deals with educational values of computer games, necessity of creation of teaching environment for these games, the role of personal, individual factor of education and learning outcomes.

Purpose of training by means of computer games is the study of new national-specific lexis and grammar.

In our opinion, more detailed study of the field of educational computer games is necessary since current integrated researches are not sufficient to get an answer to all questions.

Keywords: computer games, educational value, education transformation, virtual world, social interactivity, exogenic and endogenic games.

Reviewer: Professor Rusudan Gotsiridze, Georgian Technical University

ლიანა გედვანიშვილი

Трансформация образования посредством компьютерных игр

Резюме

В представленной статье речь идет о образовательных ценностях компьютерных игр, о необходимости создания учебной среды для этих игр, о роли персонального, индивидуального фактора обучения и о результатах обучения.

Цель обучения компьютерными играми – изучение новой национально-специфической лексики и грамматики.

По нашему мнению, необходимо более глубокое изучение сферы образовательных компьютерных игр, поскольку существующие интегрированные исследования недостаточны для получения ответа на все вопросы.

Ключевые слова: компьютерные игры, образовательная ценность, трансформация образования, виртуальный мир, социальная интерактивность, экзогенные и эндогенные игры.

Рецензент: Профессор Русудан Гоциридзе. Грузинский технический университет.

ბაღრი ცხადაძე, ეკა ცხადაძე
ინფორმაციული ენების ართრონი (//ართიკლი) და ძველი
ქართული ენის ნაწივარი (ფუნქცია და გამონათვის საშუალებანი
ქართველური ენების მონაცემების მიხედვით)

მსოფლიო ენები ართრონის ანუ არტიკლის ხმარება-არხმარების ან ქონა-არქონის თვალსაზრისით, პირობითად შეიძლება ორ ჯგუფად დავყოთ – არტიკლის (ართრონის) მქონე და არტიკლნაკლ (უარტიკლო) ენებად. **არტიკლი** გერმანული სიტყვაა (გერმ. **der Artikel**), გამოიყენება გრამატიკული სქესის აღმნიშვნელ დამხმარე სიტყვად, რომელიც დგას არსებითი სახელის წინ და განსაზღვრავს მის გრამატიკულ სქესს, რიცხვსა და ბრუნვას. როგორც მიუთითებენ, **არტიკლი** ქართულად არ ითარგმნება. გერმანულ ენას აქვს განსაზღვრული არტიკლი (der, die, das) და განუზღვრელი (ein, eine). არტიკლი აქვთ რომანულ ენებსაც (ფრანგული, იტალიური ესპანური...). სიტყვა-ტერმინი **არტიკლი** რუსულში ნასესხებია მე-19 საუკუნეში ფრანგული ენიდან და პირველად დაღის ლექსიკონშია ფიქსირებული [1,20]. ფრანგულ ენაშივე არტიკლს ტექსტუალური ფუნქცია-დანიშნულება აქვს შექენილი [2].

არტიკლის ნაცვლად ჩვენს წინაპარ მწიგნობრებსა და მეცნიერებს ბერძნული წარმოშობის სიტყვა-ტერმინი **ართრონი** უხმარიათ, რომელიც დღეს ქართულ საენათმეცნიერო ლიტერატურაში ორი მნიშვნელობითაა გამოყენებული: ბერძნ. arthron 1. იგივეა, რაც ნაწევარი, 2. აფიქსი, მაწარმოებელი [1,19]. სულხან-საბა ორბელიანის განმარტებით, „**ართრონი** არიან ასოები, რომელიმე წინა მოეზავებიან სიტყვათა და რომელიმე უკანა და გვარიან ჰყოფენ და დაატკობენ, არამედ ლათინთა და ელლენტა ენათა შინა უმრავლეს და ერთს რიგზე გაწყობით არიან, ხოლო ქართულში, ამისთვის დრამმატიკოსთა შინა დამიწერია“ [3,67]. ნ. ჩუბინაშვილის განმარტებით, **ართრონი** არის წვერი სიტყვის ნაწილთა, **УНН**, არტუცულუს [4,139]. დ. ჩუბინაშვილის სიტყვებით კი **ართრონი** **УНН**, წვერი, ნაწევარია [5,46]. სწორედ ეს უკანასკნელი ქართული ტერმინი (**ნაწევარი**) იხმარება დღეს ქართველოლოგიურ საენათმეცნიერო ლიტერატურაში XX საუკუნიდან, თუმცა უცხოურ არტიკლსა და ქართულ ნაწევარს შორის შინაარსეულ-ფუნქციური სხვაობა მაინც საგრძნობია.

აღსანიშნავია, რომ **არტიკლი (ნაწევარი)** პირველად ალექსანდრიელმა გრამატიკოსებმა გამოყვეს მეტყველების შვიდ ნაწილთან ერთად (სახელი, ზმნა, მიმღეობა, არტიკლი (ნაწევარი), ნაცვალსახელი, თანდებული, ზმნიზედა, კავშირი) [6, 29]. ჯერ კიდევ დიონისე თრაკიელი აღნიშნავდა, რომ ნაწევარი არის მეტყველების

ბრუნებადი ნაწილი, რომელიც ბრუნებად სახელს ან წინ უძღვის, ან მოსდევს. ნაწევარს აქვს სქესი, რიცხვისა და ბრუნების კატეგორიები [6,30],[7,524],[8,13].

ადრეულ ეპოქაში გრამატიკული ლიტერატურა ქართველებსაც ვეძინდა, თუმცა, საფიქრებელია, ბევრ მათგანს ჩვენამდე არ მიუღწევია. მტკიცებისა და თვალსაჩინოებისათვის ისიც კმარა, რომ პროფ. მზ. შანიძემ აღმოაჩინა ასეთი ძველი ქართული „გრამატიკული ტრაქტატი“, რომლის ანალიზის საფუძველზე მკვლევარი იმ დასკვნამდე მივიდა, რომ, სავარაუდოდ, „*სიტყვა ართრონათ ს*“ დაწერილია XI საუკუნეში, ე. ი. სწორედ იმ ხანაში, როდესაც საერთო ვითარებისა და სამეცნიერო ინტერესების შესაბამისად მსგავსი თხზულების შექმნა ყველაზე უფრო არის საგულებელი. ავტორის დასკვნით, თვითონ თხზულებასა და მის შემცველ ათონურ ხელნაწერსაც აშკარად ატყვია ეფრემ მცირის ფილოსოფიური სკოლის კვალი. საფიქრებელია, დასძენს მზ. შანიძე, რომ გრამატიკული ტრაქტატის ავტორი არის თვითონ ეფრემი, ან მისი მოწაფე არსენი იყალთოელი [9,14]. ფაქტობრივ, ეს არის ქართველი ავტორის მიერ დაწერილი ორიგინალური ტრაქტატი, რომელშიც განხილულია გრამატიკის ერთი საკითხი და გარკვეული თვალსაზრისით ერთმანეთს არის შედარებული ქართული და ბერძნული ენები [9,13].

ა. შანიძის შენიშვნით, „ძველ ქართულში, რომელიც მეთერთმეტე საუკუნეში ჯერ კიდევ საკმაოდ მოქმედი სალიტერატურო ენა იყო, ართრონი ანუ ნაწევარი, რა თქმა უნდა, არსებობდა, მაგრამ იგი სულ სხვა ბუნებისა იყო, ვიდრე ბერძნული ართრონი. ადგილის მიხედვით იგი სახელს ჩვეულებრივ ბოლოს მოუდიოდა და არა წინ, როგორც ბერძნულში (*კაცი იგი*, შდრ. „*ო ანთროპოს*“). ამას გარდა, ნაწევარი ქართულში გაირჩეოდა პირთა მიხედვით (*კაცი ესე, კაცი ვგე კაცი იგი*), რაც სრულიად უცნობი იყო ბერძნულისათვის. ამიტომ არ არის გასაკვირველი, რომ ჩვენი ავტორი, რომელიც კარგად ერკვევა ბერძნული ართრონის საკითხებში, ქართულში ართრონს ვერ ამჩნევს ან ერევა იგი წოდებითში დასმული სახელის წინ წამდგარებულ ხმოვანში (? *კაცო*)“; წერდა ღვაწლმოსილი მეცნიერი 1985 წლის 16 იანვარს [10,5-6].

ი. იმნაიშვილის შენიშვნით, „ძნელია ჩვენებითი ნაცვალსახელისა და ნაწევრის გამიჯვნა... ერთადერთი ნიშანი, რომლითაც შეიძლება განვასხვავოთ ისინი, მათი რიგია: როგორც ჩვენებითი ნაცვალსახელი, *ესე ვგე იგი* ჩვეულებრივ სახელის წინ იხმარება, როგორც ნაწევარი – სახელის შემდეგ, მაგრამ განსაზღვრულ

შემთხვევებში ნაწევარიც შეიძლება სახელის წინ მოგვევლინოს“[11,563].

ჩვენი ვარაუდით, ძველ ქართულამდე, ისტორიულ ქართულში ნაწევრის ადგილი მხოლოდ სახელის (სიტყვის) შემდგომი პოზიცია არ უნდა ყოფილიყო, იგი სახელს თავშიც შეიძლებოდა დართვოდა: შდრ. კაცი იგი – იგი კაცი, კაცი ეგე – ეგე კაცი, კაცი ესე – ესე კაცი.

შდრ. სვან. *ჯაბა ვოლ! – ვოლ ჯაბა!* „ვეფხისტყაოსანშიც“: „წადი, იგი მოყმე ძებნე, ახლოს იყოს, თუნდა შორად“ (სხვა ხელნაწერში: „წადი, იხი მოყმე ძებნე“...), სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, ჩვენებითი ნაცვალსახელი ნაწევრის ფუნქციასაც ასრულებდა – ნაწევარი და ჩვენებითი ნაცვალსახელი დიდად არ სხვაობდა ურთიერთისაგან. ამიტომ გასაკვირი არ უნდა იყოს ის ფაქტი, რომ „სიტყუა ართრონთათ ს“ ავტორი ბერძნული ართრონის მსგავს ძველ ქართულ ენაში ვერ (არ) ამჩნევს. ეს ის ბედნიერი შემთხვევაა, როცა ძველი ქართველი გრამატიკოსი უცხო ენების ენობრივ მოვლენებსა და კატეგორიებს ქართულში ვერ ხედავს. ცნობილია, რომ ქართველი გრამატიკოსები (უცხოელი ქართველოლოგებიც) უცხოური ენების ინფინიტივს [12,40. შენიშვ. 3], სუპინუმსა და გერუნდივს ქართულის ბუნებისად სახავდნენ [13,194-199],[14,96-97].

ნაწევარი სხვა ენებშიც (ძველი ბერძნული, ძველი სომხური...) ჩვენებითი ნაცვალსახელისგან მომდინარეობს, მაგრამ დროთა განმავლობაში ენამ ისინი გამიჯნა-გამოაცალკევა ფუნქციურად და ამრიგად შეინარჩუნა, ჩანს, როგორც ძველი ქართული ენის მკვლევარი ლ. ბარამიძე შენიშნავს, ეს აუცილებელი პირობაა მათი თანაარსებობისათვის [15, 16]. ძველი ქართული წერილობითი ძეგლების მონაცემებით ირკვევა, რომ ადგილის მიხედვით გარჩეული იყო ორი ტიპის მსაზღვრელი, მაგრამ ეს ცდა-პროცესი ბოლომდე არ გატარდა: 1. ნაწევარი მოსდევს სახელს მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ მას სხვა სახის მსაზღვრელები არ ახლავს, და თუ ახლავს, ისინიც მომდევნო პოზიციაში; 2. ნაწევარი უძღვის სახელს, თუ მასთან ერთად სხვა მსაზღვრელებიცაა [15, 260], [16, 106].

ლ. ბარამიძისავე დაკვირვებით, ჩვენებითი ნაცვალსახელი და ნაწევარი ძველ ქართულ ცოცხალ მეტყველებაში მკვეთრად გამიჯნული არ უნდა ყოფილიყო, ძველ ქართულ ტექსტებში ნაწევრის ხმარება არ იყო სისტემატური, ნაწევარი ყველა მოსალოდნელ შემთხვევაში არ დასტურდება [15,20-21]. სწორედ მისი ფაქულტატიურობა (ყოველთვის არხმარებულობა) უნდა გამხდარიყო ახალ ქართულში ნაწევრის, როგორც კატეგორიის, დაკარგვის მიზეზი. ვრცელი საანალიზო მასალის შესწავლის შემდეგ ლ.

ბარამიძე იმ დასკვნამდე მივიდა, რომ მხოლოდ ადგილის შეცვლა და ნაწევრის ჩვენებით ნაცვალსახელებთან დამთხვევა არ უნდა ყოფილიყო ნაწევრის გაქრობის მიზეზი. მისივე თქმით, ამას წინ უძღოდა ნაწევრის გამოყენების შემცირება. „შუშანიკის წამებაში“, ამ მცირე მოცულობის ძეგლში (სულ 18 გვერდი), ჩვენებითის ფუნქციით **ესე, ეგე, იგი** 22 შემთხვევაში გვხვდება (**ესე** – 11 მაგალითი, **ეგე** – 4, **იგი** – 7), ხოლო ნაწევრად ხმარებისა 150 ნიმუშია. გიორგი მთაწმიდლის „იანესა და ეფთ მეს ცხოვრებაში“ კი (XI ს-ის ძეგლი), **ესე, ეგე, იგი**’ს პრეპოზიციად გამოყენების 78 შემთხვევა დასტურდება (ამათგან **ესე** – 53, **ეგე** – 1, **იგი** – 24), ნაწევრად ხმარებისა კი – 153. გიორგი მთაწმიდლის ეს თხზულება „შუშანიკის წამებას“ მოცულობით სამჯერ აღემატება (62 გვერდს შეიცავს). ლ. ბარამიძის დაკვირვებით, **ესე, ეგე, იგი**’ს პრეპოზიციული ხმარება კი არ არის გახშირებული, რამდენადაც თვით ნაწევრის საჭიროებაა შემცირებელი [15,21].

და მაინც, ვფიქრობთ, ასეთი ახსნა-არგუმენტაცია ნაწევრის გაქრობისა არასაკმარისად გამოჩანს. დაისმის კვლავ კითხვა: რას უნდა გამოეწვია კიდევ ნაწევრის მოშლა ენაში (მწერლობაში)? როგორც ფიქრობენ, სწორედ მსახღვრელის წინ დასმამ გამოიწვია ნაწევრის ფუნქციის მოღუწება-მოშლა და ბრუნების ნორმების შეცვლა. ასეთი მსახღვრელი იჩენს ტენდენციას უბრუნველობისას, რადგანაც კავშირი საზღვრულთან მყარია და ეს უკანასკნელიც საკმარისია იმის გასარჩევად, თუ რა ფორმასთან გვაქვს საქმე (ა. შანიძე, არნ. ჩიქობავა). ამიტომაც ძველი ქართული წერილობითი ძეგლებიდან (განსაკუთრებით მოგვიანო ძეგლებიდან) დაწყებული ეს პროცესი საერო ხასიათის ძეგლებში უფრო განივრცო (როგორცაა „ვეფხისტყაოსანი“ და „ვისრამიანი“), ნაწევრის ხმარება ამ ტესტებში ნაკლებია, იგი გაქრობის გზაზეა დადგარი. ამ თხზულებებში ნაწევარი კვლავ ცოცხალია, ოღონდ ის წინ არის გადმოსული ისევე, როგორც მსახღვრელთა დიდი ნაწილი საერთოდ [18,19].

ქართულ ენაში ნაწევრის არსებობისა და გაქრობის ისტორიული სურათი ასეთია (ვიმოწმებთ ლ. ბარამიძის „ნაწევრიანი შესიტყვების“ პარადიგმას ძველი, საშუალი და ახალი ქართულის მონაცემთა მიხედვით):

ძველი ქართული:

მხ. რ.

სახ. ესე, ეგე, ისი მონა
მოთხ. ამან, მაგან, იმან მონამან
მიც. ამას, მაგას, იმას მონასა
ნათ. ამის, მაგის, იმის მონისა

მრ. რიცხვი

ეს, ეგე, იგი მონანი
 ამათ, მაგათ, იმათ მონათა
 „ „ „ „
 „ „ „ „

მოკმ. ამით მაგით, იმით მონითა ” ” ” ”
 საშუალ ქართულში განვითარების პირველ საფეხურზე გვაქვს
(ლ. ბარამიძის შენიშვნა):

მხ. რ.

მრ. რ.

სახ. ესე ეგე, ისი წიგნი
მოთხ. ამა, მაგა, იმა წიგნმან
 (წიგნებმა)

ესე ეგე, ისი წიგნნი (წიგნები)
 ამა, მაგა, იმა წიგნთა

მიც. ამა, მაგა, იმა წიგნსა
 (წიგნებს)

ამა, მაგა, იმა წიგნთა

ნათ. ამა, მაგა, იმა წიგნისა
 (წიგნების)

ამა, მაგა, იმა წიგნთა

მოკმ. ამა, მაგა, იმა წიგნითა
 (წიგნებით)

ამა, მაგა იმა —

ვით. ამა, მაგა, იმა წიგნად
 (წიგნებად)

ამა, მაგა, იმა —

შემდგომ საფეხურზე ცვლილებები თვით ფუძეს შეეხო
(ლ. ბარამიძის შენიშვნა)

მხ. რ.

მრ. რ.

სახ. ეს, ეგ, ის სიგელი
მოთხ. ამ, მაგ, იმ სიგელმა
 (სიგლებმა)

ეს, ეგ, ის სიგელნი (სიგლები)
 ამ, მაგ, იმ სიგელთა

მიც. ამ, მაგ, იმ სიგელს(ა)
 (სიგლებს)

ამ, მაგ, იმ სიგელთა

ნათ. ამ, მაგ, იმ (სიგლის(ა))
 (სიგლების)

ამ, მაგ, იმ სიგელთა

მოკმ. ამ, მაგ, იმ სიგლით(ა)
 (სიგლებით)

ამ, მაგ, იმ —

ვით. ამ, მაგ, იმ სიგლად
 (სიგლებად)

ამ, მაგ, იმ —

როგორც ლ. ბარამიძე შენიშნავს, თავისი ნაშრომის დასასრულს,
 ეს სიტყვა-ფორმები ნორმა ახალ სალიტერატურო ქართულში [15,27].

ამრიგად, როგორც გაირკვა, ნაწევრის ჯერ მოშლა და ბოლოს
 სრულიად გაქრობა ქართულ ენაში მსაზღვრეელ-საზღვრულის
 პოზიციითა ცვლამაც გამოიწვია და ჩვენებითი ნაცვალსახელის
 აქტიურობა-ბრძოლისუნარიანობამაც. ამ „ბრძოლაში“ გამარჯვებული
 ჩვენებითი ნაცვალსახელი მოგვევლინა — ძველ ქართულში
 ჩასახული (შესაძლოა უფრო ადრეც) ნაწევარი ფუნქციურად სუსტი
 აღმოჩნდა და დაიკარგა, გაუჩინარდა, მისი ფუნქცია ჩვენებითმა
 ნაცვალსახელმა შეითავსა. ამ გაუჩინარების მიზეზი, ვფიქრობთ,
 ზემოდასახელებული მკვლევრების ახნა-განმარტებებთან ერთად,

კიდევ სხვა რამ უნდა ყოფილიყო. კერძოდ, ნაწევრის გაუზიარებაში ხელი უნდა შეეწყო ქართული ენის სახელთა ბრუნვა-ბრუნებას, სახელთა ბრუნების პარადიგმაში ბრუნვის ნიშნების უფრო გააქტიურება-გაძლიერებას. ამ დროს, ძველ ქართულ ენაში, მოგვიანებით, სუბიექტს ბრუნვის ნიშნები უჩნდება: შდრ. ძვ. ქართ. „კაენ მოკლა აბელ“ → მოგვიანო ხანის და საშუალო (ახალი) ქართულის „კაენმან მოკლა აბელი“ → „კაენმა მოკლა აბელი“ (შდრ. აგრეთვე „დალილმან სამსონს თავი დაჰყვინა“, ძვ. ქართ. უფრო არქაული პერიოდი (V-VII სს): „დალილ სამსონს თავი დაჰყვინა“). ბრუნვის ნიშნები კი (სახელობითის, მოთხრობითის...) წარმოშობით ხომ იგივე ჩვენებითი ნაცვალსახელებია: კაც იგი → *კაც იგ → კაც-ი; კაც მან → კაცმა, შდრ. ძვ. ქართ. კაცმან მან, სადაც საქმე წარმოშობით ჩვენებითი ნაცვალსახელის „ორმაგობასთან“ გვაქვს. ნაწევარს კი ამ შემთხვევაში სამმაგობის გამოხატვის ჭარბი ფუნქცია აღმოაჩნდებოდა, ამიტომაც ენამ იგი დაკარგა. შდრ. ორმაგი უარყოფა ქართულში: „არაფრით არ წავალ“, შდრ. „არ წავალ“, „არადა არ გააკეთა“ შდრ. „არ გააკეთა“... სამმაგობა ამ შემთხვევაშიც გამორიცხულია.

მსგავსი ვითარება (თუკი ჩვენებით ნაცვალსახელთან შედარებით ნაწევარს მეორეული წარმოშობისად მივიჩნევთ) უნდა გვქონოდა სხვა ქართველ ენებშიც (მეგრულ-ჭანური, სვანური), რომლებშიც ბრუნვის სისტემის პარადიგმა (ბრუნვის ნიშნების სიჭარბე და მათი წარმომავლობა) დღემდე ესოდენ ნაირგვარია და ძლიერი (განსაკუთრებით სვანურში).

არტიკლის სიძლიერით, სახელებთან ფართო მოხმარებით, დღეს ინდოევროპულ ენათაგან გამოირჩევა ინგლისური, სამაგიეროდ ინგლისურმა ბოლო საუკუნეებში დაკარგა ბრუნება და ბრუნების სისტემა. ამ ენაში არტიკლის გააქტიურება და ბრუნვის სისტემის მოშლა-გაქრობა უთუოდ ერთმანეთის გაძლიერება-დასუსტებასთანაა დაკავშირებული. როგორც ჩანს, ქართულის საპირისპიროდ, ინგლისურში პირუკუ პროცესია მომხდარი.

PS. სახელების ბრუნების პარადიგმა, ისე როგორც ქართული ზმნის უღლება-უღვლილება დღის წესრიგში XX საუკუნის მიწურულს უფრო მწვავე და „მოთხოვნადი“ გახდა. ინტერნეტის, კომპიუტერიზაციისა და, საერთოდ, ახალი ტექნოლოგიების ეპოქაში საჭირო გახდა ქართული ბუნებრივი ენის გვერდით „ხელოვნური ქართული ენის“ შექმნაც. ამ მიზნით 2008 წელს, იანვარში, ძირითადად საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის ბაზაზე, მეცნიერთა ახალი მობილური ჯგუფის მიერ დაფუძნდა **სესფი (საქართველოს ეროვნული საინფორმაციო ფონდი)**, რომელშიც

გაერთიანდნენ მეცნიერების სხვადასხვა დარგის სპეციალისტები: ქართული ენის სახელმწიფო პალატის ყოფილი თავმჯდომარე, კავკასიოლოგი **ლევან ღვინჯილია**, საქართველოს კულტურის ყოფილი მინისტრი, ფილოლ. მეცნ. დოქტორი, პროფ. **ვალერი ასათიანი**, საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის ახლანდელი რექტორი, პროფ. **არჩილ ფრანგიშვილი**, საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის პროფესორები და მეცნიერი თანამშრომლები, ფილოლოგიის მეცნიერებათა დოქტორი, პროფ. **თემურ ჯაგოდნიშვილი**, ტექნიკურ მეცნიერებათა დოქტორი **ზურაბ წვერაძე**, ფილოლოგიის მეცნიერებათა დოქტორი, პროფ. **ბადრი ცხადაძე**, სახელმწიფო მოღვაწე და ღვაწლმოსილი მეცნიერი, უცხოური მეცნიერებათა აკადემიების (აშშ, უკრაინა, რუსეთი...) ნამდვილი წევრი, აკად. **გურამ ქაშაკაშვილი**. აღსანიშნავია, რომ ფონდის დაარსებასა და ხელშეწყობაში სათანადო წვლილი მიუძღვის უკრაინის მეცნიერებათა აკადემიას, კერძოდ, პროფ. **ვოლოდომირ შიროკოვს** და ცნობილ ქართველ ბიზნესმენს **მამუკა ხაზარაძეს** (ფინანსური მხარდაჭერისათვის) იხ. ვრცლად ამის შესახებ [19, 12]. იმთავითვე განისაზღვრა სამოქმედო-სამუშაო გეგმაც – საწყის ეტაპზე განგვეხორციელებინა პროექტი – „ქართული ენის გრამატიკული ლექსიკონი“, რომლის სასაფუძვლო თეორიულ ნაწილს ჩვენ მიერ აქ წარმოდგენილი ერთობლივი ნაშრომი წარმოადგენს.

ლიტერატურა

References :

1. enaTmecnierul terminTa mokle leqsikoni, Seadgina **rafel SamelaSvilma**, Tb., 1975 (Georgian)
2. **vainrxi h.**, franguli artiklis teqstualuri funqcia (rusuli Targmani). kreb.: Новое в зарубежной лингвистике, М., 1978, VIII (Russian)
3. **orbéliani s-s**, Txzulebani oTx tomad. tomi IV. leqsikoni qarTuli. avtografuli nusxebis mixedviT gamosacemad moamzada **i. abulaZem**, Tb., 1965 (Georgian)
4. **CubinaSvili n.**, qarTuli leqsikoni rusuli TargmaniTurT, **al. Rlontis** redaciiTa da gamokvleviT, Tb., 1961 (Georgian)
5. **CubinaSvili d.**, qarTul-rusuli leqsikoni. meore gamocema, aRdgenili ofsetis wesiT, sastambod moamzada da winasityvaoba daurTo a. SaniZem, Tb., 1984 (Georgian)
6. **WrelaSvili k.**, lingvistur moZRvreaTa istoria, prof. **g. nebieriZis** redaciiT, Tb., 1990(Georgian)
7. Scholia in Dionysii Thracis artem grammatikam. Recensuit at apparatusum criticum indiecit **alfreds Hilgard**, MCML.

8. **qarosaniZe I.**, saxeli da misi kategoriebi dionisios Trakielis `gramatikis xelovnebaSi~. iberiul-kavkasiuri enaTmecniereba, XXXII, Tb., 1993 (Georgian)
9. **SaniZe mz.**, sityuaB arTronTaTq̇s _ Zveli qarTuli gramatikuli traqtati, Tb., 1990 (Georgian)
10. **SaniZe a.**, wina Tqma. ix. **SaniZe mz.**, sityuaB arTronTaTq̇s _ Zveli qarTuli gramatikuli traqtati, Tb., 1990 (Georgian)
11. **imnaiSvili i.**, saxelTa bruneba da brunvaTa funqciebi Zvel qarTulSi, Tb., 1957 (Georgian)
12. **cxadaZe b.**, masdaris warmoeba Zvel qarTulSi (awmyos fuZis istoriasTan dakavSirebiT), Tb., 1984 (Georgian)
13. **cxadaZe b.**, ucxouri enebis supinumisa da gerundivis gadmocemisaTvis qarTulSi. iberiul-kavkasiuri enaTmecniereba, t. XXVII, Tb., 1988 (Georgian)
14. **Цхаддзе Б.А.** Некоторые особенности грамматической категории глагола в грузинском языке. Горизонты прикладной лингвистики и лингвистических технологий. Межднароная научная конференция. **Украина, Крым, Партеитг. 22.09.08. Megaling'2008** (Russian)
15. **baramiZe I.**, nawevrisa da CvenebiTi nacvalsaxelis bruneba saSual qarTulSi. Tsu Sromebi (enaTmecniereba), Tb., 1975 (Georgian)
16. **imnaiSvili i.**, nawevri Zvel qarTulSi, Tsu Sromebi, t. 61, Tb., 1955 (Georgian)
17. **kalaZe i.**, gansazRvrebა qarTulSi, qarTvelur enaTa struqturis sakiTxebi. II. Tb., 1961 (Georgian)
18. **Qiobava arn.**, Zvelisa da axali qarTulis komponentebisaTvis `vefxistyaosnis~ enis morfologiursa da sintaqsur struqturaSi, iberiul-kavkasiuri enaTmecniereba, XV, Tb., 1966 (Georgian)
19. **cxadaZe b., jagodniSvili T., wveraiZe z.**, *ZirZveli qarTuli ena (axali teqnologiebis kvaldakval...).* gaz. `24 saaTi~, 5 ivnisi, #124, Tb., 2008 (Georgian)

Badri Tskhadadze, Eka Tskhadadze

The arthron (// article) of the Indo-European languages and the fractional part of Old Georgian (function and means of expression according to the data of Kartvelian languages)

Summary

In the context of usage-non-usage or availability-lack of the arthron or article the world languages may be provisionally divided into two groups: those which have the article (arthron) and those which do not have article (lacking article). The article (der Artikel) is a German word used as an auxiliary word denoting grammatical gender; it is placed before noun and defines its grammatical gender, number and declension. The article is not translated into Georgian. German

language has a definite article (der, die, das) and indefinite article (ein, eine). The Roman languages (French, Italian, Spanish, etc.) have the article too. The word-term “article” was borrowed into Russian from French in the 19th century and was first registered in the Dal’ Dictionary; while in the French language the article acquired a textual function-designation.

Dysfunction and final disappearance in Georgian of the fractional part of our Georgian language were caused by the change of positions of the determinative-determinable and by the activity-fighting ability of the demonstrative pronoun. In this “struggle” the winner turned out to be the demonstrative pronoun – the fractional part conceived in Old Georgian (and maybe even earlier) proved to be functionally weak and was lost, and its function was combined by the demonstrative pronoun. The reason of such loss-disappearance, as we suppose, should have been something else. Specifically, the disappearance of the former fractional part should have been caused by the cases-declension of nouns in the Georgian language, the activation-strengthening of the case signs in the paradigm of noun declension. Meanwhile in Old Georgian with lapse of time a subject acquires case signs: cf. Old Georgian (“Kaen mokla Abel”) (˘kaen mokla abel~) _> the Georgian of later and medium (new) periods – “kaenma mokla abeli” (˘kaenma mokla abeli~). While signs of cases (Nominative, Narrative...) by their origin, historically are the same demonstrative pronouns: katz igi (kac igi) _> *katz ig (kac ig) _> katz-i (kac-i); katz man (kac man) _> katzma (kacma), cf. Old Georgian katzman man (kacman man), mamaman sheman (mamaman Senman), where we have the “duality” of pronoun – demonstrative by origin. As it appeared, in such case the fractional part had an excessive function of expressing triplicity, therefore the language lost it. Nowadays among the Indo-European languages English is distinguished by the strength of article and its wide usage with nouns. English in turn has almost lost declension and case system for the last centuries. In this language the activation of article and the loss of function-disappearance of case system are surely related to the reciprocal strengthening-weakening (of these two noun categories). Evidently, as opposed to Georgian, in English the inverse process occurred.

Keywords: The arthron (// article), Indo-European languages, The Roman languages (French, Italian, Spanish), German language, English language, Old Georgian, Kartvelian languages, Russian language.

Reviewer: Professor Rusudan Tabukasvili, Georgian Technical University

Бадри Цхададзе, Ека Цхададзе

Артрон (/ / артикль) индоевропейских языков и дробная часть древнего грузинского языка (функция и средства выражения согласно данным картвельских языков)

Резюме

С точки зрения использования-неиспользования или имения-неимения артрона или артикля мировые языки можно условно разделить на две группы: языки, имеющие артикль (артрон), и языки, не имеющие артикля (без артикля). Артикль – немецкое слово (der Artikel), используется как вспомогательное слово, которое обозначает грамматический род, стоит перед существительным и определяет его грамматический род, число и склонение. Артикль на грузинский не переводится. У немецкого языка имеются определенный артикль (der, die, das) и неопределенный артикль (ein, eine). Артикль есть также у романских языков (французский, итальянский, испанский ...). В русском языке слово-термин «артикль» был заимствован в XIX веке из французского и впервые зафиксирован в словаре Даля, во французском же языке артикль приобрел текстуальную функцию-назначение.

Нарушение функции и наконец полное исчезновение в грузинском дробной части нашего грузинского языка были вызваны изменением позиций определителя-определяемого, а также активностью-боепособностью указательного местоимения. В этой «борьбе» победителем вышло указательное местоимение – зародившаяся в старом грузинском (а возможно еще раньше) дробная часть оказалась функционально слабой и потерялась, а ее функция была совмещена указательным местоимением. Причина этой потери-исчезновения, как мы считаем, должна была состоять в чем-то еще. В частности, исчезновению бывшей дробной части должны были способствовать падежи-склонение имен существительных в грузинском языке, активизация-усиление признаков падежей в парадигме склонения существительных. В это время в старом грузинском со временем у субъекта появляются признаки падежей: ср. ст. груз. «каэн мокла абел» ('kaen mokla abel~) _> с грузинским более позднего и среднего (нового) периодов – «каэна мокла абели» ('kaenna mokla abeli~). Признаки же падежей (именительного, повествовательного ...) по происхождению, исторически – все те же указательные местоимения: кац иги (kas igi) _> *кац иг (kas ig) _> кац-и (kas-i); кац ман (kas man) _> кацма (kasma), ср. ст. груз. кацман ман (kasman man), мамаман шенман (mamaman Senman), где мы имеем дело с «двойственностью» местоимения - указательного по происхождению. У дробной части же в таком случае появлялась излишняя функция выражения тройственности, поэтому языком она была потеряна. Сегодня силой артикля,

его широким употреблением с именами существительными среди индоевропейских языков выделяется английский язык; английский в свою очередь за последние столетия почти потерял склонение и систему падежей. В этом языке активизация артикля и потеря функции-исчезновение системы падежей обязательно связаны со взаимным усилением-ослаблением (этих двух категорий имени существительного). Как видно, в отличие от грузинского, в английском языке имел место обратный процесс.

Ключевые слова: Артрон (// артикль) индоевропейских языков, романские языки (французский, итальянский, испанский ...), древнегрузинский язык, грузинский язык, английский язык, немецкий язык,

Рецензент: профессор Русудан Табукашвили, Грузинский технический университет

CONTENTS

THEORY

Giorgi Bagaturia, Merab Tabatadze,
Development of forecasting system for the public
administration objects-----4

Inga Tsereteli
Value and the problem of its objectivity-----21

HISTORY

Giorgi Aladashvili
The evolution of knowledge about the geopolitical
interests in Georgia's political thought-----29

ECONOMICS

Tea Khachidze
Economic Globalization-----37

David Abuladze
Role of labor ethics in system of economic safety of Georgia-----46

LAW

Konstantin Dokhnadze
Criminal Characterization of Genocide-----54

SOCIETY

Mariam Vardiashvili
How to write the introduction to the scientific paper -----60

Kakhaber Chinchaladze
Phenomenon of Culture-----65

Liana Gedevanishvili
Education transformation by means of computer games-----74

Badri Tskhadadze, Eka Tskhadadze
The arthron (// article) of the Indo-European languages and the fractional
part of Old Georgian (function and means of expression according to the
data of Kartvelian languages)-----78

СОДЕРЖАНИЕ

ТЕОРИЯ

Георгий Багатурия, Мераб Табатадзе Разработка системы прогнозирования для объектов государственного управления-----	4
--	---

Инга Церетели Ценность и проблема её объективности-----	21
---	----

ИСТОРИЯ

Георгий Аладашвили Эволюция знаний о геополитических интересов в грузинской политической мысли -----	29
---	----

ЭКОНОМИКА

Tea Хачидзе Экономическая Глобализация-----	37
---	----

Давид Абуладзе Роль трудовой этики в системе экономической безопасности Грузии-----	46
--	----

ПРАВО

Константин Дохнадзе Уголовная характеристика геноцида-----	54
--	----

ОБЩЕСТВО

Мариам Вардиашвили Как написать вступление к научной статье-----	60
--	----

Кахабер Чинчаладзе Феномен культуры -----	65
---	----

Лиана Гедеванишвили Трансформация образования посредством компьютерных игр-----	74
---	----

Бадри Цхададзе, Ека Цхададзе Артрон (// артикль) индоевропейских языков и дробная часть древнего грузинского языка (функция и средства выражения согласно данным картвельских языков)-----	78
--	----

ავტორები

დავით აბულაძე	საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის მაგისტრანტი
გიორგი ალადაშვილი	საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის დოქტორანტი
გიორგი ბაღათურია	საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის პროფესორი
ლიანა გედეგანიაშვილი	საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის დოქტორანტი
კონსტანტინე დოხნაძე	საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის დოქტორანტი
მარიამ ვარდიაშვილი	საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის პროფესორი
მერაბ ტაბატაძე	საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის დოქტორანტი, შპს “საქართველოს რკინიგზის” “მგზავრთა გადაყვანის” ფილიალის ხარისხის კონტროლის ცენტრის უფროსი
ინგა წერეთელი	ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტის კულტუროლოგიის მიმართულების დოქტორანტი.
თეა ხაჩიძე	საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის დოქტორანტი
კახა ჩინჩალაძე	საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის დოქტორანტი
ბადრი ცხადაძე	საქართველოს შოთა რუსთაველის სახელობის თეატრისა და კინოს სახელმწიფო უნივერსიტეტის პროფესორი
ეკა ცხადაძე	საქართველოს შოთა რუსთაველის სახელობის თეატრისა და კინოს სახელმწიფო უნივერსიტეტის პროფესორი

Authors

David Abuladze	Graduate student, Georgian Technical University
Giorgi Aladashvili	Doctoral Candidate, Georgian Technical University
Giorgi Bagaturia	Professor of Georgian Technical University
Kakhaber Chinchaladze	Doctoral Candidate, Georgian Technical University
Konstantin Dokhnadze	Doctoral Candidate, Georgian Technical University
Liana Gedevanishvili	Doctoral Candidate, Georgian Technical University
Tea Khachidze	Doctoral Candidate, Georgian Technical University
Mariam Vardiashvili	Professor of Georgian Technical University
Merab Tabatadze	Doctoral Candidate, Georgian Technical University
Inga Tsereteli	Doctoral Candidate, Ilia State University
Badri Tskhadadze	Professor, Shota Rustaveli Theatre and Film State University
Eka Tskhadadze	Professor, Shota Rustaveli Theatre and Film State University

Авторы

Давид Абуладзе	Магистрант Грузинского технического университета
Георгий Аладашвили	Докторант Грузинского технического университета
Георгий Багатурия	Профессор Грузинского технического университета
Мариам Вардиашвили	Профессор Грузинского технического университета
Лиана Гедеванишвили	Докторант Грузинского технического университета
Константин Дохнадзе	Докторант Грузинского технического университета
Мераб Табатадзе	Докторант Грузинского технического университета
Теа Хачидзе	Докторант Грузинского технического университета
Инга Церетели	Докторант, Государственный Университет Ильи
Бадри Цхададзе	Профессор Тбилисского государственного университета театра и кино им. Шота Руставели
Ека Цхададзе	Профессор Тбилисского государственного университета театра и кино им. Шота Руставели
Каха Чинчаладзе	Докторант Грузинского технического университета

ქურნალის რედკოლეგია

ნანა ავალიანი	ისტორიის მეცნიერებათა დოქტორი, ეგვიპტეში საქართველოს საელჩოს დესპანი (საქართველო)
რუდიგერ ანდრესენი	ბერლინის უნივერსიტეტის პროფესორი ეკონომიკის დარგში, საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის საპატიო დოქტორი (გერმანია)
მეუფე აბრამი (გარმელია) ევგენი ბარათაშვილი	დასავლეთ ევროპის მიტროპოლიტი (საქართველო) საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის პროფესორი, ეკონომიკისა და ბიზნესის მართვის დეპარტამენტის ხელმძღვანელი (საქართველო)
გიორგი ბაღათურია	საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის პროფესორი (საქართველო)
ოთარ ბაღათურია	პასუხისმგებელი მდივანი, პოლიტიკის დოქტორი (საქართველო)
რასა ბელოკაიტე	ვიტაუტას დიდის უნივერსიტეტის პროფესორი (ლიტვა)
ანასტასია განიჩი	რუსეთის მეცნიერებათა აკადემიის ცენტრალური აზიის, კავკასიისა და ურალ-ვოლგისპირეთის შემსწავლელი ცენტრის მეცნიერ-მუშაკი, დოცენტი (რუსეთი)
იური გორიციკი	მოსკოვის ენერგეტიკული ინსტიტუტის პროფესორი (რუსეთი)
ვახტანგ გურული	ივანე ჯავახიშვილის სახ. თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის პროფესორი (საქართველო)
შოთა დოღონაძე	მთავარი რედაქტორი, საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის პროფესორი, სახელმწიფო მართვის მიმართულების ხელმძღვანელი (საქართველო)
ელუნ დრაკე ჰარალდ ვერტცი	ევროპის საბჭოს ექსპერტი (საფრანგეთი) სორბონას უნივერსიტეტის „პარი-8“-ის პროფესორი ინფორმატიკის დარგში (საფრანგეთი)
გენადი იაშვილი	საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის პროფესორი, ეკონომიკისა და სამართლის საერთაშორისო გერმანულენოვანი ინსტიტუტის ხელმძღვანელი (საქართველო)

სერჯო კამიზი	“ლა საპიენმა”-ს უნივერსიტეტის პროფესორი. (იტალია)
რიჩარდ მაასი	ნოტრდამის უნივერსიტეტის პროფესორი (ნიდერლანდების სამეფო)
როინ მეტრეველი	საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის აკადემიკოსი (საქართველო)
იოშიკა მიცუვი	იოკოჰამას ეროვნული უნივერსიტეტის პროფესორი (იაპონია)
ბადრი ნაკაშიძე	მ. ლომონოსოვის სახელობის მოსკოვის უნივერსიტეტის სახელმწიფო მართვის ფაკულტეტის პროფესორი (რუსეთი)
ლიზავეტა უახანინა	კანზასის სახელმწიფო უნივერსიტეტის პროფესორი (ამერიკის შეერთებული შტატები)
ბუდი ნურანი რუჩჯანა	პაჯაჯარანის უნივერსიტეტის პროფესორი. (ინდონეზია)
რამონ პიეტრო-სუარესი გერტ სურმიულენი	ევროპის საბჭოს ექსპერტი (ესპანეთი) დოქტორი, ლოჯისტიკური კომპანიის პრეზიდენტი (გერმანია)
ქეთი ქოქრაშვილი	საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის პროფესორი, ადმინისტრაციის ხელმძღვანელი (საქართველო)
ოთარ ქოჩორაძე	მთავარი რედაქტორის მოადგილე, საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის პროფესორი (საქართველო)
რუსუდან ქუთათელაძე	საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის პროფესორი, ბიზნეს-ინჟინერინგის ფაკულტეტის დეკანი (საქართველო)
მაია ჩხეიძე	საქართველოს უნივერსიტეტის პროფესორი (საქართველო)
ენდრიუ ლენუქს პარდინგსი	კინგსკოლეჯის პროფესორი (დიდი ბრიტანეთი)

EDITORIAL BOARD

NANA AVALIANI	PhD of History, Counselor-envoy of Georgia in Egypt (Georgia)
RUDIGER ANDRESEN	Professor of Economics of Berlin University, Doctor of Honour of Georgian Technical University (Germany)
His Eminence ABRAHAM (GARMELIA)	Metropolitan of Western Europe (Georgia)
EVGENI BARATASHVILI	Professor of Georgian Technical University, Head of Department of Economics and Business Management (Georgia)
GIORGI BAGATURIA	Professor of Georgian Technical University (Georgia)
OTAR BAGATURIA	Responsible Editor, Ph.D. (Georgia)
RASA BELOKAITE	Professor of the University of Vitautas the Great (Litva)
MAIA CHKHEIDZE	Professor of University of Georgia (Georgia)
ELUN DRUCKE	Expert of European Council (France)
SHOTA DOGONADZE	Chief Editor, Professor of Georgian Technical University, Head of Public Administration Department (Georgia)
ANASTASIA GANICH	Docent, Scientific worker of Central Asia, Caucasus and Ural-Volga researcher center of the Academy of Sciences of Russia (RF)
YURI GORITSKIY	Professor of Moscow Power Engineering Institute (RF)
VAKHTANG GURULI	Professor of Ivane Javakhishvili Tbilisi State University (Georgia)
ANDRU LENUKS HARDINGS	Professor of King's college (UK)
GENADI IASHVILI	Professor of Georgian Technical University, Head of the International German Institute (Georgia)
SERGIO CAMIZ	Professor of the University of Roma „La Sapienza“ (Italia)
KETI KOKRASHVILI	Professor of Georgian Technical University, Head of the Administration (Georgia)
OTAR KOCHORADZE	Deputy Editor-in-Chief, Professor of Georgian Technical University (Georgia)
RUSUDAN KUTATELADZE	Professor of Georgian Technical University, Dean of Business-Engineering faculty (Georgia)
RICHARD MAAS	Professor of the University of Notrdam (The Netherlands)

ROIN METREVELI	Academy of Science of Georgia, Academician (Georgia)
IOSHIKA MITSUI	Professor of National University of Yokohama (Japan)
BADRI NAKASHIDZE	Professor of M.Lomonosov Moscow State University (RF)
RAMON PIETRO-SUARES	Expert of European Council (Spain)
BUDI NURANI RUCHJANA	Professor of the University of Padjadjaran (Indonesia)
GERT SURMIULEN	Doctor, preident of Logistic company (Germany)
LIZAVETA DJAKHANINA	Professor of Kansas State University (USA)
HARALD WERTZ	Professor of Informatics of Sorbona University "Pari-8" (France)

РЕДКОЛЛЕГИЯ

НАНА АВАЛИАНИ	Посол по особым поручениям МИД Грузии, доктор исторических наук (Грузия)
Владыко АВРААМ (ГАРМЕЛИЯ) РУДИГЕР АНДРЕСЕН	Митрополит Западной Европы (Грузия) Профессор экономики Берлинского университета, почетный доктор Грузинского технического университета (Германия)
ГЕОРГИЙ БАГАТУРИЯ	Профессор Грузинского технического университета (Грузия)
ОТАР БАГАТУРИЯ ЕВГЕНИЙ БАРАТАШВИЛИ	Ответственный секретарь, Ph.D. (Грузия) Профессор Грузинского технического университета, руководитель департамента экономики и управления бизнесом (Грузия)
РАСА БЕЛОКАЙТЕ	Профессор университета Витаутаса Великого (Литва)
ХАРАЛЬД ВЕРТЦ	Профессор информатики Сорбонского университета «Пари-8» (Франция)
АНАСТАСИЯ ГАНИЧ	Доцент, научный сотрудник исследовательского центра Центральной Азии, Кавказа и Урал-привольжья АН РФ (РФ)
ЮРИЙ ГОРИЦКИЙ	Профессор Московского энергетического института (РФ)
ВАХТАНГ ГУРУЛИ	Профессор Тбилисского государственного университета им. Ив.Джавахишвили (Грузия)
ЕЛУН ДРАКЕ ШОТА ДОГОНАДЗЕ	Эксперт Совета Европы (Франция) Главный редактор, профессор Грузинского технического университета, руководитель направления государственного управления (Грузия)
СЕРДЖИО КАМИЗ	Профессор Римского Университета «Ла Сапиенза» (Италия)
КЕТЕВАН КОКРАШВИЛИ	профессор Грузинского технического университета, глава администрации университета (Грузия)
ОТАР КОЧОРАДЗЕ	Заместитель главного редактора, профессор Грузинского технического университета (Грузия)
РУСУДАН КУТАТЕЛАДЗЕ	Профессор Грузинского технического университета, декан факультета Бизнес-инжиниринга (Грузия)

РИЧАРД МААС	Профессор университета Нотрдам (Нидерланды)
РОИН МЕТРЕВЕЛИ	Академик АН Грузии (Грузия)
ИОШИКА МИЦУИ	Профессор национального университета Йогогамы (Япония)
БАДРИ НАКАШИДЗЕ	Профессор МГУ им. М.Ломоносова (РФ)
РАМОН ПЬЕТРО-СУАРЕС	Эксперт Совета Европы (Испания)
БУДИ НУРАНИ РУЧДЖАНА	Профессор университета Паджаджаран (Индонезия)
ГЕРТ СУРМИЮЛЕН	Доктор, президент логистической компании (Германия)
МАЙА ЧХЕИДЗЕ	Профессор Университета Грузии (Грузия)
ЛИЗАВЕТА ЖАХАНИНА	Профессор государственного университета Канзас (США)
ЭНДРЮ ЛЕНУКС ХАРДИНГС	Профессор кингсколледжа (Великобритания)
ГЕННАДИЙ ЯШВИЛИ	Профессор Грузинского технического университета, руководитель Международного Германоязычного института экономики и права (Грузия)